

Slovensko protestantsko društvo  
Primož Trubar

# LUBI SLOVENC!



*Primož Trubar.*

# LUBI SLOVENC

Glasilo za člane društva

Letnik 2017

Številka: 22

Izdalo  
Slovensko protestantsko  
društvo Primož Trubar  
zanj Matjaž Gruden

Uredil in oblikoval  
Kazimir Rapoša

Tisk Cicero Begunje d.o.o.

Naklada 650 izvodov

ISSN 1854-7109



*Primož Trubar.*

---

Slovensko protestantsko društvo  
Primož Trubar

1000 Ljubljana, Beethovnova 9  
[info@drustvo-primoztrubar.si](mailto:info@drustvo-primoztrubar.si)  
[www.drustvo-primoztrubar.si](http://www.drustvo-primoztrubar.si)

# VSEBINA

## TRUBARJEV DAN

- 3 Trubarjev dan v Državnem zboru,  
*dr. Dragan Matič*
- 4 Trubarjev dan ali Dom v jeziku,  
*mag. Ana Porenta*
- 6 Počastitev Trubarjevega dneva  
v Mariboru, *mag. Majda Potrata*

## DAN REFORMACIJE

- 7 Kultura je Slovencem pomagala  
stati inu obstati, *Nana Rituper Rodež*
- 9 Državna proslava ob dnevu reformacije
  - 10 *Slavnostni nagovor predsednika  
Državnega zbora dr. Milana Brgleza*
- 13 Dan reformacije pri Trubarju doma,  
*mag. Barbara Pečnik*
- 14 Počastitev 500-letnice reformacije  
v Radgoni
  - 14 *Slavnostni nagovor dr. Jonatana  
Vinklerja*  
Reformacija kot neravnodušnost,  
odgovornost in opustitev obupa

## POGLEDI

- 17 Študijski večeri, *dr. Nenad H. Vitorović*
- 18 Stati inu obstati 2017/25, *dr. Marko Kerševan*
- 20 Stati inu obstati 2017/26, *dr. Marko Kerševan*
- 22 Odkritje plošče v Schwäbisch Hallu

## SLEDI ČASA, PROSTORA IN LJUDI

- 23 Udarci kladiva v Wittenbergu  
in njihov odmev na današnji čas
- 24 Anton Vratuša na koncu dolge bele ceste,  
*Marjan Šiftar*
- 25 Podelitev Rožančeve nagrade,  
petindvajsetič, *mag. Ana Porenta*
- 26 Življenjska pot škofa Geze Erniša v knjigi

## 500 LET REFORMACIJE

- 27 Pregled dogodkov
- 28 Reformacijski avtobus, *Katja Ajdnik*
- 29 V Krškem praznično skozi vse leto,  
*Polona Brenčič*
- 31 Premierna izvedba Dalmatinovega  
Pasijona
- 32 Beseda Božja ostane na veke
- 34 Predavanje na gradu

- 34 Posodobljena Nova zaveza
- 35 500 let reformacije v Petanjcih
  - 36 *Govor mag. Viktorja Žaklja*
- 38 Utrinki o Luthrovem letu v Mariboru,  
*mag. Franci Pivec*
- 39 Razstava »ženske in reformacija«,  
*mag. Franc Kuzmič*
- 40 Faksimile prekmurskega abecednika,  
*mag. Franc Kuzmič*
- 40 Proslava 500-letnice reformacije v Kopru,  
*dr. Marko Kerševan*
- 41 Protestantizem na Goriškem (Italija),  
*Igor Komel*

## PAHLJAČA DEJAVNOSTI

- 42 Praznovanje 500-letnice reformacije  
na Rašici in v Velikih Laščah,  
*mag. Barbara Pečnik*
- 45 Posavska podružnica v letu 2017,  
*Alenka Černelič Krošelj*
- 47 Podružnica Murska Sobota v letu 2017,  
*Geza Farkaš*
- 49 Aktivnosti Spominskega doma  
Števana Küzmiča v Puconcih, *Katja Ajdnik*
- 49 Ali je potrebno družbo reformirati tudi  
danes?
- 50 Trubarjev tek v Puconcih – Trubarun
- 50 Obletnica evangeličanske cerkvene  
občine Puconci
- 51 23. slikarska kolonija »Primož Trubar«,  
*Rudi Kokalj*
- 51 Poročilo o delu SPD Primož Trubar  
v letu 2017, *Matjaž Gruden*
- 53 Zapisnik občnega zbora SPD PT,  
*mag. Marija Kuhar*
- 55 Vrnimo ljudem knjigo,  
*Bogdanka Pirca Marjanović in Matjaž Gruden*
- 56 *Govor Matjaža Grudna,  
predsednika spd Primož Trubar*

## MENJAVA PREDSEDNIKA

- 57 Skrb za rast, *Dušan Voglar*
- 58 Iskanje kandidata za predsednika,  
*Dušan Voglar*
- 59 Pomisleki h kandidaturi, *Matjaž Gruden*
- 60 Nosilec zlate plakete
- 60 Matjaž Gruden, naš novi predsednik

## TRUBARJEV DAN

*Mineva deset let, odkar je bil dan Trubarjevega rojstva kot Trubarjev dan uvrščen med državne praznike. V tem času se je po uvodnih začetnih srečanjih zasedal v zavesti Slovencev, s tem tudi v naše člansko glasilo. Marsikje so ga ljudje vzeli res za svojega, kar je še posebej vidno v okolici Trubarjevega rojstnega kraja Rašice. Skromne proslave so ponekod prerasle v prave kulturne manifestacije, tako na primer v Državnem zboru in na literarnem večeru Društva slovenskih pisateljev na Trubarjevi domačiji na Rašici, kjer so ob sodelovanju Občine Velike Lašče, našega društva in programa ARS pripravili direkten in odmeven celovečerni radijski prenos slovesnosti, povezan s podelitvijo Rožančeve nagrade s področja esejistike.*

### TRUBARJEV DAN V DRŽAVNEM ZBORU Ljubljana, 8. junij

V Državnem zboru smo spomin na Primoža Trubarja in 500-letnico reformacije počastili s proslavo ob Trubarjevem dnevu 8. junija, kjer sta zbrane nagovorila predsednik Odbora za kulturo dr. Dragan Matić in podpredsednik Državnega zbora Primož Hainz. Za izredno lepo izveden kulturni program so poskrbeli mladi glasbeniki iz Glasbene šole Tržič pod vodstvom njihovih mentoric in mentorjev.

Predsednik Odbora za kulturo je v letošnjem govoru izpostavil odnos današnje družbe in države do kulture, ki ji posvečamo premalo sredstev in pozornosti. Med drugim je povedal:

»Današnji praznik je posvečen eni od najpomembnejših osebnosti slovenske zgodovine Primožu Trubarju. Primož Trubar je 'svoje ljudi' v svojih delih nagovarjal z 'moji lubi Slovenci' in jih tako prvič združil pod pojmom Slovenec. Podaril nam je prvo tiskano knjigo v slovenskem jeziku in nas povezal s takratno sodobno Evropo. Skupni jezik je med slovenskim ljudstvom okrepil in utrdil zavest o skupni pripadnosti in povezanosti. S tem smo Slovenci dobili možnost, da iz razdrobljenega ljudstva prerastemo v narod.

Slovenski knjižni jezik in prve knjige, tiskane v slovenskem jeziku, so nedeljivo povezane z reformacijo, verskim, kulturnim in političnim gibanjem, katerega 500-letnico obeležujemo prav v letošnjem letu. Jezik in kultura sta narodova bit. Brez jezika in kulture ni narodne zavesti. Tudi nam je oboje omogočilo, da smo 'stali inu obstali' vse do današnjih dni. Žal pa je danes področje kulture po navadi prvo, kjer se režejo proračunska sredstva. Vse pogosteje tudi javnost meni, da je kultura strošek in da naj bo prepuščena trgu. Očitno so mnogi v današnjem svetu kapitalizma vrednote pričeli zmotno zamenjevati z vrednostjo.

Ob kulturnih praznikih je visokoletečih besed o pomenu kulture veliko, že dan zatem pa se na vse to hitro pozabi. Premalo je zavedanja, da je skrb za kulturo pravzaprav skrb za ohranjanje naroda, da je



*Slavnostni govornik predsednik Odbora za kulturo  
dr. Dragan Matić*

to smisel naše samostojnosti in državnosti. Jezik in kultura sta edino pravo zagotovilo naše prihodnosti in vse od Trubarjevega časa še vedno najmočnejše vezivo, ki nas legitimira kot nacijo. Žal je kot rečeno odnos do kulture danes prej kot ne mačehovski.

Primer tega lahko vidimo tudi v neposredni okolici Trubarjevega rojstnega kraja, kjer stoji grad Turjak. Poznavalci življenja Primoža Trubarja vedo, kako usodno sta povezana grad Turjak in ta pomemben mož: ravno turjaška grajska gospoda je Trubarju namreč omogočila, da se je šolal za duhovnika. Turjaški grofje so bili močni podporniki reformacijskega gibanja in tiska in so bili s Trubarjevim življenjem in delom zato ves čas povezani. Ne nazadnje je prav na tem gradu biblijo prevajal Jurij Dalmatin. Brez Trubarja tudi Dalmatina ne bi bilo. V dobrih tridesetih letih je naš narod namreč naredil neverjeten preskok: od izdaje *Katekizma* in *Abecednika* do slovenskega prevoda *Biblije*, ki je nesporno najvišji civilizacijski dosežek tiste dobe in hkrati korenina iz katere raste naš jezik vse do danes.

Zato lahko upravičeno trdimo, da je prav primer turjaškega gradu, ki je izrednega pomena ne le kot eminenten kulturni spomenik, pač pa tudi kot bistven kamen v spomeniku našega kolektivnega spomina. Grad Turjak s svojo burno protitursko zgodovino, literarno opevanostjo (naj spomnim, da ga je kot prizorišče svoje balade Turjaška Rozamunda ovekovečil



tudi največji slovenski pesnik France Prešeren) in posebej burno in tragično izkušnjo druge svetovne vojne se v zadnjih desetletjih le počasi ponovno postavlja na noge. Trenutno je delno obnovljen, zaprt in brez najemnika, na gradu pa se izvajajo le najbolj nujna vzdrževalna dela. To lahko razumemo kot žalostno in zaskrbljujočo prisposodbo za stanje v slovenski kulturi na splošno. Grad bi morali namesto tega skrbno upravljal, moral bi živeti v in se razvijati v polni kulturni funkciji.

Podobnih primerov kulturnih spomenikov, ki niso ne v stanju ne v funkciji kot bi morali biti je žal v naši državi žal še mnogo. Nujno je, da po letih krize prevlada spoznanje, da so vlaganja v kulturno infrastrukturo, kulturno dediščino in kulturo nasploh nujna. Za to, da kultura končno dobi boljšo materialno osnovo, si bomo v zadnji četrtini mandata prav posebej prizadevali tudi v Državnem zboru. Ob tem nam bodo v oporo Trubarjevi napotki za pošteno življenje, citiram: 'ljubi svojega bližnjega, dobro delaj vsem ljudem, svoj kruh pridobivaj brez škode za druge ljudi in ne boj se govoriti resnice!'«

dr. Dragan Matić

## TRUBARJEV DAN ALI DOM V JEZIKU

Rašica, Trubarjeva domačija, 8. junij

Letošnje praznovanje Trubarjevega rojstnega dne v okviru občinskih praznovanj velikolaške občine je bilo že tretjič po vrsti literarno presežno. Radio ARS in urednik, režiser in scenarist Igor Likar sta na prireditve povabila dobitnike literarnih nagrad v preteklem letu, ki so se predstavili z odlomki iz svojih del. Prenos iz studia na prostem so pripravili v uredništvu za kulturo programa ARS, skupaj z Društvom slovenskih pisateljev (projekt Slovenska pisateljska pot), v sodelovanju z Občino Velike Lašče in Slovenskim protestantskim društvom, dogodek pa je podprla tudi Javna agencija za knjigo RS.

Tradicionalni večer je zamišljen kot poklon slovenski besedi in Trubarju kot njenemu začetniku, zato tudi nosi zgovorno ime Dom v jeziku. Večer je z živimi glasbenimi izvajanci na najrazličnejše inštrumente tankočutno spremljal skladatelj in vsestranski glasbenik Lado Jakša, ostalo glasbeno oblikovanje je pripravila Darja Hlavka Godina. Večer sta povezovala Mateja Grahovec in Igor Velše. Uvodoma sta poudarila, da so na tem prostoru in v širši okolici živeli jezikoslovci in slovničarji Stritar, Levstik, Prijatelj, Javoršek, Škrabec in po Trubarju, ki je izdal prvi slovenski knjigi, skrbeli za jezik, izreko in slovnico. Pripomogli so k temu, da smo kmalu dobili prvo zgodbo, roman, sodobno poe-

zijo ... V spomin na nastajanje našega doma v jeziku so radijci programa ARS znova zgradili zvočni most med Trubarjevimi kraji ter poslušalkami in poslušalci po vsej Sloveniji. Obiskovalci prireditve, ki se nas je tokrat nabralo lepo število, smo prisluhnili besedam literarnih ustvarjalcev, ki slovenščino na najzlahtnejši način uporabljajo pri zapisovanju poezije, romanov, kratkih zgodb, esejev ...

Prva se je predstavila Mojca Kumerdej, filozofinja in sociologinja kulture, ki je z zadnjim svojim delom, *Kronosova žetev* (Beletrina, 2016), navdušila številne, tudi zelo kritične bralce. Zanj je prejela *kritiško sito* za najboljšo knjigo 2017 in *nagrado Prešernovega sklada* 2017. Roman skozi različne perspektive in junake opisuje čas v 16. stoletju, obdobje boja med katoliki in luterani na območju notranjeavstrijskih dežel z bogatim jezikom in živo prepričljivo pripovedjo. Mojca Kumerdej je prebrala dva odlomka iz poglavja *Poročilo oglejskega patriarha svetem sedežu*.

Sledil je pesnik Jure Jakob, ki je magistriral iz primerjalne književnosti, lani je prav na Trubarjevi domačiji prejel *Rožančevo nagrado* za knjigo esejev *Hiše in drugi prosti spisi*. Predstavil pa se je z branjem poezije, saj tudi v omenjeni knjigi piše o tem, da »biti pesnik pomeni biti pesnik vedno in povsod«. Je avtor štirih pesniških zbirk, od katerih je že za prvenca *Tri postaje* prejel *zlato ptico*.

Robert Simonišek, pesnik, pisatelj, esejist in umetnostni zgodovinar, ki je skupaj z Juretom Jakobom prejel *Rožančevo nagrado* 2016 (dve nagradi sta redkost, a o tem smo pisali že jeseni v Trobli) za knjigo *Trk prostorov*, na literarni večer ni mogel priti. Odlomek iz njegovega kritičnega eseya o življenju pisateljev in drugih Evropejcev *Evropa – zapor ali raj?* je prebral dramski igralec Brane Grubar.

Sledila je pisateljica Metka Lampret, ki pravi, da je resno začela s pisanjem po upokojitvi 2003, saj ji delo

Marko Kravos bere pesmi iz svoje nove zbirke *Kot suho zlato*





Slovenski literati, udeleženci na proslavi Trubarjevega dne na Rašici

in življenje preprosto tega prej ni dopuščalo. Prejela je nagrado Slovenskega knjižnega sejma za prvenec leta 2016. Gre za knjigo 21 kratkih zgodb, naslovljeno s *Kam bi dala takle dan*, ki se posveča drugačnim, slabše družbeno prilagojenim osebam. Skozi zgodbe med grenkobo in humorjem sledimo različnim junakom v različnih življenjskih situacijah. Avtorica je prebrala zgodbo *Rad imam vlake*.

Sledile so pesmi Ane Makuc, diplomirane komparativistke in anglistke, doktorice ženskih študij in študij spolov na Univerzi v Lancastru v Angliji. Leta 2015 je izšel njen pesniški prvenec *Ljubica Rolanda Barthesa*, ki je prejel *Veronikino nagrado* za najboljšo pesniško zbirko leta 2016. Ker pesnice in prevajalke, katere delo označujejo kot feministično poezijo, ki se zaveda »ženskih moči, ustvarjalnih, družbenih in seksualnih«, ni bilo z nami, je njene pesmi prebrala pisateljica in performerka ter sodelavka na tej prireditvi Nina Kokelj.

Sledil je Miha Mazzini, doktor znanosti, pisatelj in scenarist, z izjemnim opusom 22 literarnih knjig in številnimi (tudi mednarodnimi) nagradami. Prejel je *Kresnika 2016* za roman *Otroštvo*. Je tudi računalniški strokovnjak, ki je napisal 9 priročnikov, scenarist in režiser, redni član Evropske filmske akademije. Igralec Brane Grubar je prebral njegovo delo *Rock'n'roll življenje – Kratka zgodba, verzija 1.03*.

Nataša Velikonja, sociologinja, pesnica, esejistka in prevajalka je objavila pet pesniških zbirk, njen prvenec *Abonma* iz leta 1994 pa velja za prvo deklarirano lezbično pesniško zbirko na Slovenskem. Piše tudi kolumne, izdala je štiri knjige esejev in znanstvenih razprav. Za zadnjo pesniško zbirko *Ostani* je prejela *Župančičevo nagrado 2016*. Predstavila pa se je z angažirano kritičnim esejem *Evropa je dolgočasna*.

Marjana Moškrič, pisateljica, knjižničarka in v gimnazijskih letih tudi sošolka našega župana, je avtorica otroških in mladinskih knjig ter romana za odrasle. Prejela je več nagrad, nazadnje *Desetnico 2016* za mladinski roman o treh najstnikih *Sanje o belem štrpedu*. V središču je ljubzenska zgodba, knjiga pa opozarja na problem neenakosti v družbi, na prepad med revnimi in bogatimi, kar je pravi vzrok osebnih dram, ki se dogajajo mladim, izhajajo pa iz preteklosti, v kateri jih še ni bilo.

Kot zadnji se je predstavil tržaški pesnik Marko Kravos, po poklicu slavist, ki je 25 let vodil založniško hišo v Trstu. Je tudi prevajalec, med leti 1994 in 2000 je bil predsednik Slovenskega PEN kluba. Njegov opus šteje 28 pesniških zbirk in 16 knjig proze za odrasle in mladino. Prejel je številne nagrade, med njimi nagrado *Prešernovega sklada* in 2016 v Celju *Zlatnik poezije*, prav pred kratkim pa je prejel *Zlatega pegaza* za poezijo, ki mu ga je podelilo Društvo bolgarskih književnikov iz Sofije. V eni od pesmi pravi: »Največja žalost je zamejska žalost ... In ko je žalost največja, postane zamejec pesnik.« Prebral nam je nekaj pesmi iz najnovejše zbirke *Kot suho zlato*.

S tem se je bogat literarni sprehod skozi najbolj opažena poetična in prozna ter esejistična dela v preteklem letu končal. Zdaj že tretji, tradicionalni večer Društva slovenskih pisateljev v okviru projekta *Slovenska pisateljska pot, Dom v jeziku*, je tako naredil ne le most med poslušalci in literati, med nastopajočimi in obiskovalci, ampak tudi med *Abecedarijem* in sodobno slovensko literaturo, do katere smo prispeli po pol stoletja trajajoči poti tiskane slovenske besede.

mag. Ana Porenta  
Foto: Gregor Grešak



## POČASTITEV TRUBARJEVEGA DNEVA V MARIBORU

Maribor, 8. junija

Prireditve ob Dnevu Primoža Trubarja je že tretje leto zapored združila Univerzitetno knjižnico Maribor in Zvezo kulturnih društev Maribor s projektom Spominjanja prav na praznični dan v Glazerjevi dvorani in treh razstaviščih Univerzitetne knjižnice Maribor. Cilj prirediteljev je postopoma razgrinjati večplastnost Trubarjevega dela in pomena, tokrat v kontekstu petstoletnice reformacije.

Okrogli mizi in trem razstavam je bil za skupni naslov projekta postavljen navedek iz Trubarjevega nemškega posvetila h knjigi *Ta prvi dejl tiga noviga testamenta* iz leta 1557 »Pisanje in branje našega jezika je najbolj odvisno od vaje in rabe«. Trubar je v slovenskih ali nemških posvetilih in predgovorih pojasnjeval svoje premisleke in odločitve, povezane s slovenščino, ko je vizionarsko in genialno oral ledino pri udejanjanju slovenščine kot knjižnega jezika, pri čemer ga je gnalo globoko prepričanje, da mora vsak človek brati sveto pismo v njemu razumljivem jeziku. Prav zato je bil odprt za predloge in zamisli tudi drugih in jih je vabil k sodelovanju pri oblikovanju knjižne norme jezika, ki so ga dotlej predvsem govorili. Vendar brez vaje in rabe jezik nima perspektive, torej je na vsakem posamezniku, da svoje ravnanje usmerja k skupni koristi.

Prireditve se je začela že sredi dne z delavnico Mojstra Janeza, ki je obiskovalcem demonstriral tisk iz Trubarjevih časov na obrtniško izdelanem papirju. Delavnica je potekala do okrogle mize, na kateri so se zvrstila štiri predavanja, pri čemer sta dve predavanji povezali Trubarja in Lutra. **Fanika Vrečko Krajnc** je ponazorila Trubarjev in Lutrov odnos do prevajanja, **Srečko Reher** je predaval o podobi reformatorja Martina Lutra v reviji Znamenje, **Aleš Maver** je svoje predavanje naslovil *Slovenci in bogoslužni jezik*, **Žiga**

*Kaligrafinja Mari Gregorin je mojstra Janeza lepo dopolnila v še starejši srednjeveški obrti*



*Mojster Janez, vedno zaželen gost ob spominjanju na Trubarja in tiskanje prvih slovenskih knjig*

**Oman** pa je spregovoril o jeziku reformacije na Dravskem polju, predvsem pa v Mariboru.

Sledilo je odprtje dveh razstav, ki sta ga uvedla dijaka Konservatorija za glasbo in balet Maribor violinistka **Sara Mitić** in harmonikar **Julijan Škraban**. Razstavo **Vojka Pogačarja** *Alea iacta est!* (Kocka je padla) v likovnem razstavišču in razstavo *Odmev reformacije v Mariboru*, ki sta jo pripravili **Majda Potrata** in **Silva Belšak**, je dopolnila zloženska, v kateri so zapisi Vojka Pogačarja, **Maria Berdiča** in **Majde Potrata**. Vsi trije so tudi spregovorili o razstavah. Prireditve je z otvoritvenim nagovorom sklenil častni škof **Geza Erniša**.

Na mestni ravni so dogodek zaznali mediji, kar je vplivalo tudi na obisk, mestnim oblastem pa državni praznik še ni prebudil iniciative. Zato je toliko bolj razveseljivo, da je mariborski Muzej narodne osvoboditve skupaj z mariborskim filatelističnim društvom pripravil delavnico in razstavo znamk, ki tematizirajo Trubarja in reformacijo.

Razstave so se zadržale v razstaviščih UKM skoraj tri mesece in tako so si jih lahko ogledali redni obiskovalci UKM. S tem in s povabilom referentom k objavi predavanj v ČZN bodo udejanjena pričakovanja in prizadevanja koordinatorjev projekta Vlaste Stavbar, Majde Potrata in Francija Pivca.

*mag. Majda Potrata*

## DAN REFORMACIJE

*V jubilejnem letu ob 500-letnici reformacije so bile vse proslave širom Slovenije še posebej slovesne. Osrednja proslava v Ljubljani, ki jo je – kot vsako peto leto ponovno organizirala država –, je bila v Ljubljani, kjer pa se je izkazalo, da je Linhartova dvorana Cankarjevega doma bila že kar premajhna. Prinašamo še zapise nekaterih proslav iz večjih protestantskih centrov po Sloveniji, ki so prav tako bile dobro obiskane.*

### KULTURA JE SLOVENCEM POMAGALA STATI INU OBSTATI

**Murska Sobota, 24. november**

24. novembra je v dvorani Park v Murski Soboti potekala proslava ob 500. obletnici pričetka reformacije. Slovesnost so pripravili Evangeličanska cerkev augsburške veroizpovedi v Republiki Sloveniji, Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar in Mestna občina Murska Sobota, v kulturnem programu pa so nastopili Mešani pevski zbor Cantate ter gledališka igralca Tjaša Železnik in Gorazd Žilavec.

Kot slavnostni govornik je spregovoril predsednik Državnega sveta Mitja Bervar, zbrane pa sta nagovorila tudi župan Mestne občine Murske Sobota Aleksander Jevšek in Matjaž Gruden, predsednik Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar.

Izvillečki iz govora predsednika DS Mitje Bervarja:

Reformacija, ki je zanetila epohalne verske, politične, gospodarske, etične in kulturne spremembe, se je kot blisk razširila po Evropi in kmalu dosegla tudi naše kraje. Protestantske ideje so poudarile pomen božje besede v domačem jeziku in s tem evropskim narodom kulturo položile v zibelko, tako je tudi slovenski narod ustvarjen z besedo.

Neprecenljive za slovenski narod so prve slovenske knjige, med njimi Trubarjev *Cerkveni red* in njegov poziv k izobraževanju, saj je iz plemenitih verskih razlogov spodbujal potrebo po učenju, ne le izbrane elite, ampak vseh slojev prebivalstva. Ravno z jezikom pa se je pri pionirjih slovenske knjižne besede postopoma začel porajati občutek dojemanja domovine kot jezikovno-politične entitete. Primož Trubar je leta 1555 prvi uporabil oznako »slovenski«.

Slovenska reformacija je s postavitvijo temeljev slovenskega knjižnega jezika spodbudila povezovanje razbite narodne skupnosti in prispevala k političnemu oblikovanju Slovencev. Preseganje lokalnega in nacionalnega je neizbrisen prispevek slovenskega protestantizma, ki je pojil in krepil korenine naše državotvornosti, nacionalne identitete in današnje suverenosti.

Kako bistvena je za Slovence kultura, se je pokazalo tudi v 80. letih prejšnjega stoletja z oblikovanjem

pisateljske ustave in bojem kulturnikov, kar nas je s širšim gibanjem pripeljalo do samostojne in neodvisne države. Takrat nam je kultura še enkrat pomagala stati inu obstati.

Niti močna protireformacija ni mogla uničiti jezikovne, slovstvene in protestantske tradicije, ni mogla zatreti uporniškega duha in samozvesti, ki med ljudstvom živi še danes. Ena od pomembnejših zaslug reformacije pa je, da nam je izostrila čut za svobodo in človekove pravice, za enakopravnost vseh narodov in posameznikov pred Bogom.

Svet je po 500 letih drugačen, priča pa smo novim radikalizmom in novim preizkušnjam za človeštvo, zato lahko spet začutimo potrebo po moralnem preoblikovanju družbe, kjer bodo v ospredju vrednote, kot so enakost, strpnost in spoštovanje. Tudi Slovenci si ne moremo privoščiti nestrpnosti, saj razdeljen narod ne more biti uspešen. Večji poudarek je treba dodati spoštovanju in graditi na kulturi



*Mitja Bervar, predsednik Državnega sveta, je bil slavnostni govornik na proslavi*



*Večino Trubarjevih plaket je Evangeličanska cerkev podelila članom SPD Primož Trubar*

dialoga. Slovenski narod je kljub vsemu preživel na svojem zanimivem geostrateškem delčku sveta, ko so se dvigovali in padali imperiji, ko so se rojevale in umirale države. Pred 26 leti pa je celo uresničil tisočletne sanje, tudi zato, ker smo v prelomnih trenutkih znali biti složni.

Protestanti so začeli puščati sledi v času, ko je bil svet izrazito enoznačen in ni dopuščal dialoga. To je bil čas velikih preizkušenj, nasilja in trpljenja, a tudi velika zgodovinska učna ura, iz katere je krščanski svet izšel drugačen. Na teh temeljih danes stoji Evropska unija in na teh temeljih smo Slovenci njen enakopravni del. Protestantizem je s svojim prispevkom k razvoju jezika, kulture in nacionalnega zavedanja pomemben del slovenske zgodovinske zakladnice, iz katere včasih jemljemo premalo, zato naj nam bo ta praznik vir navdiha za prihodnost.

Zbrane je nagovoril tudi murskosoboški župan Aleksander Jevšek in povedal, da se Murska Sobota z različnimi dejavnostmi vključuje v mrežo Lutrovih mest in je s tem tesno povezana s protestantsko tradicijo, saj je ta pomemben del delovanja, vere in življenja ljudi. Murska Sobota je slovenska prestolnica protestantizma, hkrati pa v Pomurju protestantizem že stoletja sobiva s katoliško skupnostjo. To sobivanje po njegovem predstavlja temelj značajske odprtosti Pomurja. Tukaj protestantizem ni zgodovinski relikv, na katerega spominjajo spomeniki in muzejski ekspoz

nati, tu duh protestantizma živi v veri in v značaju ljudi.

Matjaž Gruden, novi predsednik Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar, je v svojem nagovoru poudaril, da društvo deluje od leta 1994, pri tem spoštuje reformacijo in reformatorje, opozarja pa tudi na stvari, ki v naši državi še niso urejene, med drugim na Trubarjevo domačijo, ki nima nobenega statusa.

### **Trubarjeve plakete**

Ob letošnjem visokem jubileju začetka reformacije je Evangeličanska cerkev augsburške veroizpovedi na Slovenskem podelila osem Trubarjevih plaket v zahvalo za dolgoletno sodelovanje pri vrednotenju pomena slovenskega protestantizma in širjenju dobrega imena Cerkve doma in v tujini. Plakete so prejeli zgodovinar in literarni zgodovinar dr. Igor Grdina, jezikoslovec in literarni zgodovinar dr. Kozma Ahačič, kulturni in literarni zgodovinar dr. Jonatan Winkler, sociolog in eden od začetnikov proučevanje religij na Slovenskem dr. Marko Kerševan, ekonomist in dolgoletni predsednik Slovenskega protestantskega društva Primoža Trubarja mag. Viktor Žakelj, bibliotekar mag. Franc Kuzmič, Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar in orkester Slovenske vojske.

*Nana Rituper Rodež  
Vestnik, Murska Sobota,  
2. novembra 2017*



## DRŽAVNA PROSLAVA OB DNEVU REFORMACIJE

Ljubljana, 30. oktober

Dan reformacije, 31. oktober, ki je v Sloveniji državni praznik in dela prost dan, letos sovpada s 500. obletnico tega verskega, družbenega in izobraževalnega gibanja. Potem ko so pred nekaj leti poslanci desnice zahtevali in dosegli, da država ne bo več pripravljala proslav ob sicer državnemu prazniku Dneva reformacije, je bila letošnja proslava prva, za katero je spet poskrbela sama. Je pa za spodobno počastitev praznika ves ta čas skrbelo naše društvo, ki je pripravilo dolg niz proslav po slovenskih mestih, bolj ali manj povezanih z našimi protestanti.

Zaradi pomembnega visokega jubileja reformacijskega in protestantskega gibanja je bilo za letošnjo proslavo ob Dnevu reformacije v Ljubljani zelo veliko zanimanja, kar je imelo za posledico zapleteno protokolarno delitev vstopnic zanj. Marsikdo, ki se je proslav udeleževal v preteklosti, se je tokrat ni mogel udeležiti. Državni vrh je pač moral biti prisoten.

Slavnostni govornik na proslavi je bil dr. Milan Brglez, predsednik Državnega zbora. Spregovoril je o pomenu reformacije, o njenem vplivu na celotno evropsko in s tem na zahodno civilizacijo, ter o nepre-

cenljivem prispevku k nastanku in razvoju slovenskega naroda. Opozoril je tudi o pomenu solidarnosti, h kateri so pozivali že reformatorji pred petsto leti, prav tako pa tudi dandanašnji razumniki.

Brez petih temeljnih vrednot protestantizem, kakor je v slovenščini bolj uveljavljena beseda, ne bi mogel obstajati, je prepričan predsednik DZ RS Brglez. Obstaja obče strinjanje, da so Primož Trubar, Jurij Dalmatin, Adam Bohorič in Sebastijan Krelj očetje slovenskega jezika in snovalci zametkov slovenskega naroda. Govor predsednika DZ, ki je bil že v druženju po proslavi in kasneje v medijih zelo dobro ocenjen, si lahko v celoti preberete v nadaljevanju prispevka o proslavi.

Režiser in scenarist proslave Tomaž Letnar, ki je s sodelavci in sodelavkami zasnoval in izvedel spored, pravi, da je v luči globalizacije, tihega odmiranja nacionalnih držav in prevlade globalne korporativne identitete ter sodobnih genetskih odkritij, vse bolj jasno, da je le še kulturna identiteta temelj narodove samobitnosti. Še več, le kultura, z vsem ustvarjenim, je edini verodostojni varuh narodovega spomina, ki je več kot zgodovina. Za Slovence pa reformacija s prvo slovensko knjigo v prvem slovenskem knjižnem jeziku pomeni predvsem civilizacijski preskok in začetek narodove samobitnosti. Reformirati v prvotnem smislu pomeni preoblikovati obstoječe stanje. Z reformacijo, kot permanentnim družbenim konceptom, bi se izognili



*Linhartova dvorana Cankarjevega doma je bila kar premajhna za vse, ki bi želeli na proslavo*

mnogim krvavim in bolečim epoham naše zgodovine in zmotam prihodnosti. Zato dan reformacije ni zgolj verski praznik evangeličanske skupnosti, temveč za vse Slovence praznik narodovega razvoja, svobode duha, kulture in ustvarjalnosti na vseh področjih bivanja.

Prav zato je simbolno nasproti petindevetdesetim tezam Martina Luthra, postavil petindevetdeset tez slovenske literature, pa tudi znanosti in kulture na sploh. Od prvih zapisanih besed Primoža Trubarja do povedi, ki so zapisane v knjigah z letnico 2017 in izpisujejo pisano mavrico občutij in spoznanj v nizu slovenske zgodovine. Seveda je izbor povsem osebni. Toda ravno to je sporočilo in napotilo, naj si Slovenci sami svobodno izberejo svojih, njim ljubih, petindevetdeset tez, ki skozi spomine na vse prebrano v slovenskem jeziku ustvarjajo le njim lastno bit in z vsemi skupaj, ki si pravijo Slovenci, vseobsegajočo in nikogar izključujočo narodovo bit.

Slovensko himno je zapel Fantovski oktet MI, prireditelj je režiral Tomaž Letnar, ki je skupaj z Marjetko Krapež izbral tudi 95 tez iz slovenske književnosti. V razgibanem mladostnem dogajanju, spremljanim z domiselnimi efekti, so sodelovali recitatorji Jernej Čampelj, Lena Hribar, Klara Kastelec, Rok Kravanja, Mia Skrbina, Tines Špiš, Miranda Trnjanin, tolkalistka Petra Vidmar in zbor Carmina Slovenica.

#### **SLAVNOSTNI NAGOVOR PREDSEDNIKA DRŽAVNEGA ZBORA DR. MILANA BRGLEZA OB 500-LETNICI REFORMACIJSKEGA GIBANJA Ljubljana, 30. oktober 2017**

Spoštovani gospod škof Geza Filo, spoštovani duhovniki in duhovnice augsburške veroizpovedi v Republiki Sloveniji, spoštovani predsednik republike gospod Borut Pahor, spoštovani predsednik vlade dr. Miro Cerar, spoštovane državljanke in državljani, ter vsi, kot bi dejal Trubar, »moji lubi Slovenci«,

v čast mi je, da lahko danes, na predvečer dneva reformacije, spregovorim nekaj slavnostnih besed o njenem pomenu, o njenem neprecenljivem prispevku k nastanku in razvoju slovenskega naroda ter njenem vplivu na celotno evropsko in s tem zahodno civilizacijo. Doprinosa reformacije namreč ne moremo meriti zgolj skozi razvoj slovenskega jezika, ampak tudi skozi z njeno usodo, pogojeno in še ne dokončano kritično dediščino razsvetljenstva ter z razvojem temeljnih postulatov sodobne mednarodne skupnosti – od suverene enakosti držav do neodtujljivih in nedeljivih človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Beseda *reformacija* izhaja iz besede *reforma*, ki jo Slovar slovenskega knjižnega jezika definira kot spremembo, spreminjanje sistema/.../ ali vsebine nečesa.

Naši slovenisti bi pri tem le težka bolje zadeli bistvo reformacijskega gibanja. Martin Luther leta 1517 s svojimi tezami, ki jih je nabil na vrata wittenberške cerkve, ni želel nič drugega, kot le spremembo v do tedaj uveljavljenem sistemu obnašanja določenih ljudi in krogov v katoliški cerkvi. In pri tem ni bil prvi. Spomniti velja, da je skoraj 400 let pred Luthrom podobno zahteval že Francišek Asiški, a mu čas ni bil najbolj naklonjen. Toda leta 1517 so bile razmere drugačne. Bil je namreč čas razcveta humanizma in renesanse, počasnega preseganja fevdalnega sistema ter – kot je temu dejal moj profesor Vlado Benko – preboja kapitalističnega načina produkcije. Takšna družbena konstelacija in dinamika je vodila k preobratu v smeri od skupnosti k človeku in omogočila, da se je želja po spremembah, ki so jo poudarjali Luther in njegovi somišljeniki, razširila kot požar. Pilatov vzklik: »Ecce homo!«, ki smo ga do danes preveč zrelativizirali, je postal v 16. stoletju osrednje gibalo razvoja. Od človeka, o človeku in za človeka. Ali tako imenovanih pet »soli«, kot jih poznamo iz doktrine reformacije: *soli Deo gloria, solus Christus, sola gratia, sola fidei in sola scriptura* – oziroma po slovensko: *samo Bogu čast, samo Kristus, samo po milosti, samo po veri in samo Sveto pismo*. Vseh teh pet temeljev reformacije ali – z besedo, ki je pri nas bolj uveljavljena – protestantizma, ne bi moglo obstajati, če ne bi bil v središču tega gibanja človek – z vsemi svojimi prednostmi, slabostmi in napakami. In ta pomen človeka se je pokazal tudi v slovenskem protestantizmu.

Obstaja obče strinjanje, da so Primož Trubar, Jurij Dalmatin, Adam Bohorič ter Sebastijan Krelj očetje slovenskega jezika in snovalci zametkov slovenskega naroda. Primož Trubar je s svojimi deli postavil temeljne gradnike slovenskega jezika, ki ga z določenimi spremembami govorimo in pišemo še danes; Adam Bohorič je v svojih *Zimskih uricah*, četudi v latinskem jeziku, določil slovensko slovnico; Sebastijan Krelj je uvedel znake za sičnike in šumnike ter ločil črki »u« in »v«; Jurij Dalmatin pa je, s prevodom enega najzahtevnejših del svetovne književnosti, Svetega pisma, slovenski jezik preizkusil v praksi. Pri tem moramo vedeti, da je njegov prevod Svetega pisma v slovenščino ne samo jezikovno prekašal vse prevode v jezike z veliko daljšo zgodovinsko tradicijo, ampak je hkrati postal temelj bodočega književnega razvoja slovenskega naroda, saj so ga lahko po koncu protestantske dobe, protireformaciji navkljub, na Kranjskem uporabljali tudi katoliški duhovniki. To pa pomeni, da sta Dalmatinov prevod in njegov jezik temeljito zaznamovala slovensko slovstvo, slovenski narod in slovensko državotvorje, kot smo ga začeli z Ilirskimi provincami, nadaljevali s pomladjo narodov 1848, prvo in drugo Jugoslavijo ter ga dosegli z razglasitvijo naše države junija 1991. Protestantki očetje so tako



zaslužni, da smo mogli *stati inu* obstati ter posledično, da smo danes samostojni, suvereni, članica Evropske unije ter da smemo in moramo sami odločati o tem, kako želimo živeti.

Seveda pa učinkov reformacije ne velja razumeti le skozi prizmo razvoja Slovenije, slovenstva in slovenskega jezika, ampak jih je treba gledati širše, v smislu razvoja racionalistične civilizacije, ki je vzniknila z renesanso in reformacijo, se razvila skozi razsvetljenstvo ter nedokončana vztraja še danes. Protestantizem je s svojimi *sóli* omogočil prelom med religijo in znanostjo ter pospešil razvoj filozofije in znanosti. Posledica tega je bil do takrat še neviden in neobčuten razvoj v izobraževanju, znanosti, kulturi in – kot je v preteklosti dodal škof Geza Filo – tudi v ekonomiji, tehnologiji in estetiki. Samozavedanje, da lahko z reformami, tj. vsebinskimi spremembami v teh podsistemih, naredimo velike korake v smeri dobrobiti in boljših pogojev za slehernega posameznika, je omogočilo številne civilizacijske premike, med drugim prehod od individualnih koristi h koristim skupnosti, premik od sebičnosti k solidarnosti ter premik od kolektivnega pripadanja k individualni svobodi. Reformacija je s svojimi idejami tako omogočila, da je človek, kot nosilec civilizacije, postal za svoja dejanja in ravnanja tudi odgovoren. To pa je pomenilo, da je reformacija v izvrševanje politike vnesla tudi načelo samoomejevanja oblasti, kriterij, ki danes ne samo po svetu, ampak tudi na Slovenskem še vedno ni v celoti sprejet, še manj pa udejanjen. Znotraj reformacijske misli sicer velja, da je svoboda posameznika relativna, odgovornost za storjena dejanja pa absolutna. Posledično imamo od začetkov reformacije dalje posamezniki kot ljudje veliko več odgovornosti do družbe, kot smo jo imeli pred tem, ko smo se lahko »skrili« za družbeno formo.

Spoštovane gospe in gospodje,  
iz enakosti med ljudmi, ki jo je predpostavljalo reformacijsko gibanje, in dejstva, da smo lahko drug drugemu največje bogastvo, izhaja danes ključna zahte-

va – po solidarnosti. Ta imperativ izvira že iz temeljnih postulatov desetih Božjih zapovedi, od tretje dalje, in hkrati iz celote evangelijskega oznanila. Ta imperativ je reformacija obnovila, povzdignila pa sta ga francoska revolucija in kipenje v 19. stoletju. Solidarnost namreč lahko nastane le v sistemu, kjer posameznik svoje vrednote, darove in talente daruje skupnosti. Solidarnost tako ni usmiljenje, prav tako solidarnost ni pokroviteljstvo. Je iskreno čustvo in nagnjenje, ki je lastno vsakemu človeku – že zato, ker je človek.

Kot del narave vemo, da druga živa bitja običajno niso solidarna, mi, ljudje, pa smo lahko. Naše breme v skupnosti bo lažje, če nam ga bo pomagal nositi še kdo drug. Na to v krščanski religioznosti kaže zgled Simona iz Cirene, ki pomaga Jezusu nositi križ na Oljsko goro. Na njegov zgled, na zgled solidarnosti, je leta 2011 opozoril tudi častni škof evangeličanske cerkve v Sloveniji gospod Geza Erniša, ko je dejal: *»Vsak sam najbolj pozna svoje križe in težave in dejansko je to, da nosimo svoje križe in težave, gotovo v nekem smislu tudi izziv. Izziv je tudi, da pomagamo nositi križe in težave /.../ drugim ljudem. Sam zato križ vedno vidim v neki dvojnosti ali dialektiki, torej da mi moj križ pomaga nositi nekdo drug, jaz pa sem hkrati po Bibliji in svetopisemskem nauku poklican, da pomagam njegov križ nositi nekomu drugemu. In če je te solidarnosti v družbi dovolj, potem so lahko tudi za marsikoga križi manjši.«*

Po mojem trdnem prepričanju ta nuja solidarnosti velja – ali bi vsaj morala veljati – tako v našem odnosu do bližnjega in drugačnega, kot na ravni skupnosti, družbe in države, pa tudi na ravni povezav držav, utemeljenih na vladavini prava, kar naj bi Evropska unija bila, ter nenazadnje na ravni celotne mednarodne skupnosti, kjer solidarnost vse bolj postaja vprašanje njenega preživetja.

Gospe in gospodje,

rezultati reformacijskega gibanja se niso odrazili le v narodnobuditeljstvu in v rasti pomena in razvoja družbenih podsistemov, ampak so pustili neizbrisne sledi tudi v sodobni mednarodni skupnosti. Zaradi instrumentalizacije vere v tridesetletni vojni smo iz leta 1648 in vestfalskega miru navajeni izpeljevati vzajemno priznanje suverene enakosti držav in njeno ozemeljsko ali teritorialno zasnovanost. Slednja je bila kot rezultat francoske revolucije zgolj pojmovno preoblikovana v suverenost in oblast ljudstva, obenem pa se je načelo ločitve cerkve od države pričelo postopoma pojmovati in izvajati neabsolutno in v pozitivnem duhu. Prav tako imajo tudi človekove pravice, ki so bile na ravni Organizacije združenih narodov prvič zapisane v Splošni deklaraciji človekovih pravic iz leta 1948, eno od izhodišč v augsburškem verskem miru iz leta 1555, ki je določil načelo *cuius regio, eius*



*religio*, oziroma čigar zemlja, tega vera. In če se je takrat pokroviteljsko govorilo o verski toleranci ali strpnosti in kasneje o strpnosti do vere, pa smo danes vsaj razumsko, če žal še ne tudi vedno in povsod dejansko, privrženi spoštovanju svobode vesti in veroizpovedi kot eni od temeljnih človekovih pravic, kar smo zapisali tudi v naši Ustavi. Prvi odstavek 41. člena namreč določa, da je »[i]zpovedovanje vere in drugih opredelitev v zasebnem in javnem življenju svobodno«.

Zato lahko danes kot eno najbolj oprijemljivih dediščin reformacije ali protestantizma prepoznavamo tudi univerzalnost, nedeljivost in neodtujljivost človekovih pravic. A sam bi si obenem drznil reči, da so humanizem, renesansa, reformacija in razsvetljenstvo pravzaprav izoblikovali »človeka s hrbtenico«. Čeprav bi na podlagi izkušenj prejšnjega stoletja lahko menili, da je ta projekt nekje iztiril, verjamem, da še danes vsi potenciali družbene in politične emancipacije in opolnomočenja, ki sta nam jih v zibelko civilizacije položila protestantizem in razsvetljenstvo, niso popolnoma uresničeni. Če je temu tako, potem moramo te potenciale, ki so nam bili dani, obuditi, predvsem pa jih moramo znati in si jih drzniti uporabljati. Kot si moramo drzniti tudi kritično javno uporabljati svoj um. V nasprotnem primeru bo protestantski in razsvetljski »projekt človek« ostal nedokončan, upognjen ali celo zlorabljen; namesto služenja človeku pa bomo vedé ali nevedé služili le mámonu ali pohlepu po dobičku.

Spoštovane in spoštovani,

vsi mi, to je vsa Evropa in zlasti Evropska unija, danes potrebujemo nove »lutre«. Da nam bodo nastavili zrcalo in povedali, da naj se vrnemo k svojim koreninam, ki so v spoštovanju mednarodnega, evropskega in nacionalnega prava; v spoštovanju vseh človekovih pravic, vključno s pravicami manjšin in samoodločbe ljudstev ali narodov; v spoštovanju dostojanstva vsakega posameznika in vsake posameznice – ne glede na to, kdo je, od kod prihaja, kaj počne ter ne glede na katerokoli drugo osebno okoliščino. Da bomo dojeli, da legitimnost katerekoli ravni posvetne oblasti izhaja iz spoštovanja ljudi, njena pooblastila pa so v službi teh ljudi. Vse te vrednote so tiste, ki bodo omogočile, da bomo tudi mi in naši sosede bolj kot tisto, kar nas ločuje, iskali tisto, kar nas združuje.

A vse naštetó, spoštovane in spoštovani, vse se začne pri nas in naših bližnjih. Tako moramo ob dogodkih, ki nas prizadenejo, pomisliti ne le nase, ampak tudi na tiste, ki ne živijo tako, kot živimo mi, ter na vse tiste, ki iščejo pot v boljše življenje. Brez solidarnosti do bližnjega in brez odprtih rok ne bomo in ne moremo razviti skupnosti, ki bo solidarna do nas takrat, ko bomo mi tisti, ki se bomo znašli v težavah in potrebni pomoči. »Na nas je torej,« če mi

dovolite parafrazirati zapis gospoda Geze Fila iz leta 2015, da v vsakem človeku vidimo brata in sestro, ki ga je treba sprejeti, spoštovati in ljubiti. To je tisto, kar nas uči reformacija, to je tisto, kar nas uči Primož Trubar, ki danes, v svetu begunstva in migracij, postaja vse bolj pomemben tudi kot učitelj, ki je učil ne samo z besedami, ampak tudi z življenjem. Ne glede na to, da je bil sam begunec in migrant, da se je večkrat moral umakniti s slovenskega ozemlja, da bi ubežal usodi Petra Kupljenika, ter je moral pisati pod psevdonimi, je za nas, svoje »lube Slovence«, naredil ogromno.

Gospe in gospodje,

obeležitev 500-letnice začetka reformacije je priložnost za vnovičen premislek. Za premislek o tem, kaj želimo, kako bomo to dosegli, predvsem pa – kako bomo naša dejanja snovali na način, da bodo koristna ne samo nam, ampak vsem, s katerimi se v življenju srečujemo. Naj bo praznovanje dneva reformacije obenem tudi praznik združevanja. Tako je ob začetku leta reformacije, 31. oktobra lani, tudi papež Frančišek ob obisku reformacijskega središča v Lundu na Švedskem dejal: »Naj nam neprijetni dogodki ne vzamejo poguma, ampak naj nas raje medsebojno povežejo. Ko bomo spet doma, naredimo vsak dan nekaj za mir in spravo, kajti le tako bomo priče krščanskega upanja. In kot vemo, upanje umre zadnje!«

Tem besedam bi sam želel dodati le, da moramo prebivalke in prebivalci Slovenije ravnati prav v tem duhu medsebojnega spoštovanja, torej, da moramo – ne glede na svetovnonazorske razlike – sodelovati. V korist vseh nas, naše države, predvsem pa naših otrok in vnukov. Ne smemo se zbatí ovir, izzivov ali ostrih čeri, ki nas čakajo na naši skupni poti, ne glede na njihovo poimenovanje. Bodimo pogumni in upajmo si misliti ter delovati prek naših ustaljenih okvirov, kot je storil tudi stari osel, ki ga gotovo poznate iz zapisa evangeličanskega duhovnika Simona Severja iz Bodonec. Ta je namreč, ko mu je grozilo, da ga bodo, ker ga niso mogli rešiti, živega zasuli z zemljo v starem vodnjaku, nasuto zemljo vsakič znova stresel s sebe ter se prek nje – in na presenečenje vseh – vzpel iz vodnjaka in rešil iz prej brezizhodnega položaja.

Spoštovani gospod škof Filo, duhovnice in duhovniki augsburške veroizpovedi v Sloveniji, državljanke in državljani, prebivalke in prebivalci,

življenje meče in bo metalo na vse nas različne vrste zemlje. Naj nas to ne potre ali prizadene. Stresimo jo s sebe in pogumno stopimo nanjo, da bomo lahko šli skupaj naprej.

Vsem vse najboljše ob dnevu reformacije.

## DAN REFORMACIJE PRI TRUBARJU DOMA

Rašica, 31. oktober

V Občini Velike Lašče smo zaključili leto praznovanj s slavnostno prireditvijo ob dnevu reformacije 31. oktobra 2017 na Trubarjevi domačiji, kjer se je vse skupaj pravzaprav začelo.

Osrednji gost in slavnostni govornik na prireditvi je bil dr. Jonatan Vinkler, doktor znanosti literarnih ved in filozofije, izr. prof. na Fakulteti za humanistične študije, glavni urednik Založbe Univerze na Primorskem, raziskovalec in urednik Zbranih del Primoža Trubarja.

V svojem nagovoru je izpostavil najpomembnejše trajne pridobitve celotne evropske kulture, ki so izšle iz Lutrovega prizadevanja za versko prenavo. Med prelomnimi jezikovnimi, kulturnimi, gospodarskimi, političnimi in etičnimi pobudami reformacije je bila poglobljena protestantska cerkev s svojim obredjem in cerkveno pesmijo v ljudskem jeziku. Slovenskemu bralcu je dala reformacija evangeličansko cerkev slovenskega jezika, ki je del mozaika evropske reformacije in nikakor ne njena pomanjšana izdaja.

Epohalni pomen Lutrovega premisleka posredovati božjo besedo v bralcu razumljivem ljudskem jeziku je zahteval pripravo temeljnih verskih knjig, za kar pa je bila potrebna knjižna slovenščina, slovar in knjižni žanri. Reformacija je dala Slovencem knjižni jezik, prvo slovnico, znanstveno razpravo in celo prvo biografijo, predvsem pa zaokrožen tekstni opus, t.i. žanrsko popolnoma razvito književnost protestantskega tipa v slovenskem jeziku. V slabega pol stoletja (od 1550–1590) je izšlo kar 56 knjižnih naslovov, med njimi dvakrat celotna Biblija, številne pesmarice in katekizmi ter cerkveni red, ki je postavil temelje osnovnemu šolstvu v slovenskem jeziku. Med vsem tem ima posebno mesto ravno Trubarjev opus, ki obsega več kot

8000 tiskanih strani, kar je do Ivana Cankarja veljalo za največjo tekstno stvaritev v slovenskem knjižnem jeziku. Reformacija Slovence trajno vpiše v zemljevid učene evropske kulture, najprej s prevodom svetega pisma, ki je veljal v 16. stoletju za najzahtevnejši jezikovni projekt in je pomenil vstopnico v tedanje narode omike. Reformacija je preobrazila ljudstvo v Slovence, prvič se uporabi tudi poimenovanje Slovenska dežela.

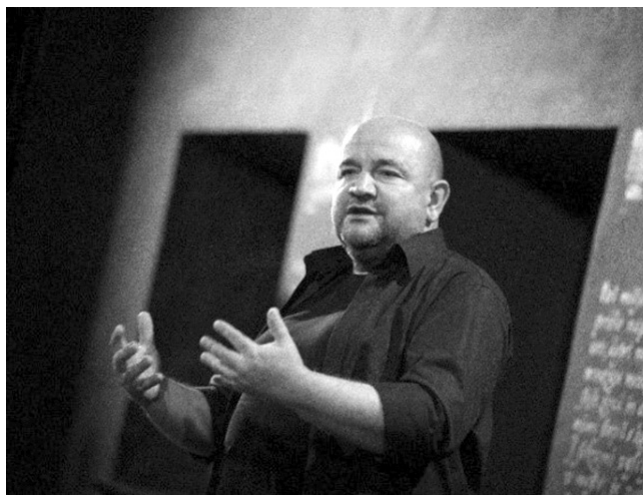
V ospredje je prišla ključna postava v dialektiki med nebom in zemljo, zaradi česar ni bila več v ospredju cerkvena institucija, ampak slehernik in njegova svoboda. Reformacija je učila tega človeka brati, pisati, peti in moliti slovensko in samozavestno vstopati v evropske univerze in na dvor. Ni naključje, da je ravno v tem času nastala tudi prva slovenska štipendijska ustanova v Tübingenu, ki še danes obstaja.

V nadaljevanju je sledila monodrama *Pešec* v izvedbi izvrstnega interpreta Gregorja Čušina. Kot lahko preberemo v njeni predstavitvi na avtorjevi spletni strani, je to »Komedijska o velikih pešcih zgodovine. Zgodba o človeku in njegovih prevoznih sredstvih, cestah, poteh in stranpoteh. O srečevanju z zapovedmi, prepovedmi in predpisi«. Gregor Čušin o sporočilu predstave zapiše: »Kaj pa so božje zapovedi drugega kot svojevrstni prometni znaki?! Če na cesti ne upoštevam prometnih znakov, se hitro zgodi nesreča. Še več, nič nam ne pomaga, če smo mi previdni in vse predpise upoštevamo – če drug ni previden, nas lahko vplete v povzročitev nesreče, nas spravlja v nevarnost. Ravno tako je v vsakdanjem življenju: če zanemarimo božje zapovedi, če ne upoštevamo osnovnih civilizacijskih norm, kar božje zapovedi so, se ne smemo čuditi, da je svet tak, kot je. Neločljivo smo povezani, odgovorni drug za drugega. Žal pa vedno bolj ugotavljam, da se ljudje že od Mojzesovih časov nismo nič spremenili: vidimo izključno sebe, vrtimo se okrog svojega popka, hočemo dobro le sebi, odgovornosti za drugega nismo pripravljeni sprejeti. V predstavi pešce in voznike, znake in predpise takih

Slavnostni govornik dr. Jonatan Vinkler



Monodrama *Pešec* je izvrstno interpretiral Gregor Čušin







*Kitaristka Pavla Lušin in pianistka Kristina Ješe*

in drugačnih vrst metaforično prepletem in zapletem – malo razložim, drugo pa prepustim gledalčevi domišljiji in pameti.« (Iz intervjuja v tedniku *Družina*, avtorica Ksenija Hočevar.)

Sporočilo predstave je vedno znova aktualno in na neki način reformno, tako da ga lahko povežemo tudi z Lutrom, Trubarjem in ostalimi reformatorji.

Kulturni program prireditve sta z glasbo zaokrožili profesorici Glasbene šole Ribnica Pavla Lušin na kitari in Kristina Ješe na klavirju.

*mag. Barbara Pečnik*

*Občina Velike Lašče, Trubarjeva domačija*

*foto Matjaž Podlogar*

## POČASTITEV 500-LETNICE REFORMACIJE V RADGONI

**Gornja Radgona, 10. november**

V petek, 10. novembra 2017, je v Domu kulture v Gornji Radgoni potekala slovesnost ob 500. obletnici začetka Luthrove verske reforme. Objava Luthrovih tez danes velja za začetek reformacijskega gibanja, spremembe, ki jih je sprožil, pa so revolucionarno preoblikovale družbeno in kulturno življenje Evrope.

Proslavo so pripravili Občina Gornja Radgona, Evangeličanska cerkev A. V. v Republiki Sloveniji in Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar.

Po pozdravnem nagovoru župana Gornje Radgone, Stanislava Rojka, je s svojim slavnostnim govorom polno dvorano navdušil prof. dr. Jonatan Vinkler, izredni profesor na Fakulteti za humanistične študije, raziskovalec, glavni urednik Založbe Univerze na Primorskem in urednik Zbranih del Primoža Trubarja. Njegov govor si lahko preberete v nadaljevanju.

V kulturnem programu so sodelovali Glasbena šola Gornja Radgona, OŠ Gornja Radgona in Manufaktura Mojster Janez. Organizacija in povezovanje slavnostnega večera pa je bila v rokah neumorne evangeličanske duhovnice Violete Vladimire Mesarič Jazbinšek.

## REFORMACIJA KOT NERAVNODUŠNOST, ODGOVORNOST IN OPUSTITEV OBUPA

Slavnostni govor dr. Jonatana Vinklerja

*Spoštovane gospe in gospodje,*

49-0-56-14-1-8000. Slednje ni dobitna kombinacija na lotu, temveč številčni povzetek ene najpomembnejših epoh slovenske zgodovine – luteranske reformacije 16. stoletja: 49 let, 0 knjig v slovenskem jeziku pred reformacijo, 56 knjig leta 1599, ko se reformacija na Slovenskem zaključí, 14 avtorjev, 1 (nova) evangeličanska cerkev in več kot 8000 tiskanih strani opusa Primoža Trubarja, njenega prvega škofa.

Zgodovina je zagonetna reč: ni namreč povsem predstavljiva in zapisljiva. Je namreč seštevek in zmnožek, toda hkrati tudi presek prav vsega, kar se je dogodilo. In je tudi nikoli zaključeno dogajanje. Spreminja protagoniste in prostor ter tudi možnosti za nadaljnji razvoj. V zgodovini se zato nahaja prav vse in nič v njej ne umanjka.

Zgodovinopisje pa je po drugi strani vse od začetka evropske kulture pripoved minevajocih prihodnje rojenim. In sicer ubeseditev, ki se na podlagi le deloma ohranjenih virov trudi rekonstruirati zgodovinsko dogajanje in svojo poustvaritev oblikuje v jezikovni potek, pripoved, ki jo je vredno in mogoče pomniti.

Toda je tudi zgodba, ki prostor zgodovine z lastnim nastajanjem krči, reducira v zapis. Zato iz vsega dogodega in misljivega odbira.

In zavoljo tega tudi o reformaciji ni mogoče izreči ničesar, kar bi brez priziva veljalo za »vse večne čase«.

Se je pa mogoče spomniti vsaj najpomembnejšega, s čimer se je evropska, in tako tudi slovenska, kultura zavoljo reformacije obogatila in se tako spremenila, da vrnitev v stanje pred reformacijo ne mentalitetno ne kako drugače ni bila več mogoča; po njej skoraj nič ni bilo enako kot do nje.

*Visoki gostje na radgonski proslavi*





Luthrov podvig pred 500 leti je temeljil vsaj na naslednjih duhovnih impulzih:

- na neravnodušnosti do tedanjega stanja Kristusove cerkve,
- na opustitvi obupa, da slehernik spričo moči rimske cerkve, torej institucije (le-ta je prej in tudi poslej disonantne glasove znotraj sebe utiševala ali z asimilacijo ali z eliminacijo), ne more storiti nič za popravo nedobrega stanja,
- na uvidevanju dejanskega stanja,
- na resnem pojmovanju besede ter njenega pomena in smisla,
- na trdnem zaupanju wittenberškega reformatorja v (Božjo) pravico ter – končno, vendar ne nazadnje –
- na odgovornosti do lastnega dušnega blaga, sočloveka, dežele in države.

Iz takega zavedanja je izšlo ognjevito prizadevanje za versko prenovo, za oživitev »prave, stare vere krščanske«, in za drugačno delovanjsko prakso od dotedanje. In za tem so zlagoma prišle trajne pridobitve, o katerih v prvi polovici 16. stoletja nikakor ni bilo jasno, kaj šele zagotovljeno, da se bodo mogle uveljaviti in da bodo postale mentalna dota celotne evropske kulture.

Sprva so bili posebej tehtni predvsem teološki preboji in spregledi. Zlasti Luthrovo odkritje ljubeznivega Boga in pomenljivega izreka svetega Pavla v Pismu Rimljanom 3,28, ki da slehernika odrešuje dotlej tako krčevitega prizadevanja, da bi se grešnik s samolastnim trdom mogel pred ljubim Bogom izkazati za dobrega, in se tako odrešiti.

Toda ob teologiji so bile, kot se je pokazalo skozi čas, prelomne tudi jezikovne, kulturne, gospodarske, politične in, nenazadnje, etične pobude reformacije.

Poglavitno med njimi je bilo zagotovo protestantsko gibanje, iz katerega se po letu 1530 izoblikuje evangeličanska cerkev – po letu 1561 tudi slovenska. Njeno obredje in cerkvena pesem v ljudskem jeziku sta že na ravni Božje službe poudarjala, da gre tokrat za »pogovor« običajnega vernika, ne le latinsko izobraženega duhovnika, z ljubim Bogom. Ob cerkvi sta se izoblikovali tudi posamičnikova osebna odgovornost na eni ter splošna verska strpnost in državljanska svoboda na drugi. Vse omenjeno je v stoletjih po reformaciji odločilno oblikovalo podobo ne le Evrope, temveč tudi Novega sveta.

Sloencem je reformacija dala evangeličansko cerkev »slovenskega jezika«, ki je del mozaika evropske reformacije in ni njena pomanjšana izdaja. Cerkev, ki je temeljila na Luthrovem epohalnem dejanju Božjo besedo posredovati v bralcu umljivem ljudskem jeziku, torej dotlej brezimni večini vernikov v ljudski kulturi, je tako osmislila in organizirala pripravo temeljnih verskih knjig. Za te pa je bilo treba primerno razvitega sporočevalnega jezika – knjižne slovenščine, slovarja in žanrov.



*Slavnostni govornik na proslavi dr. Jonatan Vinkler je bil med najpomembnejšimi organizatorji praznovanja 500-letnice reformacije v Sloveniji*

Reformacija Sloencem tako preko »cerkve slovenskega jezika« da knjižni jezik, prvo slovnico, celo prvo biografijo ter znanstveno razpravo. Predvsem pa zaokrožen tekstni opus – žanrsko popolnoma razvito književnost protestantskega tipa v slovenskem jeziku. V slabega pol stoletja – med 1550 in 1599 – namreč izide kar 56 knjižnih naslovov. Med njimi pride dvakrat med bralce celotna Biblija, natisnjene so bile številne pesmarice, katekizmi, cerkveni red, v katerem skuša Trubar postaviti na noge šolstvo v slovenskem jeziku ... Med temi knjigami je tudi epohalni Trubarjev opus: več kot 8000 (!) tiskanih strani, kar je do Ivana Cankarja veljalo za največjo avtorsko tekstno stvaritev v slovenskem jeziku.

Ker se je slovenski jezik do reformacije pisal le občasno in v posameznih funkcijsko pogojenih besedilih, od leta 1550 pa se v njem kontinuirano ustvarja v vseh registrih od bibličnega prevoda do oglasa, je mogoče brez zadržka reči, da je reformacija Slovence trajno vpisala na zemljevid evropske učene kulture. In sicer najprej predvsem s prevodom Svetega pisma, ki je tedaj veljal za najzahtevnejši in definitivni preizkus jezikovne ter literarne zmožnosti posameznega knjižnega jezika in za vstopnico med narode omike.

Iz deželnih kuriozitet na prostoru med Alpami in Adriatikom je reformacija Slovence preobrazila v ljudstvo. Ljudem, ki so na Koroškem, Kranjskem, Štajerskem, v Istri, Trstu in na Goriškem ali »na vsake dve uri hoda«, kot je zapisal Trubar, govorili različna narečja istega jezika, je skozi Trubarjevo pero iznašla in zapisala tudi zbirno poimenovanje, ki nas kot narod označuje vse od tedaj – »ljubi Slovenci«. Za pokrajine,

v katerih so pod različnimi suvereni prej in poslej prebivali govorci slovenskega jezika, ki do Trubarja, kot je zapisal reformator, »niso znali drugega jezika, kako le slovenskega«, pa je prvi škof slovenske evangeličanske cerkve v Katekizmu 1555 zapisal poimenovanje »slovenska dežela«.

Reformacija nas je obdarila tudi s pobudnimi koncepti na področju šolstva, predvsem pa je prišla v njeno ospredje ključna postava v dialektiki med Zemljo in Nebom: ne več cerkvena institucija in uredba, temveč – slehernik – in njegova svoboda, odrešitev pred grehom, Hudičem in smrtjo.

In tega človeka je reformacija učila brati, pisati, peti in moliti slovensko ter tudi skozi velika vrata vstopati na evropske univerze in na dvore.

Sodobna slovenska realnost vsaj na ravni jezika, književnosti in kulture verjetno ne bi bila niti misljiva takšna, kot je, če ne bi bilo luteranske reformacije na Nemškem in njene realizacije na Slovenskem. Slovenci namreč skozi zgodovino nismo prebivali v istem državnopravnem okvirju in tako tudi nismo imeli možnosti identifikacije z velikimi zgodbami lastne zgodovinske državnosti, kot so to lahko v 19. stoletju storili npr. Čehi, Hrvati ali Madžari s svojim zgodovinskim pravom.

Zato sta bila ravno knjižni jezik in književnost tista oporna narodotvorna stebra, ki sta identiteto slovenskega naroda gradila, jo utrjevala ter v katerih si je bilo mogoče zamisliti želeno: Pred tremi desetletji npr. s 57. številko Nove revije samostojno državo, ki je bila tedaj le besedilni imaginarij. Nič več kot besede v slovenskem jeziku. Toda resne besede. Kajti, ko so bile (besede) enkrat izrečene, so postale to za vselej; ni jih (bilo) namreč mogoče »vzeti nazaj«, ko so bile enkrat slišane in zapomnjene.

Zato bodimo ponosni, da se lahko polnovredno izražamo v jeziku, ki so ga slovenski protestanti zaradi reformacije pred 500 leti povzdignili iz govornice pastirjev v jezik učene kulture, v jezik slovenskega naroda.

Peti, govoriti, moliti, celovito bivati v slovenskem jeziku kot dediščini protestantske reformacije je namreč naša stoletna očetna in dedna pravica, je naša zgodovinska izkaznica o pripadnosti srednjeevropskemu, ne balkanskemu duhovnemu prostoru.

Je naša zgodovinska pravica. In ni milostna dopustitev katerega od birokratov, ki se pri vzvodih moči v bruseljskih palačah oblasti ni znašel zaradi demokratske izbire na volitvah.

*Gospa in gospodje,*

ali je mogoče Luthrovo odgovornost, neravnodušnost, opustitev obupa, uvidevanje dejanskega stanja in trdno zaupanje v (Božjo) pravico šteti za živo dediščino reformacije tudi v sodobni slovenski realnosti?

In sicer v družbi in državi, kjer je lahko le povsem nerazsodnemu človeku skrito, da tako, kot po inerciji teče že četrto stoletja, ne gre več naprej.

Zato se vprašajmo,

- ali je prav, da se je celo temeljni dokument slovenske »družbene pogodbe«, Ustava RS, v številnih členih sprdil v zgolj seznam pobožnih želja ..., npr. v 2. členu, kjer je zapisano, da je »Slovenija pravna in socialna država«?
- Ali je prav, da slovensko sodobnost zaznamuje družba dveh svetov – enega za redke izbrance, »maziljence«, in drugega za vse ostale, za državljane drugega reda, ki to državo z davki in marljivim vsakodnevnim delom poganjamo v tek?
- Ali je prav, da ljudje s 40 leti delovne dobe v pokoju padejo pod prag revščine, da je takih članov našega narodnega občestva več kot četrto milijona in da bodo številni med njimi to zimo zaradi (energetske) revščine na mrzlem – ob ugasnjenih pečeh in radiatorjih?
- Ali je prav, da človek z urejenim zavarovanjem pri zdravniku čaka kot hlapec Jernej na svojo pravico?
- Predvsem pa: ali je prav, da je volilec v slovenski strankokraciji bolj ali manj le še karnevalski lepotni okrasek, potreben za navidez »demokratični« izgled vsakokratnega volilnega spektakla, in da kot davkoplačevalec ne na referendumu ne drugje ne sme odločati o rečeh, povezanih s trošenjem javnega denarja, ki ga sam preko davkov v proračun vplačuje vedno, kot odpre denarnico?

Odgovor more biti le najbolj odločni NE. Ni prav in se ne bi smelo dogajati.

Zlasti, ako zgodovinski protestantizem razumemo kot metaforo in etično spodbudo za aktivno državljanstvo, ko se vsi ljudje dobre volje po svoji najboljši zmožnosti in sporazumno trudijo spremeniti nedobro stanje in zato prenehajo biti trpni politični objekt nikogaršnje volje.

Reformacija je bila zagotovo eden od zvezdnih trenutkov naše duhovne kulture, ne pa tudi blagoslovljeno obdobje narodne zgodovine. Kajti po svojem uspešnem začetku se je razbila na čereh in valovih zgodovinske silovitosti ter nasilja verskih sporov 17. stoletja. Toda: s tekom časa so se strasti pomirile, nravi pa uravnale.

Pot do tod je zahtevala odpuščanje na eni ter pripoznanje na drugi strani. Oboje – odpuščanje in pripoznanje z namenom pomiritve in sodelovanja vseh »ljudi dobre volje«, kot pravi Evangelij – pa je ne le krščanska, temveč globoko človeška lastnost in modrost, nujna za obstoj vsake skupnosti, zlasti tako maloštevilne, kot je naša – slovenska.

## POGLEDI

*Ta rubrika je na prvi pogled enaka lanski. A ta podobnost je samo navidezna, vsebina je seveda popolnoma nova, kot je nov pregled lanskih predavanj v okviru Študijskih večerov. Pri predstavitvi revije Stati inu obstati pa je prišlo do večje spremembe, ker smo v letu 2017 pričeli namesto ene dvojne številke pričeli izdajati dve enojni številki na leto, torej tudi predstavljamo obe.*

### ŠTUDIJSKI VEČERI

»Študijski večeri« Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar v Trubarjevi hiši literature v Ljubljani, ki jih omogoča Mestna občina Ljubljana in organizira prof. dr. Božidar Debenjak, so ob tretjih sredo v mesecu potekali sedmo sezono. Pri tem so se v koledarskem letu 2017 zvrstila sledeča predavanja z razpravami:

**15. februar:** *Obrat k človeku: reforme papeža Frančiška*, predaval Peter Kovačič Peršin

**15. marec:** *Pogovor z avtorico o romanu Kronosova žetev*, pogovor vodil dr. Luka Vidmar, sogovornika Mojca Kumerdej in dr. Sašo Jerše

**19. april:** *Daniel Bell: Ekonomija želje – Krščanstvo in kapitalizem v postmodernem svetu*, knjigo predstavil Matjaž Črnivec

**17. maj:** *Paul Wiener (1495–1554) – ugleden evropski reformator in prvi »slovenski« luteranski škof*, predaval dr. Mihael Glavan

**21. junij:** *Predstavitev skupnih in posebnih nauk mahajana budizma*, predaval Boris Simončič

**20. september:** *Filozofsko-teološke obravnave judovstva: Schleiermacher in Tillich*, predaval dr. Gorazd Andrejč

**18. oktober:** *Beseda in zakrament v reformatorični Luthrovi teologiji*, predaval mag. Geza Erniša

**15. november:** *Postile slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja*, predaval dr. Aleksander Erniša

**20. december:** *Dalmatinov Novi testament v današnji slovenščini*, predavala mag. Benjamin Hlastan in Vinko Ošlak

Dopolnjena in po načelu znanstvene ali strokovne razprave prirejena besedila predavanj objavljamo v posebni rubriki revije *Stati inu obstati*.

**Peter Kovačič – Peršin**

**Obrat k človeku: reforme papeža Frančiška**

Pontifikat papeža Frančiška najbolj zaznamuje dejstvo, da je svojo pozornost preusmeril iz institucije na človeka. Pri velikem delu konservativnega klera, predvsem vodstvenega, a tudi vernikov, ta obrat vzbuja negotovost in celo pohujšanje. Njegovi ukrepi rušijo privilegije klera in toge okvire nauka in pastoralne prakse. Toda njegova prioriteta je socialno vprašanje in tu je še bolj udaren. Svetovno politiko moti njegova neposredna kritika zgrešene neoliberalne gospodarske in finančne ureditve. Tako je bilo pričakovano, da bodo temeljni dokumenti njegovega pontifikata izzvali še močnejši odpor kot govori. To sta doslej še posebej posinodalna apostolska spodbuda *The Joy of Love (Amoris laetitia)*, ki prinaša sodobne poglede na družinsko problematiko in nova načela družinske pastorale, ter ekološka enciklika *Praise be to you (Laudato si')*, ki zarisuje novo družbeno in gospodarsko vizijo: strnjen socialni nauk papeža, teološko poglobljeno utemeljitev, ostro kritiko sedanjih razmer v svetu ter predloge za njihovo reševanje. Odpira se vprašanje, ali je bil pontifikat papeža Frančiška dopuščen le kot manevar, ki naj zboljša ugled Katolike cerkve, saj Frančišek reform ne more izpeljati, lahko jih le nakazuje. Vsekakor pa so cerkve tretjega sveta, kjer se katoliška vera širi in tudi prenavlja v »cerkev revnih«, po zaslugi Frančiška dobile samozavest.

**Boris Simončič**

**Predstavitev skupnih in posebnih nauk mahajana budizma**

Od prihoda budizma na Zahod v prejšnjem stoletju, so se Budovi nauki ter učenja počasi razširila in dandanes praktično ni človeka na Zahodu, ki še ne bi slišal za budizem ali pa vsaj za kakšen budističen pojem. Besede kot so »nirvana«, »karma«, »zen«, »tantra« ipd. so postale splošno znane in so se začele uporabljati v vsakodnevem življenju. Vendar pa to znanje ostaja zelo površinsko in precej posplošeno. K površinskemu razumevanju budizma sodi tudi to, da se na budizem gleda kot na nekakšno celoto,



brez zavedanja, da gre v resnici za izjemno razvejano religijo.

Za boljše razumevanje mahajanskega budizma so predstavljeni kratka biografija ustanovitelja budizma ter temeljna prepričanja, ki si jih delita obe glavni veji budizma. Temu sledi predstavitev prepričanj, ki so bolj specifična za mahajana budizem, na koncu pa še kratek opis vadžrajana budizma, ki je značilna za tibetanski budizem, in je ena od dveh glavnih vej mahajana budizma.

**Gorazd Andrejč**

### **Filozofsko-teološke obravnave judovstva: Schleiermacher in Tillich**

Rečeno je bilo, da so nemški liberalno-protestantski teologi 19. in zgodnjega 20. stoletja – kljub svoji afirmaciji religiozne svobode in podpori pri emancipaciji Judov – v svoji nastrojenosti ostali močno protijudovski, kar je prispevalo k razvoju antisemitizma, ki je svoj višek dosegel v 20. Stoletju z nacizmom. V pričujoči študiji nameravam problematizirati to razumevanje, in sicer s primerjavo Schleiermacherjevega in Tillichovega pogleda na judovstvo. Oba teologa sta bila politično dejavna, naslavljala sta drže krščanske in širše javnosti do Judov v Nemčiji, toda njuni teologiji judovstva se bistveno razlikujeta. Schleiermacherjevo mehčanje *teološke* kontinuitete med judovstvom in krščanstvom je v nasprotju s Tillichovim vnovičnim poudarkom na kontinuiteti med obema. Iz tega pa ne sledi, da bi bila Schleiermacherjeva teologija bolj protijudovska kakor Tillichova. Medtem ko je očitno, da je Schleiermacher svoja protijudovska stališča »podedoval« od prevladujočega protijudovskega sentimenta, ki ga Tillich prepozna in zavestno zavrača, pa po drugi strani Schleiermacherjevo obravnavanje religij kot edinstvenih udejanjanj različnih in izvirnih »religioznih« prebujenj zagotavlja podlago za krščansko teološko afirmacijo judovstva v današnjih razmerah, ki so bolj pluralistične. Hkrati nas Tillich še vedno opozarja, da krščanstva, vključno s Kristusovim naukom (in naukom o Kristusu), ni mogoče razumeti brez močnega opiranja na judovsko narativno izročilo in judovsko simboliko.

**Geza Erniša**

### **Beseda in zakrament v reformatični Luthrovi teologiji**

Predstavljena je luteranska tradicija oznanjevanja Božje besede in podeljevanja zakramentov, vključno z učenjem o krstu in sveti večerji.

**Aleksander Erniša**

### **Postile slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja**

Med letoma 1520 in 1620 je nastalo več kot 200 različnih evangeličanskih postil. Postile so bile namenjene širjenju krščanske nauka, pisali so jih tako evangeličanski kot tudi rimskokatoliški avtorji.

**Benjamin Hlastan in Vinko Ošlak**

### **Dalmatinov Novi testament v današnji slovenščini**

Predstavljen je pomen prevajanja Biblije v nacionalne jezike – pomen Biblije v ljudem razumljivem jeziku za duhovno zorenje in odraslost posameznika, cerkve in naroda. Konkretno: kako je prevajal Dalmatin, in kako sta Dalmatinov prevod posodabljala prevajalca v danes razumljivo slovenščino.

*dr. Nenad H. Vitorović*

## **STATI INU OBSTATI 2017/25**

### **Beseda urednika**

Letos revija prvič izhaja v obliki dveh samostojnih števil in ne kot do sedaj običajna dvojna številka. Razloga za to sta dva. V jubilejnem letu reformacije želimo poleg običajne urejene številke – ki je zdaj pred vami –, izdati tudi posebno in drugače urejeno jubilejno številko, ki bi se oprla na raziskave, razprave in premisleke ob obletnici v slovenskem (in širšem) prostoru oziroma sama prispevala k njim. Drugi razlog je ta, da je revija, potem ko je poleg Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar dobila kot soizdajatelj še znanstveno ustanovo, Univerzo na Primorskem, izpolnila tudi formalne pogoje za uvrstitev v seznam znanstvenih revij Agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije in prvič pridobila sicer skromen prispevek agencije k stroškom tiskanja in urejanja.

Petstoletnici reformacije so bile v prvem polletju leta 2017 posvečene številne prireditve, v katerih so se angažirale različne cerkvene, znanstvene in kulturne ustanove. Naj spomnim samo na nekatere. Ljubljana z Rašico in Puconci so bili vključeni v projekt »Evropska reformacijska pot«. Skupnost evangeličanskih cerkva v Evropi (GEKE) je tudi Ljubljani podelila naslov »Evropskega mesta reformacije«. Ljubljana in Primož Trubar sta bila vključena v reprezentativno publikacijo *Europa reformata* (EVA, Leipzig 2016), v kateri je predstavljeno 48 evropskih mest in z njimi povezanih reformatorjev. NUK je v sodelovanju z Univerzo na Primorskem pripravila razstavo redkih reformacijskih tiskov z naslovom »Beseda Božja ostane na veke«. S

posredovanjem Goethejevega inštituta je za Berlinom in Heidelbergom tudi Ljubljana (na ljubljanskem gradu) gostila razstavo »Raz-stavljena usta: z Luthrom v svet besed«. Ob obeh razstavah sta izšla tudi obsežna in kvalitetna kataloga. Ob razstavah in mimo njiju je bilo več okroglih miz in predavanj. Goethejev inštitut in ZRC SAZU sta pripravila okroglo mizo »500 let reformacije: Slovenija in Evropa zdaj«. Ustanova Ljubljanski grad je omenjeni nemški razstavi pridružila še pregledno razstavo »Luther in slovenski protestanti: v pomladi slovenskega jezika« in obe pospremila s ciklusom predavanj o poteh in dilemah (slovenske) tiskane knjige od reformacijskega do sedanjega časa. Okrogli mizi sta v okviru svojih programov posvetila reformaciji tudi Forum 21 in Forum za dialog med vero in kulturo. Prav je, da tudi na tem mestu zabeležimo, da je bila v okviru praznovanja reformacije v Schwäbisch Hallu v sodelovanju tamkajšnjega mestnega muzeja, Slovenskega znanstvenega inštituta z Dunaja ter s podporo Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar postavljena spominska plošča na mestu, kjer naj bi bili po novejših raziskavah natisnjeni prvi slovenski knjigi, Trubarjev *Katekizem* in *Abecednik*. Cankarjeva založba je izdala prevod najnovejše Luthrove biografije tübinskega teologa Volkerja Leppina. Bile so še druge prireditve, a naj bo dovolj za predstavo o širini in raznovrstnosti dogajanja ob obeleževanju 500-letnice, v katerega se vključujeta tudi letošnji številki revije.

Pričujoča številka s svojo običajno ureditvijo izpričuje kontinuiteto rednega – in ne le jubilejnega – interdisciplinarnega obravnavanja reformacije in protestantizma v zgodovini in sodobnosti. Rubrika **Razprave, študije** prinaša štiri prispevke. Dva od njih z naslovom in vsebino odgovarjata na vprašanje, ki ga je v naslovu svojega (v številki 21-22/2015 objavljenega) prispevka zastavil ugledni švicarski zgodovinar reformacije Emidio Campi: »Ali je bila reformacija nemški dogodek 16. stoletja?« Jonatan Vinkler z Luthrovimi besedami (»vsi smo bili husiti, le vedeli nismo«) spomni na češke predhodnike nemških reformatorjev. Tomaž Jurca prikaže italijanske vzporednice in nasledke »zla, ki pride s severa« (kot je naslovil svoj roman o škofu Vergeriju Fulvio Tomizza) in ki je prav prek italijanskega posredovanja s Trstom in škofom Bonomom odločilno doseglo tudi mladega Trubarja. Avtor s tem prispevkom nadaljuje in dopolnjuje dosedanje obravnavanje italijanske reformacije v naši reviji, ki se je sicer začelo prav s člankom o Bonomu in Trubarju uglednega tržaškega zgodovinarja Silvana Cavazze (v številki 5-6/2007). Dva prispevka sodita v sodobno protestantsko teologijo. Peter Kuzmič, dolgoletni dekan Evangeljske teološke fakultete v Osijeku in profesor na teološki fakulteti Gordon-Conwell v Bostonu, obravnava za cerkev vedno izzivalno vprašanje pojmovanja Božjega

kraljestva: Jezusovo oznanjevanje se je po najstarejšem, Markovem evangeliju začelo z njegovim sporočilom »čas se je dopolnil in Božje kraljestvo se je približalo« (Mr 1,15). Gorazd Andrejč, ki je nedavno je v Angliji, kjer dela, izdal knjigo *Wittgenstein and Interreligious Disagreement* (Palgrave Macmillan, 2016), osvetljuje obravnavo »judovskega vprašanja« pri dveh vidnih in vplivnih protestantskih teologih 19. in 20. stoletja Friedrichu Schleiermacherju in Paulu Tillichu.

Rubrika **Študijski večeri** prinaša štiri za objavo v reviji pripravljena predavanja s študijskih večerov Slovenskega protestantskega društva v Trubarjevi hiši literature. Božidar Debenjak dokumentirano prikazuje Luthrovo kritiko obresti, dobičkarstva in bogatenja – poglede, mimo katerih ni mogoče ne le zaradi 500-letnice reformacije, ampak predvsem zaradi njihove izzivalnosti v sodobnih razmerah. Ne slučajno srečamo podobne kritične poglede pri papežu Frančišku. Peter Kovačič polemično predstavi sprejemanje, a tudi nasprotovanje, ki ga je papež s svojimi presojami in reformatorskimi spodbudami deležen v različnih katoliških okoljih. Marko Kerševan ob prikazu sestavin vsakoletnih božično-novoletnih praznikov izpostavlja eno od temeljnih dilem krščanstva v odnosu do »tega sveta«. Jedrt Vodopivec Tomažič omogoča tudi bralcem revije vpogled v zahtevno delo pri materialnem ohranjanju in književne dediščine reformacije, v konkretnem primeru Dalmatinove Biblije. Mihael Glavan je s svojim predavanjem dal zasluženi *hommage* uglednemu Trubarjevemu ljubljanskemu sodelavcu Paulu Wienerju.

**Bilo je povedano** tokrat za spremembo (ponovno) objavlja, kaj je bilo o(b) Trubarju povedano v verzih – v tistih, ki jih je ob Trubarjevi smrti v latinščini leta 1588 napisal Matija Trost (o njem piše Kristina Klemenčič v številki 11-12/2010) in v verzih treh slovenskih pesnikov več stoletij kasneje: Srečka Kosovela, Alojza Gradnika in Gorazda Kocijančiča.

**Razgledi, vpogledi** objavljajo predavanja, ki ga je imel v Ljubljani in Mariboru direktor Inštituta za ekumenske študije iz Strasbourgu Theodor Dieter ob dokumentu *Od konflikta do skupnosti*, ki ga je pripravila mešana luteransko-rimsko katoliška komisija za edinstvo. Profesor Dieter je bil eden od luteranskih predstavnikov v tej komisiji. Dokument je očrtal okvire skupnega luteransko-katoliškega obeleževanja reformacije v letu 2017, tudi papeževe udeležbe na slovesnem luteranskem bogoslužju ob 500-letnici v Lundu na Švedskem. Dieterjevemu predavanju smo v tej rubriki pridružili tudi informacijo o predavanju, ki ga je o isti temi imel častni škof slovenske evangeličanske cerkve Geza Erniša na študijskih večerih.

*Razgledi, vpogledi* objavljajo tudi vpogled v življenje in delo Paula Wienerja, kot ga je v predavanju na Rašici oktobra 2016 predstavil zaslužni romunski/sedmograški raziskovalec njegovega dela, Hermann

Pitters. Paulu Wienerju, uglednemu in vplivnemu ljubljanskemu kanoniku, Trubarjevemu starejšemu sodelavcu, je posvečeno več prispevkov v tej številki. Slovensko protestantsko društvo je leta 2009 počastilo njegov spomin s ploščo v Sibiu na Sedmograškem, kjer je leta 1554 umrl kot njihov prvi evangeličanski škof.

Lahko rečemo, da rubrika izpostavlja dve središčni temi tokratne številke, posebej povezani prav z obeleževanjem obletnice reformacije: zgodovinsko, s počastitvijo spomina do sedaj premalo poznanega kranjskega reformatorja Paula Wienerja, in sodobno, s prikazom prizadevanja za medsebojno razumevanje med dvema akterjema in dedičema reformacije, luteransko in rimskokatoliško cerkvijo.

**Prevod** prinaša izbrana poglavja iz obsežnega pisnega zagovora Paula Wienerja pred obtožbami za herezijo. Besedilo (prepisa) zagovora je bilo leta 2016 prvič natisnjeno – v posodobljeni nemščini – v Hermannstadtu/Sibiu na osnovi originalnega dokumenta, shranjenega v knjižnici v Hamburgu. Za tisk ga je pripravil profesor Hermann Pitters. Za slovenski prevod smo izbrali poglavje o češčenju svetnikov; slednje je zaradi razširjenosti med Slovenci zaposlovalo tudi Trubarja – in za njim na primer Antona Slomška, ki je v svojem času zapisal: »Kako slaboumno, krivoverno veliko kristjanov ravna! Mariji in svetnikom se vsak dan priporočajo, Boga, Odrešenika in Zveličarja Jezusa Kristusa pa pozabijo.« Zahtevno besedilo je prevedel Marko Bratina.

**Kronika** objavlja govor častnega škofa Geze Erniše na osrednji proslavi Dneva reformacije leta 2016 v Murski soboti, ki jo je pripravilo Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar.

dr. Marko Kerševan

## STATI INU OBSTATI 2017/26

### Beseda urednika

Izid 26. številke revije sovпада z iztekom (druge polovice) jubilejnega leta reformacije. Tudi druga polovica leta je bila obeležena z vrsto prireditev in dogodkov, ki so se zgostili okrog praznika dneva reformacije. V Ljubljani je bila osrednja državna proslava v Cankarjevem domu, Evangeličanska cerkev AV je skupaj s Slovenskim protestantskim društvom Primož Trubar počastila obletnico s posebno proslavo v Murski Soboti in s svečanim bogoslužjem v cerkvi Primoža Trubarja v Ljubljani; skrbno pripravljene proslave so bile v Krškem, domačem kraju Jurija Dalmatina in Adama Bohoriča, na Trubarjevi Rašici, v Kopru že 4. oktobra, v spomin na dan smrti koprškega rojaka Petra Pavla Vergerija ml., pa v Mariboru in drugod. V Škofji Loki je filatelistično društvo pripravilo tematsko razstavo znamk, v prekmurskem pokrajinskem muzeju

so se z razstavo spomnili žensk v reformaciji. Združenje Trubarjev forum je ob jubileju izdalo posodobljeno besedilo Novega testamenta Dalmatinov Biblije 1584.

Tudi na tem mestu velja zabeležiti, da so obletnici reformacije in samemu dnevu reformacije prvič pri nas posvetili primerno spoštljivo pozornost tudi v Rimskokatoliški cerkvi z udeležbo cerkvenih predstavnikov na svečanih bogoslužjih in proslavah, z obeležitjem praznika v katoliškem časopisu *Družina* in nenazadnje s knjižno izdajo/prevodom izvrstnega izbora Luthrovih misli (*Luther za katoličane*) – vse v duhu II. vatikanskega koncila, skupnega dokumenta Katoliške cerkve in Svetovne luteranske zveze *Od konflikta do skupnosti* (o katerem smo pisali v številki 25) ter prizadevanj papeža Frančiška.

Vse to dogajanje je ponovno pokazalo, da je dan reformacije v Sloveniji res praznik vernikov Evangeličanske cerkve AV in vseh drugih reformatorskih cerkva, da pa ima hkrati naravo in pomen javnega praznika, ki /ker obnavlja in ohranja spomin na reformacijske začetke temeljne sestavine slovenske identitete, slovenskega knjižnega jezika. Vsebina proslav je znova pokazala, da je na Slovenskem – v sozvočju s poimenovanjima – duh reformacije in protestantizma navzoč tudi kot spodbuda in opora za protest proti vsakršnemu kulturnemu in idejnemu monopolu, privilegijem, zaprtosti, negibnosti in okostenelosti.

V republiki Sloveniji imamo tako več vrst praznikov. Imamo za vse države običajne »državno državne« praznike, ki slavijo za državo neposredno konstitutivne dogodke (razglasitev neodvisnosti, ustanovitev republike ali kraljevske dinastije, odločilne bitke, zmage in včasih poraze, ozemeljske pridobitve ipd.); imamo praznike, ki jih delimo z ljudmi evropskih in drugih narodov in ki izražajo/ohranjajo skupne verske ali druge tradicije in pridobitve (božič, novo leto, velika noč, prvi maj, prvi november ...); imamo kot drugod različne posebne – ne skupne – verske, poklicno-stanovske, regionalne praznike. Imamo pa tudi dva posebna skupna praznika, kakršnih drugod praviloma ne poznajo, ki/ker izražata in negujeta zavest o specifični poti oblikovanja slovenskega naroda in njegove (samo) zavesti, njegovega »rojstva iz besede« in njegovega ohranjanja skozi slovensko besedo in kulturo: kulturni praznik oziroma Prešernov dan in dan reformacije in/ kot Trubarjev dan. Lahko bi rekli poseben vseslovenski umetnostno-kulturni in versko-kulturni dan ...

Pričujoča številka ni standardno urejena. Oblikovno in vsebinsko je obeležena s poudarkom na 500-letnici reformacije, čeprav ne v celoti in ne izčrpno: jubilejno leto naj bi dalo pečat tudi še naslednji številki. (Prvotno smo načrtovali le eno, in to v celoti posebno, jubilejno številko.) Poleg običajnih rubrik *Razprave*, *študije*, *Razgledi*, *vpogledi*, *Kronika* imamo namesto drugih stalnih rubrik tokrat rubriko *Vpogled v evropske razprave*



ob 500-letnici. V njej s soglasjem avtorjev objavljamo prevode treh razprav z velikega mednarodnega kongresa »500-let reformacije: pomen in izzivi«, ki sta ga v Zürichu skupaj pripravili dve začetni »deželi reformacije«, natančneje dve dedinji prvih »cerkva reformacije«, Evangeličanska Cerkev v Nemčiji (EKD) in Švicarska evangelijska/evangeličanska zveza Cerква (SEK). Za prevod in objavo smo izbrali tri temeljne teološke razprave, ki o jih prispevali reprezentativni avtorji iz treh neluteranskih protestantskih okolij: iz Anglije, Švice in Dunaja. Z njimi nadaljujemo in dopolnjujemo teološko refleksijo reformacije, ki smo jo začeli v prejšnji številki ob prikazu omenjenega skupnega luteransko-katoliškega dokumenta. Lord Rowan Williams, profesor v Cambridgu in nekdanji nadškof Canterburyja, Peter Opitz, profesor za cerkveno zgodovino in vodja Instituta za zgodovino švicarske reformacije na univerzi v Zürichu ter Ulrich Körtner, profesor za sistematsko teologijo na Evangeličanski teološki fakulteti dunajske univerze so gotovo prominentni glasovi sodobne teološke refleksije dosežkov, poti in stranpoti ter perspektiv reformacijskega gibanja v Evropi.

V rubriki **Razprave, študije** so tri razprave posvečene razmerju med (protestantsko) teologijo in (moralno, socialno, politično) filozofijo: ne splošno pregledno ali primerjalno, ampak z analitičnim vpogledom v dela treh oziroma štirih avtorjev, ki/ko so tako ali drugače obeležena z odnosom do reformacije in reformacijske teologije – Kanta, Marxa (in Engelsa) ter sodobnega teologa in filozofa Paula Tillich. Zdravko Kobe, najboljši poznavalec Kantove filozofije na Slovenskem, pronicljivo analizira vprašanje razmerja med nemškim luteranskim pietizmom in Kantovo moralno filozofijo; posebej se zaustavi pri Kantovem obravnavanju zla. Immanuel Kant, filozof, ki je vseskozi živel in delal v luteranskem okolju pruskega Königsberga, je kot je znano jasno in ostro razlikoval med filozofijo in teologijo, toda hkrati svoje (razsvetljenske) filozofije ni razumel kot sovražnika vere in teologije (in cerkve), kot francoski razsvetljenci v svojem katoliškem okolju. Božidar Debenjak obsežno dokumentira in analizira poglede Karla Marxa in Friedricha Engelsa na Luthra in reformacijo ter jih umešča v širši kontekst njunih pogledov na družbeno vlogo religij(e) sploh. Cvetka Hedžet Tóth osvetli podobo protestantskega teologa in filozofa Paula Tillich (1886–1965), med misleci 20. stoletja verjetno najbolj izrazitega in prodornega »luterana na meji« med teologijo in filozofijo; Tillich je zapustil nacistično Nemčijo in deloval v ZDA.

Matjaž Črnivec se loteva vprašanja protestantske mistike kot prvenstveno »mistike Božje besede«. Ker je protestantsko krščanstvo v primerjavi s katoliškim in pravoslavnim mistiki najmanj naklonjeno ali ji celo nasprotuje, je njegova tema in teza izzivalna, toda zlasti z ozirom na Luthra je tema neizogibna in teza

dovolj utemeljena. Aleksander Erniša ob raziskovanju ključnih Trubarjevih teoloških opredelitev natančneje predstavi Luthrovo in luteransko razumevanje zakramenta. Jonatan Vinkler nadaljuje svoj prikaz Čeških bratov iz prejšnje številke, s katerim razširja in hkrati pogloblja naše dosedanje pojmovanje reformacije.

Tokratno središčno rubriko **Vpogled v evropske razprave ob 500-letnici** začenjamo s prispevkom Rowana Williamsa o dediščini reformacije, o nesporno pozitivnih in vsaj dvoreznih, vprašljivih posledicah (sprejemanja in interpretiranja) reformatorskih stališč, njihovih medsebojnih razmerjih in perspektivah. Peter Opitz posebej izpostavi specifični prispevek švicarske (»mestne«) reformacije. Vidi ga v njenem poudarjanju Duha, skupnosti (vernikov), poudarku na spravi med Bogom in ljudmi (ne le na individualnem opravičenju in odrešenju) ter družbeni etični zavzetosti, ki (naj) izhaja iz tega tudi danes. Ker se je Trubar pri svoji opredelitvi za reformacijo zlasti v začetku navdihoval tudi pri švicarskih reformatoreh, je poznavanje njihovega duha za nas še posebej pomembno. Ulrich Körtner natančno in kritično raziskuje in potrjuje aktualnost štirih reformatorskih »samo« (sola gratia, solus Christus, sola fide, sola scriptura): če jih razumemo in interpretiramo v njihovi medsebojni povezanosti (in medsebojnem omejevanju). Posebej kritično je njegovo raziskovanje načela »samo Pismo« (ki smo ga srečali že ob prikazu njegovega spisa *Reformatorska teologija v 21. stoletju v Stati inu obstatu* 13–14/2011).

**Razgledi, vpogledi** ponudijo vpogled v mednarodno znanstveno konferenco ob 500-letnici reformacije v Luthrovem Wittenbergu, v različnost, a tudi konvergentnost tem, poudarkov, udeležencev, stališč, ki jih je priklicala naslovna tema konference o reformaciji in vzponu pluralizma v Evropi. Vpogled je omogočil Žiga Oman, ki se je sam udeležil konference v organizaciji Refo500RC, mednarodnega združenja univerz in institutov pri proučevanju reformacije. Oman je tudi avtor prikaza knjige Sonje Domröse o ženskah v reformaciji, o spodbudah, ki so jih dobile z reformacijo in spodbudah, ki so jih vnašale v reformacijsko gibanje in cerkve (vse do danes), a tudi ovirah in nasprotovanjih, ki so jih bile pri tem deležne. Franc Horvat omogoča vpogled v protestantizem na Gradiščanskem, avstrijski zvezni deželi, katere večji del je tako kot naše Prekmurje pripadal ogrski kroni in bil zato deležen večje (izbojevanje) svobode za luterance in kalvince kot habsburške dedne dežele (današnje Avstrije in Slovenije).

V **Kroniki** objavljamo govor dr. Milana Brgleza, predsednika Državnega zbora, ki je bil slavnostni govornik na letošnji državni proslavi dneva reformacije in 500-letnice reformacijskega gibanja v ljubljanskem Cankarjevem domu 30. oktobra 2017.

dr. Marko Kerševan

## SLEDI ČASA, PROSTORA IN LJUDI

Rubriko pričenjamo z najnovejšim odzivom na nedavno razkritje pravega mesta, v katerem je bila natisnjena prva slovenska knjiga. To ni več Tübingen, kot je veljalo dolga stoletja, pač pa dobrih sto kilometrov oddaljeno manjše bavarsko mesto Schwäbisch Hall. Našemu društvu je v navezi s Slovenskim inštitutom na Dunaju in slovenskim veleposlaništvom v Nemčiji uspelo v najkrajšem času postaviti spominsko ploščo v tem mestu. Sledi še nekaj prispevkov, med njimi o slovesu od dr. Antona Vratuše, ki ima velike zasluge za ureditev Trubarjeve domačije v današnji podobi.

### ODKRITJE PLOŠČE V SCHWÄBISCH HALLU Schwäbisch Hall, 18. marca

V zadnjih letih se je dokončno ugotovilo in potrdilo, da prvi Trubarjevi slovenski knjigi *Katekizem* in *Abecednik* nista bili natisnjeni v Tübingenu, kot je veljalo dolgo časa, pač pa v Schwäbisch Hallu, manjšem mestu kakšnih 100 km severovzhodno od Tübingena. Kmalu po potrditvi novega kraja tiskanja prvih slovenskih knjig smo na naši društveni ekskurziji po Palatinatu obiskali tudi Schwäbisch Hall in se tako poklonili Trubarjevemu spominu in lokalnim tiskarjem in reformatorjem, ki so omogočili natis naših prvotiskov.

V letošnjem prazničnem reformacijskem letu pa je dogovor med lokalnimi oblastmi, slovenskim inštitutom na Dunaju in SPD Primož Trubar obrodil sadove, končni rezultat prizadevanj pa je bilo odkritje spominske plošče 18. marca 2017 na hiši, kjer je nekoč delovala tiskarna Petra Frenza.

Ob odkritju so spregovorili župan mesta Schwäbisch Hall Hermann-Josef Pelgrim, svetovalec predsednika republike Boštjan Žekš in predsednik Slovenskega inštituta na Dunaju Herbert Seher. V imenu SPD Primož Trubar se je meščanom Schwäbisch Halla posredno zahvalil podpredsednik društva Marko Kerševan z naslednjim nagovorom:

Spoštovane gospe in gospodje, meščani in meščanke Schwäbisch Halla, Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar skrbi za ohranjanje in aktualiziranje dediščine slovenske reformacije 16. stoletja. Zato smo se z veseljem pridružili pobudi, da se prav v času praznovanja 500-letnice reformacije v Schwäbisch Hallu s spominsko ploščo obeleži kraj, kjer naj bi po novih historičnih raziskavah bili leta 1550 natisnjeni prvi dve knjigi v slovenskem jeziku. S tem bi izrazili hvaležnost vsem, ki so bili za to zaslužni: slovenskemu reformatorju Primožu Trubarju, piscem, na katere se je opiral – ne nazadnje Johannesu Brenzu – pa tudi tiskarjem, ki so v negotovih časih tvegali natis luteranskih knjig. Prvi dve tiskani knjigi sta imeli za Slovence epohalni pomen, dejansko in simbolno. Že njuna naslova, *Katekizem* in

*Ugledni gostje ob otvoritvi plošče, med njimi Vincenc Rajšp, Boštjan Žekš in Marta Kos Marko*





*Abecednik*, govorita o tem, kaj sta Slovencem prinašali: novo krščansko samozavest in začetek novega kulturnega razvoja, temelječega na izobrazbi, knjižnem jeziku in tiskani besedi. Naznanjali in spodbujali sta najprej nastanek reformatorske Cerkve slovenskega jezika, ki je že leta 1584 dobila celotno *Biblijo* v slovenskem jeziku, nato, kasneje, pa oblikovanje nacionalno zavednega ljudstva slovenskega jezika.

Odnosi med Nemci in Slovenci v zgodovini niso bili vedno dobri in harmonični; v 19. in 20. stoletju so bili obremenjeni tudi s težkimi konflikti in spopadi. Prav zato se moramo s toliko večjo hvaležnostjo spominjati ljudi in časov medsebojnega ustvarjalnega sodelovanja in medsebojne solidarnosti. In taki so bili za odnose med Nemci in Slovenci ljudje in časi reformacije. Spomin nanje naj nam bo opora, spodbuda in kažipot k ustvarjalnemu sodelovanju in solidarnosti tudi v sedanjosti in prihodnosti. Če kdaj, potrebujemo tako spodbudo in kažipot danes vsi Evropejci.

Hvala našim reformatorjem in hvala vsem, ki ste danes in tukaj v Schwäbisch Hallu poskrbeli za hvaležen spomin nanje.

Odkritju plošče je sledil simpozij, na katerem je navzoče nagovorila tudi slovenska veleposlanica v Nemčiji Marta Kos Marko. Uvodni predavanji sta bili namenjeni Johannesu Brenzu in Primožu Trubarju. Brenz je kot pridigar deloval v Hallu, zavzemal se je predvsem za izobraževanje. Na simpoziju je med drugim spregovoril tudi Vincenc Rajšp s Slovenskega inštituta na Dunaju, in sicer z referatom *Sprejemanje Primoža Trubarja v času njegovega življenja in kasneje*. Dogodka se je udeležilo več kot 100 ljudi, med njimi tudi precej Slovencev.

## UDARCI KLADIVA V WITTENBERGU IN NJIHOV ODMEV NA DANAŠNJI ČAS Ljubljana, 23. marec

500-letnica reformacije je bila v jubilejnim letu močno prisotna tudi v sredinah, kjer se o protestantizmu, Martinu Luthru, Primožu Trubarju in sodobnikih redko govori. Na svojem rednem srečanju v mesecu marcu 2017 je Forum 21 ob praznovanju 500-letnice reformacije pripravil pogovor o odmevih tega velikega gibanja v današnjih dneh. Milan Kučan je na dobro obiskanem srečanju v kratkem uvodu predstavil moderatorja mag. Viktorja Žaklja in tri uvodničarje: dr. Matjaža Kmecla, dr. Marka Kerševana in častnega škofa mag. Gezo Ernišo. Ker so vsi našeti ugledni člani našega društva, smo prispevek s srečanja uvrstili tudi v naše glasilo.

Viktor Žakelj je na kratko opisal razmere v 15. in 16. stol. v Evropi, ki so vzpodbudile reformacijo. Predstavil je prvega pobudnika Martina Luthra in njegovega najboljšega učenca Primoža Trubarja, najpomembnejšega slovenskega reformatorja, ki deloval iz vere za vero in pri tem večkrat tvegalo svoje življenje. Dandanes moramo reformacijo postaviti v širši kontekst in je ne prepustiti le teologom. Kapitalizem se izteka in svet potrebuje novo reformacijo. Novi red bo moral temeljiti na upoštevanju naravnih danosti na Zemlji in na socialni enakosti.

Marko Kerševan je orisal prvotno reformacijo kot versko dogajanje, ki naj bi znova povežalo vernika in Boga brez posrednikov. Nekaj mora veljati samo odnos človekove vere do Boga in le on lahko suvereno odloča o zveličanju in odrešenju, ne pa da posamezniki skušajo to doseči s povečevanjem svojih zaslug s kupovanjem odpustkov. Božjo naklonjenost naj si pridobijo predvsem z dobrimi deli in s solidarnostjo do vseh vernikov. Te osnovne reformacijske zahteve bi morali verniki izpolnjevati še dandanes.

Geza Erniša ugotavlja, da udarci z vrat wittenberške cerkve močno odmevajo tudi dandanes. Svetovna luteranska zveza je na svojem zadnjem kongresu v Namibiji objavila seznam stvari, ki nikoli ne smejo biti naprodaj, med njimi sta na prvih mestih človekovo dostojanstvo in človeško življenje. Češki filozof Mahovec v svoji knjigi Jezus za ateiste pravi: Biblija je tako bogata in pluralna knjiga, da jo berejo Judje, kristjani, marksisti in drugi neverniki, a najpomembnejše je, da po branju lahko vsi ostanejo isti. Kaj so najpomembnejše pridobitve reformacije? Knjige so bile iz latinščine prevedene v ljudske jezike, ki so jih razumeli preprosti ljudje. Človek mora osebno stati pred Bogom, s tem ljudje tudi spreminjajo kolektiv-



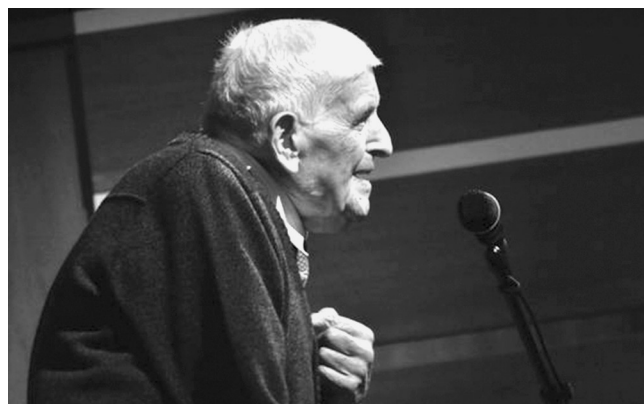


no odgovornost v osebno. Ali kot je Luther dejal: Tu stojim, drugače ne morem. Tako mi Bog pomagaj! Ni dobro, če človek ravna proti svoji vesti. Ne glede na različna verska in druga prepričanja morajo ljudje delovati z roko v roki za boljši svet. Reformacija torej ni samo neko gibanje iz 16. stoletja, ampak ostajajo njene ideje in pridobitve še danes.

Matjaž Kmecl je poudaril razlike med vero in veroizpovedjo. Trubar, na primer, je bil zelo veren, a v konfesionalnih rečeh je bil velik disident. Nanizal je nekaj primerov očiščevanja človeških grehov s kupovanjem odpustkov. Slovenci smo imeli veliko srečo, da smo imeli Trubarja. Predstavil je njegov prispevek k osveščanju ljudi o slovenstvu in jim dal tudi skupni slovenski jezik. Za njim in sodobniki je ostalo dobrih 50 tiskanih knjig. Z vsem tem smo doživeli popolno duhovno uveljavitev. Svoje ideje je posredno vpeljal v šolski sistem. Enako uspešno je deloval med Nemci v raznih krajih, tako je npr. poenotil razklani Kempten, v katerem je bil izredno priljubljen, enako v Derendingenu, kjer se ga še sedaj spominjajo s hvaležnostjo. Njegov sloviti rek pravi: Ni važno, kako glasno molite in požete, važno je, da delate to iz srca!

V razpravi na koncu ne moremo mimo prispevka Cvetke Tóth in njenem razmišljanju o protestantizmu danes. Omenila je nekaj najvidnejših filozofov, ki se ukvarjajo s to tematiko. Paul Tillich, vzgojitelj zahodnih marksistov, med njimi tudi Theodora Adorna, je razmišljal o nasprotju teizem–ateizem, pa o ideji nesmrtnosti, o razumevanju svetega in brezpogojnega. Jürgen Moltman govori o Evropi kot kontinentu upanja, ob tem označuje ponovno rojstvo in dvig krščanskega zahoda proti rdečemu vzhodu kot konservativna utopija. Za ZDA je sramota, da so sesule socializem in Sovjetsko zvezo. Zaključila je z udarno mislijo: Če ljudje nimajo možnosti uresničevati svojih socialnih pravic, ne morejo uresničiti niti svojih političnih pravic, med njimi niti svobode.

*Sodelujoči na srečanju: dr. Cvetka Tóth Hedžet, dr. Marko Kerševan, škof Geza Erniša, moderator mag. Viktor Žakelj in dr. Matjaž Kmecl*



## ANTON VRATUŠA NA KONCU DOLGE BELE CESTE Ljubljana, 30. julij

Znanstvenik, jezikoslovec, diplomat in svetovljan, ki je prek številnih aktivnosti do smrti ostal povezan z rodnim Prekmurjem, se je rodil leta 1915 na Dolnjih Slavečih na Goričkem. Že v rani mladosti se je zapisal študiju slavistike, ki ga je končal na Filozofski fakulteti v Ljubljani leta 1941, tam je kasneje tudi doktoriral, ob delu pa je leta 1950 končal še tretjo stopnjo študija družbenih ved na Visoki politični šoli v Beogradu. Bil je udeleženec narodnoosvobodilnega boja, ki so se mu študenti ljubljanske slavistike priključili že drugi teden po okupaciji, še pred ustanovitvijo osvobodilne fronte. V letih 1942 in 1943 je bil interniran v italijanska taborišča. Po vojni je opravljal številne vidne funkcije, med drugim je bil stalni predstavnik SFRJ pri Organizaciji združenih narodov, podpredsednik zveznega izvršnega sveta (1971–1978) in predsednik izvršnega sveta skupščine SRS (1978–1980). Od leta 1985 je bil tudi redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Predsednik države Borut Pahor mu je ob stoletnici podelil medaljo za častno dejanje za njegovo »iskreno prizadevanje za sožitje in narodno spravo ter neomajno humanistično delovanje«.

*30. julija 2017 je v 103. letu starosti umrl akademik Anton Vratuša iz Dolnjih Slavečev, rojen 21. februarja 1915. V celoti objavljamo zapis Marjana Šiftarja, podpredsednika uprave ustanove dr. Šiftarjeva fundacija ob smrti Antona Vratuše.*

Danes nas je za vedno zapustil naš dragi dr. Anton Vratuša, naš Tonek iz »Sotinskega brega«, naš tovariš Vran in profesor Urban. Prišel je do kraja svoje »velike bele ceste«. Končal je svoje bogato potovanje skozi čas in zgodovino, ki jo je sooblikoval in ji dal svoj neizbrisen prispevek. Malo je takih v novejši slovenski zgodovini. Zvestoba vrednotam Osvobodilne fronte in v njih utemeljenim življenjskim in delovnim vrednotam ter idealom, svojim slovenskim, prekmurskim koreninam in povezanost s svojim izvirnim, prekmurskim

in nacionalnim okoljem, je bilo prepoznavno vodilo celotnega njegovega vsestransko razvejanega družbenega angažiranja v vseh okoljih in v vseh časovnih obdobjih od predvojnega do današnjih dni – do tako rekoč zadnjih. Tudi želja, da bi končal svojega »profesorja Urbana«, dragoceno pričevanje o pomembnem poglavju svojega partizanstva, ostaja nedokončana. »Statve«, kot bi sam dejal, na katerih je neumorno tkal dolga desetletja, so se zaustavile za vedno.

Njegova dolga bela cesta je bila dolga desetletja, od svojih študentskih let naprej, delovno in prijateljsko prepletena in povezana s sorojakom, prijateljem in sodelavcem prof. dr. Vanekom Šiftarjem. Sodelovala sta pri predvojnem »Mladem Prekmurcu« in pri pripravah na izid večdelne – žal nedokončane – študije o prekmurskih dialektih in urbarjih. Različne delovne vezi so ju povezovale tudi vse poveljno obdobje. Posebno vez pa je predstavljal Vrt spominov in tovarštva na Petanjcih in uveljavljanje njegovega svobodoljubnega in humanističnega poslanstva ter nastajanje in delovanje naše ustanove na kulturnem, znanstvenem, izobraževalnem, mednarodnem področju, kot tudi na področju produktivnega medgeneracijskega sodelovanja ter za njegovo vse bolj prepoznavno aktivno vlogo v lokalnem, slovenskem in čezmejnem okolju.

Dr. Vratuša je bil prvi večletni predsednik Programškega sveta Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije, pobudnik ter nosilec njenih številnih pomembnih in odmevnih znanstvenih, publicističnih, kulturnih in drugih projektov. Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija se je zaradi vsestranskega angažiranja dr. Vratuše razvila in uveljavila kot pomemben ter prepoznaven dejavnik v lokalnem, državnem in tudi čezmejnem okolju na vseh področjih svojega delovanja – skrbi za vrt kot pomembnega dela kulturne dediščine ter na izobraževalnem, raziskovalnem in publicističnem področju, na področju sodelovanja s Slovenci v zamejstvu, s sorodnimi ustanovami v državi in še posebej v prizadevanjih za vsestranski razvoj lokalne skupnosti.

*Miha Pintarič, letošnji prejemnik Rožančeve nagrade*



Kot častni član ustanove je bil vedno aktivno vpet v njene številne aktivnosti: je avtor številnih prispevkov o vrtu in ustanovi, urednik več njenih monografij, pobudnik in nosilec številnih tudi mednarodno pomembnih in odmevnih projektov: »Jambori spominov in dobrega sosodstva«, literarni razpisi za učence in dijake osnovnih in srednjih šol; povezovanje z zamejstvom; mednarodni simpozij »Protestantizem včeraj, danes, jutri« in še mnogi drugi.

Pobude in predlogi dr. Vratuše, projekti naše ustanove, katerih idejni »oč« je bil, ostajajo trajno vtkani v našo dosedanja skupno pot. Naš Vran ostaja med nami na svoj način. Vedno se bomo spraševali, kaj bi nam svetoval, predlagal naš akademik Vran. Pogrešali ga bomo! Pogrešali bomo njegovo preudarnost, miselno širino, njegov pogled, ki je presegal krajevne in aktualne časovne horizonte. Pogrešali bomo njegov življenjski optimizem in modrost. Ostajata pa nam njegova življenjska in delovna spodbuda, da »se nêmo zvijsili, nikak in nigdar«. V Vrtu spominov in tovarštva, v katerega se je vedno znova rad vračal kot na svojstven dom, pa bosta rasla »Vranova vrba« in »Vranov hrast«, ki smo ju zasadili letos spomladi. Žal brez njega, čeprav si je to neizmerno želel, da bi bil tudi to pot z nami. Zadnjič.

Slava mu in – hvala Ti za vse, dragi Vran!

*Marjan Šiftar*

## PODELITEV ROŽANČEVE NAGRADE, PETINDVAJSETIČ Trubarjeva domačija, 16. september

V Trubarjevem muzeju sem obiskala slavnostno prireditve ob podelitvi Rožančeve nagrade, ki je znova postregla s posebno sproščenostjo, toplino in globino.

Pred samo podelitvijo nagrade na Trubarjevi domačiji, ki je sklepno dejanje vsakoletnega esejističnega praznika, se odvije vrsta dogodkov: že v torek, 12. 9. 2017, je bila novinarska konferenca v Trubarjevi hiši literature ter predstavitev nominiranih avtorjev v Knjižnici Komen, 13. 9. pa je sledil pogovor z nominiranci in razglasitev nagrajenca v Cankarjevem domu v Ljubljani.

Predsednik Društva Marjan Rožanc, prof. dr. Edvard Kovač, nas je uvodoma nagovoril in med obiskovalci prireditve posebej pozdravil prisotne nagrajence iz preteklih let: Andreja Capudra, Petra Kovačiča Peršina, Ifigenijo Simonovič in Marcela Štefanciča jr., posebne pozdrave z zahvalami pa je poslal gostitelju, našemu županu, ki ni mogel biti z nami. Dr. Kovač je povzel kratko zgodovino nagrade za esejistično knjigo, ki se z letošnjo prireditvijo podeljuje že četrto stoletje. Poudaril je nujnost esejistike, ki po Rožancu vsebuje znanje, globoko osebno doživljanje in odpiranje duha.

Sledil je kulturni program. Poleg igralke Klare Kastelec, ki je brala odlomke iz Rožančevih in drugih esejev, so ga pripravile solo pevka ter učenka Glasbene šole Velike Lašče s korepetitorko Kristino Pečnik ter plesalki Konzervatorija za glasbo in balet Ljubljana. Z dobrodošlico in pogostitvijo po prireditvi so jo popestrile članice Društva podeželskih žena Velike Lašče.

Ifigenija Simonovič, predsednica komisije, ki jo sestavljajo še Mateja Komel Snoj, Tomo Virk, Peter Kovačič Peršin in Marko Golja, je nagovorila prisotne z navdihujočimi besedami. Zaupala nam je, da so pri izboru letošnje esejistične knjige upoštevali predvsem pozitivnost, tako potrebno v današnjih časih. Trubarjevo domačijo in prostor, kjer se podeljuje nagrada, je imenovala za hišo začetka eseja, saj smo bili ravno po Trubarju poimenovani kot Slovenci in izvedeli, kdo smo. Simonovičeva kot poglobitno odliko eseja izpostavlja razodetje (kako razmišljati o sebi), kdo smo, ter ob tem izrazila skrb za nadaljnji razvoj tega področja literature. Nekateri revije in tudi manjše založbe so zaradi neugodne situacije prenehale z delovanjem. V nadaljevanju je podala poročilo o delu žirije za Rožančevo nagrado. Med esejističnimi knjigami, ki so izšle v preteklem letu (36 po seznamu NUK in 12, ki so jih našli sami in so izšle pri manjših založbah), so po tehtnem branju člani žirije za nagrado nominirali štiri dela: Miha Blažič - N'toko: *Samoumevni svet*, Renata Salecl: *Tek na mestu*, Marcel Štefancič jr.: *Črna knjiga kapitalizma* in Miha Pintarič: *Dvojni presledek*. Slednjega je žirija izbrala za nagrajenca z naslednjo utemeljitvijo: »V zbirki esejev *Dvojni presledek* se Miha Pintarič odloči za dvojen premislek: po eni strani (po) gleda nazaj, vse tja do Egipta in starih Grkov, po drugi pa je pripet na sedanjost, v kateri kot pod mikroskop opazuje tudi pokrajino svoje duše. Lastno, srčno, notranje doživljanje postavi kot 'objektivni kriterij', ki nima priziva. Medtem ko ugotavlja, kako zapletena in neulovljiva je zgodovina humanizma, spoznava tudi nepredvidljivost svojega odziva. Pintarič se odziva svetu zunaj sebe, a sproščeno odmaknjeno.«

Ifigenija Simonovič je prireditev obogatila z branjem svoje pesmi Črno izza nohtov ter prevoda v francoščino, ki ga je prispeval letošnji nagrajenec. Miha Pintarič, ki je sicer profesor za staro francosko književnost, prevajalec, pesnik in esejist, je ob prejemu nagrade raje bral pesmi, prislunili smo štirim. Zahvalil se je za nagrado ter dejal, da je vesel, saj so kompetentni ljudje videli vrednost v tem, kar je napisal.

Letos sem se posebej veselila tudi več domačih obiskovalcev, ki so se udeležili prireditve. Skupaj smo nazdravili zmagovalcu in zaželeli Rožančevi nagradi in esejistiki zanesljivejše čase. Takih si želimo tudi zase.

*Besedilo in foto: mag. Ana Porenta*

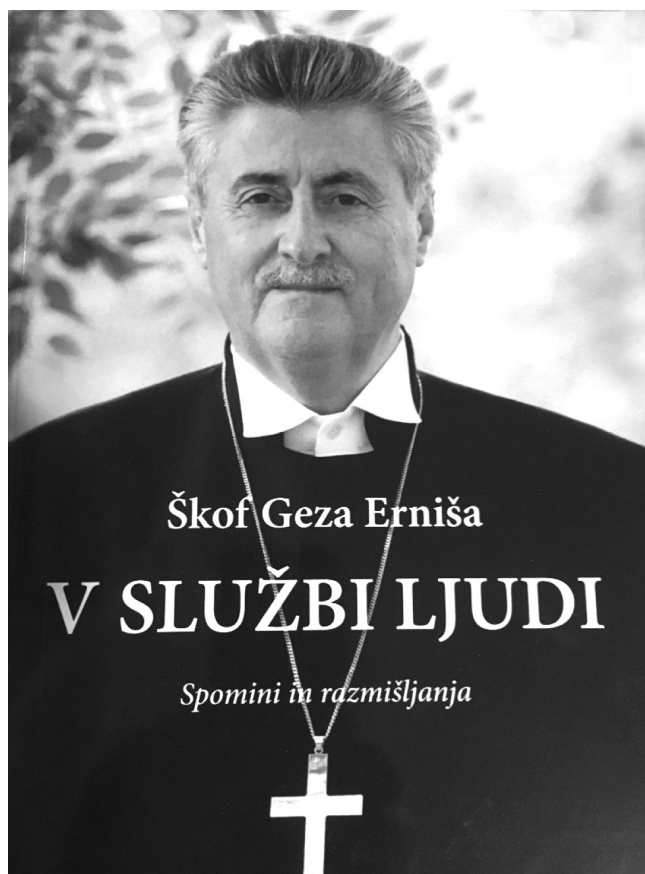
## ŽIVLJENJSKA POT ŠKOFA GEZE ERNIŠE V KNJIGI November 2017

Častni škof mag. Geza Erniša je ob svojem osebnem jubileju in ob 500-letnici reformacije izdal knjigo *V službi ljudem – Spomini in razmišljanja*. Knjiga je napisana kot intervju, ki se dotika škofovega osebnega življenja, nekaterih teoloških vprašanj, zgodovinskih dogodkov povezanih z reformacijo in drugih tem.

V knjigi so svoje prispevke zapisali: mag. Geza Filo, škof Evangeličanske cerkve v Sloveniji, prof. dr. Kozma Ahačič, prof. dr. Marko Kerševan, Tomislav Kovačič, prokonzul OEVE za Slovenijo, Franc Cipot, direktor Cerop Puconci, ter dr. Martin Junge, generalni sekretar Svetovne luteranske zveze.

V njej avtorica in urednica Jelka Kušar na 230 straneh predstavi svoj intervju s prvim škofom slovenske evangeličanske Cerkve in se med drugim posveti njegovemu otroštvu, šolanju in službovanju ter odnosu do same reformacije. Gre torej za zbirko spominov ter razmišljanj in kot je dejal Erniša, bo knjiga dosegla svoj namen, če bo koga spodbudila k razmišljanju.

Predstavitve knjige *V službi ljudi* je potekala v evangeličanski cerkvi v Murski Soboti. Kasneje je bila predstavljena tudi v evangeličanski cerkvi v Ljubljani, kjer sta jo predstavila avtor in urednica Jelka Kušar v sklopu praznovanj ob 500-letnici reformacije.





## 500 LET REFORMACIJE

*V letu 2017 se je dokončno izteklo leto praznovanj ob 500-letnici reformacijskega gibanja. Splošen vtis je, da je slovenski prostor ta velik jubilej proslavil dostojno, bogato in kulturno. Posebej veseli dejstvo, da je tudi večstoletna nasprotnica Luthrovih začetkov in celotnega gibanja v zadnjih letih začela spreminjati svoj odklonilni odnos do reformacije in njenih pridobitev. Dogodkov ob praznovanju je bilo toliko, da je nemogoče vse predstaviti. Nekaj najpomembnejših je zbranih v začetnem skržnem pregledu, a še daleč ne vseh, precejšnje število daljših zapisov pa so prispevali naši zvesti dopisniki iz cele Slovenije.*

### PREGLED DOGODKOV

#### REFORMACIJSKI AVTOBUS V LJUBLJANI IN PUCONCIH

**Ljubljana, Puconci, 24. in 25. januar**

V Ljubljani in Puconcih se je v teh dnevih na svojem polletnem potovanju po evropskih reformacijskih mestih ustavil poseben reformacijski avtobus. Skupina pretežno mladih spremljevalcev seznanja obiskovalce s pomenom reformacijskega gibanja na sodoben multivizijski način. V vsakem mestu tudi spoznavajo zanimive ljudi in zgodbe krajev, ki so si v marsičem podobne, a se hkrati zaradi kulturnih in jezikovnih razlik tudi razlikujejo.

#### V KRŠKEM VSE LETO PRIREDITVE OB 500-LETNICI PROTESTANTIZMA

**Krško, 10. februarja**

V Krškem, ki je med drugim znano po dveh najvidnejših osebnostih iz obdobja protestantizma, prevajalcu *Biblije* Juriju Dalmatinu in piscu prve slovenske slovnice Adamu Bohoriču, bodo v okviru obeleževanja 500-letnice reformacijskega gibanja pripravili niz prireditev. Na pobudo občine Krško so se pri njih združile številne kulturne ustanove in društva spodnje posavske regije.

#### V SCHWÄBISCH HALLU ODKRILI PLOŠČO V SPOMIN PRIMOŽU TRUBARJU

**Schwäbisch Hall, 23. marca**

V sklopu prireditev ob 500-letnici reformacije so v nemškem mestu Schwäbisch Hall odkrili spominsko ploščo, posvečeno nosilcu reformacije na Slovenskem Primožu Trubarju. Dogodku so prisostvovali visoki predstavniki kulturnih in političnih ustanov. Ob jubilejnem reformacijskem letu so pripravili tudi simpozij z naslovom *Vidiki reformacije Johanna Brenza (1499–1570), Primoža Trubarja (1508–1586) in nemški JZ prostor*.

#### V NUK RAZSTAVljena TEMELJNA BESEDILA REFORMACIJE

**Ljubljana, 4. aprila**

V Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK) so odprli razstavo *Beseda Božja ostane na veke*. Na njej so predstavljena temeljna besedila, ki so določala miselno, tekstno in delovansko podobo protestantskega gibanja. Razstava je ena od osrednjih prireditev v sklopu leta reformacije 2017 v Sloveniji. Ob odprtju razstave je kot slavnostni govornik spregovoril avtor razstave in član našega društva dr. Jonatan Vinkler, kot predsednik častnega odbora za počastitev 500. obletnice začetka protestantskega gibanja in začetkov reformacije pa predsednik republike Borut Pahor. Kot je poudaril, je Trubarjev poziv »Lubi Slovenci!« še vedno aktualen.

#### OB 500-LETNICI ZAČETKA REFORMACIJE RAZSTAVI NA LJUBLJANSKEM GRADU

**Ljubljana, 5. aprila**

Na Ljubljanskem gradu so v sklopu projekta Luther in slovenski protestanti, ki so ga zasnovali ob letošnji 500-letnici začetka reformacije, drevo odprli razstavi *Razstavljena usta* v Hribarjevi dvorani in *V pomladi slovenskega knjižnega jezika* v Peterokotnem stolpu. Na ogled bosta do 11. junija.

#### OB 500-LETNICI REFORMACIJE V LJUBLJANI OKROGLA MIZA

**O LUTHRU IN TRUBARJU**

**Ljubljana, 13. aprila**

V sklopu obeleževanja 500. obletnice začetka reformacije je v atriju ZRC SAZU potekala okrogla miza na temo *500 let reformacije: Slovenija in Evropa zdaj*. Beseda je tekla o tem, kaj sta Martin Luther in Primož Trubar s svojim delom doprinesla v 16. stoletju, govorniki pa so razmišljali tudi o tem, kaj se lahko od njiju naučimo danes.

## OB 500-LETNICI REFORMACIJE IZŠLA POSODOBLJENA DALMATINOVA NOVA ZAVEZA Ljubljana, 14. junija

Združenje Trubarjev forum je 500-letnico reformacije počastilo s posodobljeno izdajo *Nove zaveze* iz prvega slovenskega prevoda *Biblije*, ki ga je leta 1584 opravil Jurij Dalmatin. Besedilo sta v sodobno slovenščino prelila Vinko Ošlak in Benjamin Hlastan. Pri tem sta želela doseči, da bo vsebina dela razumljiva vsem Slovencem. Izdajatelju je uspelo s pomočjo sponzorjev na Dunaju in v Ameriki knjigo natisniti v nakladi 50.000 izvodov, ki so vsem interesantom na voljo zastoj.

## V KRŠKEM FESTIVAL OB 500-LETNICI PROTESTANTIZMA Krško, 4. oktobra

V Krškem se drevi v okviru 500-letnice protestantizma, ki jo glede na to, da je tam živelo več vidnejših osebnosti omenjenega obdobja, z vrsto prireditev pričinja štiridnevni festival *Tudi mi bi goreli*. Vseboval bo predavanje o takratnem jeziku, literarni večer, filmsko premiero in odprtje tematske razstave keramike.

## RAZSTAVA POSTAJE NA TRUBARJEVI ŽIVLJENJSKI POTI Rašica, 5. oktobra

Občini Velike Lašče in Puconci ter Razvojni zavod Občine Puconci so na Trubarjevi domačiji v začetku oktobra pripravili skupni dogodek v počastitev 500-letnice reformacije in domačina Primoža Trubarja. Predstavili so nemški prevod monografije 1983–2016: *Trubarjeva domačija praznuje* in odprli gostujočo likovno razstavo grafik *Postaje na Trubarjevi življenjski poti*.



Reformacijski avtobus  
na Kongresnem trgu  
v Ljubljani

## REFORMACIJSKI AVTOBUS Ljubljana, Puconci, 24. in 25. januar

24. januarja dopoldan se je na Kongresnem trgu pred Filharmonijo ustavil reformacijski razstavni avtobus, ki je naslednji dan obiskal še Puconce. Povezal je 68 evropskih krajev v 19 državah, ki so dobili naziv evropsko mesto reformacije. Ta naziv je dobila tudi Rašica, kamor avtobus sicer ni pripeljal, saj je premeščanje avtobusa pravi logistični podvig, Rašica pa je pravzaprav na pragu Ljubljane. Čez dan so se v avtobusu in pred njim zvrstili številni dogodki, posvečeni Martinu Luthru in pomenu reformacije, ki se bodo nadaljevali vse letošnje jubilejno Luthrovo leto do njegove zadnje postaje v Wittenbergu na zaključni prireditvi ob praznovanju 500-letnice reformacije.

### Ljubljana

Na Kongresnem trgu je ves dan potekal interaktivni predstavitveni program strokovne interpretacije slovenskega protestantizma. Uvodni pobožnosti je sledil zgodovinski pregled slovenske reformacije 16. stoletja s poudarkom na Kranjski (Ljubljana in Rašica). V svečani otvoritveni slovesnosti so zbrane nagovorili škof Evangeličanske cerkve AV v RS Geza Filo, podžupan Mestne občine Ljubljana Aleš Čerin, podžupanja Občine Velike Lašče dr. Tatjana Devjak in višji cerkveni svetnik iz Nemčije dr. Norbert Denecke. Uradnemu pričetku Evropske reformacijske postaje je sledilo predavanje Evangeličanska Cerkev v Sloveniji danes z ozirom na prihodnost in nato pogovor na temo Vsak jezik bo slavil Boga – Božja beseda in Slovenci kot »kreatura besede«. Del ekipe prostovoljcev, ki spremljajo re-

Reformacijski avtobus na Kongresnem trgu v Ljubljani





Škof Geza Filo in podžupanja dr. Tatjana Devjak z občine Velike Lašče na reformacijskem avtobusu

formacijski avtobus, je na povabilo Občine Velike Lašče obiskal tudi Trubarjevo domačijo na Rašici. V spremstvu lokalnega vodnika Klemna Feleta sta si obiskovalki ogledali domačijo s spominsko sobo ter knjigoveško delavnico, ki jo je pripravila Milena Vintar iz Zavoda Parnas.

### Puconci

Avtobus je ustavil na parkirišču pred Osnovno šolo v Puconcih, zato ga je obiskalo veliko število šolarjev in tudi drugih občanov. Spremljal ga je tudi prostovoljec Samuel Löwer, ki je povedal, da na svoji poti zbirajo podatke o reformaciji in zgodbe domačinov, pripovedi s fotografijami pa sproti objavljajo na blogu. »V vsakem mestu spoznavamo zanimive ljudi in zgodbe krajev, ki so si v marsičem podobne, a se zaradi kulturnih in jezikovnih razlik v marsičem tudi razlikujejo,« je dejal. Na koncu bodo vse zgodbe mest kot mozaik predstavili ob dnevu reformacije, 31. oktobra, v nemškem Wittenbergu.

Pozno popoldan je bila v puconski cerkvi na ekumenskem bogoslužju osrednja slovesnost, ki so se je udeležile delegacije iz več evropskih evangeličanskih cerkva, predstavniki katoliške in binkošne cerkve ter številni drugi. Sledila je predstava *Prišo je glas ...* v režiji Milivoja Mikija Roša, po kateri so se predstavniki različnih generacij sprehodili okoli najstarejše evangeličanske cerkve, hkrati pa so pripovedovali zgodbo Puconcev, ki je del evropske zgodbe o protestantizmu.

### Ne le enkratni dogodek

V Evangeličanski cerkvi na Slovenskem si želijo, da dogajanje ob tej častitljivi obletnici ne bi bilo le enkratni dogodek, ampak da bi pustilo sledi in korenine. Da slovensko evangeličansko cerkev predstavimo širšemu evropskemu prostoru, hkrati pa da bi iz tega nastalo poglobljeno sodelovanje in povezovanje med mesti,

ki so dobila ta naziv, je povedal škof Erniša. Tudi na lokalni ravni so zaslutili, da je lahko to lepa priložnost za povezovanje. Želijo nadgraditi sodelovanje s protestantskimi kraji na turističnem, gospodarskem, kulturnem, športnem in še kakšnem področju ter poiskati potencialne in sinergije.

To je pomemben dogodek za Puconce, se strinja tudi Branko Drvarič, član ekonomskega sveta na občini: »Puconci, ki veljajo za najbolj luteranski kraj, so ravno prek protestantizma postali del širšega evropskega prostora. Čez leto se bo zvrstilo še več dogodkov, posvečenih temu jubilejnemu letu, in upam, da bomo obiskovalcem lahko še bolj predstavili naše kraje in lepo pokrajino.«

### Pomen za narodno identiteto

Kot je povedala Katja Ajdnik, puconska evangeličanska duhovnica in gostiteljica prireditve, so pri dogodkih želeli vključiti čim več ljudi in različnih generacij, predvsem pa preprostih ljudi, saj so bili ravno oni tisti, ki so v zgodovini peljali evangeličansko cerkev naprej. »To pa je tudi priložnost, da pridemo skupaj vsi, ki kaj damo na protestantske vrednote preteklosti, ki so hkrati vrednote sedanjosti in prihodnosti.« Ko govorimo o protestantskih vrednotah, pa govorimo o človeški odličnosti, delu, poštenosti, odkritosrčnosti, solidarnosti, strpnosti ...

»Naš največji izziv pa bo,« je dodal častni škof Geza Erniša, »na kakšen način bomo dogajanje izpred 500 let zaznali, ga kot odmev pozitivnih vrednot znali živeti danes in tudi v prihodnosti. Pomembno bo, kako se bomo znali v Evropi povezati, definirati bistvene probleme, jih reševati in s konstruktivnim odnosom do cerkve prispevati k boljši družbi.« Reformacija je bila v tedanji družbi pomembna prelomnica, in čeprav je vzniknila v Nemčiji, je kmalu prestopila okvire cerkve ter prinesla novo vlogo posameznika v družbi, njegovi osebni odgovornosti ter napredku. Med drugim nam je Slovencem reformacija dala slovenski pisani jezik, prve tiskane knjige in tudi slovensko identiteto.

Katja Ajdnik

## V KRŠKEM PRAZNIČNO SKOZI VSE LETO

V občini Krško je bila 500-letnica protestantizma tudi priložnost za povezovanje in skupno praznovanje, saj kot je znano, od tu izvirata dva pomembna moža slovenskega protestantizma, Adam Bohorič, avtor prve slovenske slovnice, in Jurij Dalmatin, genialni prevajalec Biblije v slovenski jezik.



Pod okriljem občine Krško so se v začetku leta 2017 med seboj povezale kulturne in izobraževalne institucije, Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar – podružnica Posavje, krška Krščanska adventistična cerkev ter različna društva in zasnovali skupno praznovanje. Izven meja občine pa se jim je pridružil tudi Posavski muzej Brežice. Da bi prireditve potekalo čimbolj usklajeno, so na začetku oblikovali koordinacijsko skupino, v kateri so delovale dr. Helena Rožman, vodja Mestnega muzeja Krško, Enoto Kulturnega doma Krško, Sonja Levičar, vodja JSKD, OI Krško, Lidija Petrišič Colarič, strokovna sodelavka za odnose z javnostmi na občini Krško, Bernardka Zorko, strokovna sodelavka za kulturo, tehnično kulturo in delo z mladimi, Metka Resnik, poslovna sekretarka na občini Krško, in bibliotekarka Polona Brenčič iz Valvasorjeve knjižnice Krško, ki je prevzela koordiniranje.

V januarju so pozvali institucije, društva, organizacije, da bi s svojimi dogodki in dejavnostmi zasnovali vsebinsko bogato celoletno dogajanje v občini. S skupnimi močmi so se nanizali dogodki iz različnih področij in se približali številki 30. Na kratko se sprehodimo skozi pestro dogajanje.

V Valvasorjevi knjižnici Krško, kjer se že leta na različne načine pridružujejo skrbi za ohranjanje kulturne dediščine, so v letu 2016 uspešno zaključili restavriranje originalnega izvoda Dalmatinove *Bible* in s tem poskrbeli za prvi dogodek ob 500-letnici, o katerem smo poročali že lani.

Zanimivo predavanje Eve Župnek Petelin in Ljudmile Šribar o krškem urbarju iz leta 1570 in razmerah v mestu Krško v 16. stoletju je bilo vsekakor dober uvod za spoznavanje razmer v času, ko sta živela tudi Adam Bohorič in Jurij Dalmatin. Sledilo je druženje na literarnem večeru ob zgodovinskem romanu *Kronosova žetev* pisateljice Mojce Kumerdej. Več institucij je skupaj s SPD Primož Trubar – podružnica Posavje, ki je sodelovalo tudi pri izvedbi nekaterih drugih

*Tudi letos ni šlo brez tradicionalne Ure slovenščine*



*Krški kolesarji pred odhodom z Rašice proti Krškemu*

dogodkov, združilo moči pri pripravi že tradicionalne prireditve Ura slovenščine, ki je potekala na OŠ Jurija Dalmatina in v Spominskem parku Jurija Dalmatina. Veliko zanimivosti je prinesla že v članku Alenke Černelič Krošelj opisana *Posavska protestantska pot*, kjer se je pridružil tudi Posavski muzej Brežice, ki je letos poleg tega pripravil še razstavo *Dediščina posavskih protestantov*.

Po februarški občinski prireditvi v počastitev slovenskega kulturnega praznika je krško praznovanje doseglo vrhunec na osrednji občinski proslavi ob dnevu reformacije, ko je potekal tudi zaključek 10. natečaja *Na obisku pri Juriju Dalmatinu*.

Kulturni dom Krško z enoto Mestni muzej Krško je vsebinsko sodeloval z nizom strokovnih predavanj, ki so večplastno odkrivala in podajala vedenje o obdobju. To so bila predavanja doc. dr. Andreja Hozjana *Pogled na čas vznika protestantizma v Evropi in današnjem slovenskem prostoru*, mag. Franca Kuzmiča *Sadovi protestantizma v slovenskih deželah*, in *Naslikana reformacija*, predstavitev raziskave fresk v Mencingerjevi hiši, izr. prof. dr. Barbare Murovec. V sodelovanju s Kulturno-umetniškim društvom LIBER pa so zasnovali večdnevni festival, na katerem so se posvečali pomenu jezika in ga z branji sodobnih ustvarjalcev približali današnjemu času, ob tem pa vključili tudi filmsko umetnost in državno tematsko razstavo keramičnih skulptur različnih ustvarjalcev iz Slovenije.

K raznolikosti je prispevala tudi Krščanska adventistična cerkev, ki je med drugim oblikovala večer duhovne glasbe in povabila občane na dan odprtih vrat. Športno noto sta dala predvsem dva dogodka, pohod 500 km za 500 let protestantizma na Slovenskem v organizaciji Območnega združenja veteranov vojne

za Slovenijo Krško in Planinskega društva Videm, ter športno-rekreativni dogodek *S kolesom od Trubarja do Bohoriča in Dalmatina* v organizaciji OŠ Jurija Dalmatina Krško, ki je vseskozi tvorno sodelovala pri pripravi in izvedbi različnih dogodkov, in je tudi otvoritev prenovljenih prostorov posvetila tej obletnici. Na OŠ dr. Mihajla Rostoharja Krško so pripravili delavnico izdelave papirja in tiskanja, na OŠ Adama Bohoriča Brestanica so ob sodelovanju Kulturnega društva Svoboda Brestanica praznovali dan šole, v brestaniškem vrtcu pa so pripravili razstavo *Adam Bohorič skozi otroške oči*.

Posebna obogatitev posameznih dogodkov so bili tudi nastopi zgodovinskih osebnosti Adama Bohoriča in Jurija Dalmatina, za kar je skrbel Javni sklad za kulturne dejavnosti, OI Krško. Z že omenjenim predavanjem izr. prof. dr. Barbare Murovec so konec novembra praznovanje v krški občini tudi zaključili in ob tem odprli nova vprašanja odkrivanja pomembne preteklosti Krškega.

Ko se ozremo nazaj, lahko rečemo, da je bogastvo različnih dogodkov v lokalno okolje prineslo večje zavedanje, da smo del pomembne zgodbe, ki je pred stoletji oblikovala naš jezik in nas postavila ob bok velikim evropskim narodom. Združevanje SPD Primož Trubar – podružnica Posavje, različnih institucij, društev, organizacij in posameznikov ob lanskoletnem

praznovanju pa je gotovo pomembno tudi za skupno promocijo kulturne dediščine, povezovanje in vzpostavitev dobrega sodelovanja med različnimi akterji v občini ter primer dobre prakse za prihodnost.

*Polona Brenčič*

## PREMIERNA IZVEDBA DALMATINOVEGA PASIJONA Sevnica, 26. marec

Evangelikanska cerkev Augsburške veroizpovedi v Republiki Sloveniji je v nedeljo, 26. marca 2017, ob 500-letnici reformacije organizirala koncert s premierno izvedbo najstarejšega slovenskega pasijona »Pasion (iz leta 1576) Jurija Dalmatina«. Pasijon je izvedel MePZ Cantate iz Murske Sobote pod vodstvom zborovodkinje prof. Mileve Kralj Buzeti.

V najstarejši luteranski cerkvi pri nas, Lutrovski kleti pod Gradom Sevnica, ki slovi ne samo po edinstveni poslikavi, nastali konec 16. stoletja, temveč tudi po izjemni akustiki, je koncert zvenel še posebej avtentično. Poleg pasijona je MePZ Cantate izvedel tudi nekaj drugih protestantskih napevov. Koncertu sta prisostvovala tudi sedanji škof evangeličanske cerkve Geza Filo in častni škof evangeličanske cerkve Geza Erniša.

*Koncert mešanega zbora Cantate v Lutrovski kleti*





## BESEDA BOŽJA OSTANE NA VEKE

Ljubljana, 4. april

**Martin Luter je 31. oktobra 1517 na vrata wittenberške cerkve nabil 95 tez, v katerih je zarisal ideje o prenovi Rimskokatoliške cerkve, proti nekaterim praksam je bil še posebej oster.**

**Rimskokatoliška cerkev ni privolila v predlagano prenovo in je Lutra izobčila, kar je pripeljalo do novih krščanskih verskih skupnosti.**

Razstava »Beseda Božja ostane na veke« obeležuje 500. obletnico začetka Luthrove verske reforme in je ena od osrednjih prireditev v okviru leta reformacije 2017 v Republiki Sloveniji. Namen razstave je predstaviti temeljna besedila, ki so določala miselnost, tekstno in delovansko podobo protestantskega gibanja, ki je Slovencem prvo prineslo zgodovinsko protestantsko cerkev, knjižni jezik in književnost v slovenskem jeziku.

Slavnostno odprtje razstave je bilo 4. aprila 2017 v Veliki čitalnici NUK. Odprl jo je predsednik Republike Slovenije Borut Pahor, ki je dejal, da so bila dejanja Jurija Dalmatina, s katerimi je utemeljil slovenščino kot knjižni jezik ter med prvimi prevedel biblijo v

slovenščino, pogumna in prelomna in so začrtala pot našega narodnega zorenja. Predsednik je spomnil, da smo lahko Slovenci lani praznovali 25. obletnico ustanovitve države le »spričo dolgih zgodovinskih izkušenj in korenin, ki segajo daleč in globoko, s protestantizmom celo pol tisočletja nazaj«. Predsednik republike je spomnil na edinstveno spominsko obeležje, ki je pred leti nastalo na Karlovi v občini Velike Lašče: tam so na spominskem obeležju zapisana imena žrtev, ki jih je vojna vzela na eni in na drugi strani, med njimi pa so Trubarjeve besede »Lubi Slovenci«. Tako se, je dejal predsednik Pahor, tudi sam, ko naleti na nezaupanje med nami, na zgodovinske travme in delitve, spomni na Trubarja in na njegov spravni poziv.

Na slovesnosti je spregovoril tudi avtor razstave dr. Jonatan Vinkler, ki je spomnil, da je protestantizem Slovencem poleg slovenske slovnice in biblije prinesel okoli 15.000 tiskanih strani, napisanih v slovenskem jeziku, od katerih jih je kar 8000 Trubarjevih.

Sledili so krajši nagovori ministra za kulturo Antona Peršaka, škofa Evangelizacijske cerkve Augsburške veroizpovedi mag. Geze Fila, ravnateljice NUK Martine Rozman Salobir in avtorja razstave izr. prof. dr. Jonatana Vinklerja. Nastopil je tudi pevski zbor Slovenske filharmonije z izbranim programom.

*Po otvoritvi je avtor razstave najvidnejše obiskovalce, med njimi predsednika države Boruta Pahorja, škofa Geza Fila in nadškofa Stanislava Zoreta popeljal skozi razstavo in jim podrobno opisal najpomembnejše eksponate*







Visoke goste je po razstavi spremljal član našega društva dr. Jonatan Vinkler, avtor razstave

## O razstavi

V letu, ko praznujemo 500-letnico začetka verske reforme Martina Lutra, so po besedah avtorja razstave v NUK predstavljena ključna dela, za katera se je sčasoma pokazalo, da so bila na neki način manifest novega, drugačnega, upornega proti tedaj obstoječemu. Poudaril je, da Lutrova reforma ni prišla v prazen kulturni in besedilni prostor. Nemški jezik je imel namreč že pred Lutrom, vse od Gutenbergovega tiskarskega stroja, bogato tradicijo tiskanja tako *Svetega pisma* kot svetne literature v vernakularnem jeziku, poleg tega je bil na Nemškem še živ spomin na stoletje starejšo husitsko reformacijo oziroma revolucijo.

Temeljno delo novega gibanja in Cerkve je postalo *Sveto pismo* v vernakularnem jeziku. Njegovemu prevajanju, razlaganju, ilustriranju in tiskanju so bile od začetka reformacije posvečene najplodnejše energije. Tako je z roko v roki s cerkveno reformo in nastankom nove deželne cerkve hodil tudi razmah protestantske književnosti, ki je posledica cerkvene reforme v nemškem in od leta 1550 tudi v slovenskem jeziku. »In je hkrati tudi stopnica, preko katere Slovenci, ki jim to samopoimenovanje v tiskani obliki prvič artikulira prav reformacija, vstopijo v učeno kulturo,« je v katalogu razstave zapisal Vinkler.

Med dragocenostmi na razstavi je izpostavil kodeks, ki ima na začetku traktat o husitih v latinščini, izpisan v gotici. Kot je pojasnil, je kodeks edinstven, saj ga je napisal pisec starejšega dela slovenskega *Stiškega rokopisa*. Ta je po Vinklerjevih besedah za slovensko kulturo neprecenljive vrednosti, saj so slovenski srednjeveški spomeniki izredno redki.

Predstavljena je tudi pesmarica *Duhovne pesmi in psalmi*, izjemno redek in nepoznan tisk, ki do nedavnega ni bil zapisan v protestantski bibliografiji, in to niti v evropskem merilu. Izjemna sta tudi izvoda

*Lutrove Biblije* iz leta 1570 in *Dalmatinove Biblije* iz leta 1584, ki sta na razstavi postavljeni zrcalno. Kot je poudaril Vinkler, sta knjigi besedilno in likovno »mati in hči«, saj je bila iz *Lutrove Biblije* wittenberške izdaje vzeta likovna oprema za tisk *Dalmatinove Biblije*.

Izjemno lepa pa sta po besedah avtorja razstave tudi izvoda obeh postil – *Lutrove Hišne postile* iz leta 1556 in poslednjega dela Primoža Trubarja, *Hišne postile* iz leta 1595, ki sta prav tako »mati in hči«, likovno nekoliko manj, besedilno pa zagotovo.

## Spremljevalni dogodki

Istočasno z osrednjo razstavo v NUK se je v Ljubljani zvrstilo še nekaj zanimivih projektov. Naj omenimo samo interaktivni razstavi *Raz-stavljena usta* in *V pomladi slovenskega knjižnega jezika*, ki so ju odprli 5. aprila, ter cikel predavanj z naslovom *Pomen knjige v času*, delavnice tiska s cehovskim mojstrom za šolske skupine ter elektroakustično izkušnjo SWR Experimentalstudia iz Freiburga. Postavitev *Raz-stavljena usta* je nastala v sodelovanju z Goethejevim institutom v Ljubljani. Po besedah Jelene Tomažin s tega instituta razstava v ospredje postavi Lutrovo jezikovno ustvarjanje; osem Lutrovih besednih zvez je bilo izhodišče za osem instalacij.

Ob 500-letnici reformacije je sklop dogodkov potekal tudi na Ljubljanskem gradu. Kot je povedal vodja programa na Ljubljanskem gradu Marko Brunskole, sta rdeča nit dogodkov, ki so jih v projektu Luter in slovenski protestanti pripravili s partnerji, jezik in knjiga.

V prazničnem letu ob 500-letnici reformacije so se je zvrstile širom po Sloveniji najrazličnejše prireditve, njihov skrajšan pregled pa si lahko ogledate v posebnem prispevku na strani 27.

## PREDAVANJE NA GRADU

### Ljubljana, 18. april

V sklopu najmočnejšega paketa praznovanja 500-letnice reformacije je v začetku pomladi na ljubljanskem gradu potekalo predavanje *Začetki reformacije in protestanti v »slovenskih deželah«*. Predavatelja sta bila ugledna člana Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar dr. Marko Kerševan in dr. Nenad H. Vitorovič. Žal pa se je predavanja udeležilo le majhno število poslušalcev, pa še to so bili večinoma člani našega društva.

Luthrove ideje in delovanje niso bili brez korenin in predhodnikov in tudi v svojem času ni bil sam. Kaj je bilo v njegovih spoznanjih in delu tako novega, (za)kaj je odmevalo in osvajalo duha in srca ljudi? Kakšno je bilo novo razumevanje evangelija, vere, milosti, svobode? Kakšna je bila nova podoba Boga? Kakšno je bilo novo samorazumevanje človeka in v kakšnem smislu je vse to bilo novo?

Vsi poznamo slovenske protestante 16. stoletja, ki so zaslužni za slovenski knjižni jezik in nastajajočo slovensko samozavest: Trubarja, Krelja, Dalmatina, Bohoriča. Toda kdo (in zakaj) je v takratnih »slovenskih deželah« omogočil in podpiral njihovo delo: kdo so bili takrat luterani na Slovenskem? In zakaj o njih tako malo vemo?

Ljubljanski grad je pravo mesto in izziv, da posvetimo pozornost takratnemu plemstvu in meščanstvu: večina plemstva in dobršen del meščanov na Slovenskem je bil luteranski. Kaj jim je nudila v duhu reformacije prenovljena in »očiščena« krščanska vera

in cerkev, česa jih je osvobodila in kaj jim je odvzela, k čemu jih je zavezala in s čim jih je obremenila? Kaj je vplivalo na njihove osebne opredelitve in usode, kakšne so bile posledice le-teh za nadaljnjo slovensko zgodovino?

Več na povezavi: <https://www.ljubljanskigrad.si/sl/dogodki-na-gradu/zacetki-reformacije-in-protestanti-v-slovenskih-dezelah-16-stoletja/>.

## POSODOBLJENA NOVA ZAVEZA

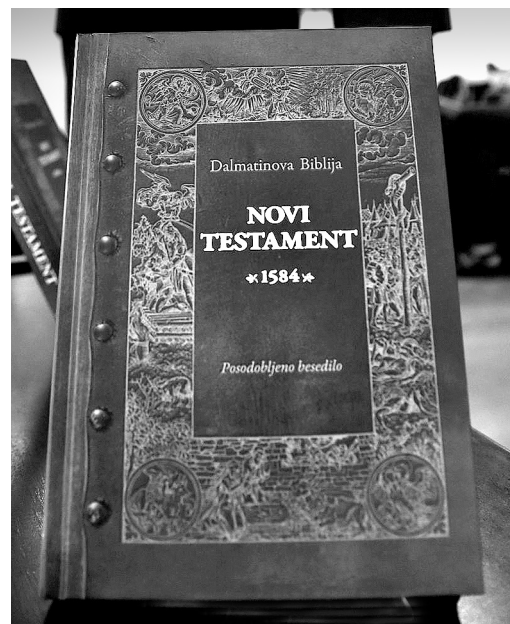
Krško, aprila

Združenje Trubarjev forum je 500-letnico reformacije počastilo s posodobljeno izdajo Nove zaveze iz prvega slovenskega prevoda Biblije, ki ga je leta 1584 opravil Jurij Dalmatin. Besedilo Novega testamenta sta v sodobno slovenščino prelila Vinko Ošlak in Benjamin Hlastan. Pri tem sta želela, da bo vsebina dela razumljiva vsem Slovencem. Trubarjev forum je to pomembno delo predstavil v Valvasorjevi knjižnici Krško v začetku aprila.

Ob dilemi, kakšen naj bo prevod v danes razumljivo slovenščino, sta se avtorja odločila, da ne bosta sledila zadnjim knjižnim normam, ampak sta izbrala jezik, ki ga bo lahko razumel vsak Slovenec, ki ima vsaj osnovno šolo, je na novinarski predstavitvi poudaril Ošlak. Dalmatinovo Novo zavezo sta poslovenila tako, da sta »ohranila zvestobo božje besede in zvestobo Dalmatinu«, da bo vsak bralec lahko »začutil aromo njegovega jezika«.



Vinko Ošlak in Benjamin Hlastan  
v krški knjižnici in Novi testament,  
lepo knjižno darilo





Dalmatin je, kot je poudaril Ošlak, *Biblijo* prevajal veliko bolj zvesto kot vsi drugi. Pri njegovem delu pa je po Hlastanovih besedah opaziti, da je zelo dobro poznal izvirni jezik – grščino. Čeprav se je opiral na Martina Luthra in njegov prvi prevod iz leta 1534 ter rokopise, je v Dalmatinovem tekstu najti celo določena odstopanja od Luthra, ki jih ni niti v grškem niti v bizantinskem tekstu, ampak je izhajal iz drugih tekstov, kar bi veljalo še raziskati, je povedal Hlastan.

Posodabljanje besedila je potekalo v treh korakih: najprej v razumljivo slovenščino, sledilo je preverjanje z izvirnikom in nazadnje še slovnično preverjanje. Tokratna izdaja je sicer okrnjena, saj vsebuje zgolj biblijski tekst brez Dalmatinovih opomb in citatov.

Kot je poudaril Ošlak, izdaja Dalmatinove Nove zaveze ni le kulturni dogodek, temveč neprecenljiv dokument za slovenski narod, ki je poleg Izraelcev edini na svetu, ki je neposredno utemeljen na božji besedi.

»Slovenski narod je utemeljen v prvi slovenski knjigi – Trubarjevem *Katekizmu*, ki ni nič drugega kot uvod in razlaga Svetega pisma,« je dejal Ošlak. Pravi katekizem po njegovem mnenju namreč ni tisti, v katerem je podana človeška ali katoliška doktrina, ampak tisti, ki izhaja iz božje besede in jo skuša bralcu za lažje razumevanje samo didaktično podati. Kot država pa smo po njegovih besedah utemeljeni na Trubarjevi *Cerkovni ordnini* oziroma Cerkvenem redu, edini protestantski knjigi, ki je bila v trenutku prepovedana, v veliki meri sežgana, Trubar pa je moral zbežati v Nemčijo.

Trubarjev *Cerkveni red* je Združenje Trubarjev forum v sodobni slovenščini izdalo leta 2014 ob 450-letnici njegovega izida, leto zatem, ko so v Nemčiji odkrili drugi ohranjeni izvod tega dela, ki je bil na ogled tudi v Sloveniji. Pred tem je leta 2008 oziroma 2009 izdalo Trubarjev *Abecednik* in *Katekizem*. Nastala sta leta 2007 z namenom počastitve 500-letnice Trubarjevega rojstva, zdaj pa forum nadaljuje svoje aktivnosti, da bi slovenske reformatorje in vsebino njihovih del, s katerimi se večinoma ukvarjajo jezikoslovci in zgodovinarji, bolj približali javnosti.

Predsednik združenja Drago Sukič se nadeja, da bo – po zgledu protestantov, ki so želeli približati vero ljudem – kmalu sledila posodobitev celotne *Dalmatinove Biblije*. Pričujoči *Novi testament* je namenjen brezplačni distribuciji kot darilo evangelijskih cerkva ob 500-letnici reformacije. Izšel je v nakladi 50.000 izvodov, sredstva za tisk je donirala organizacija Eastern European Mission z Dunaja. Na raznih prireditvah v počastitev 500-letnice reformacije je združenje Trubarjev forum razveselili mnoge obiskovalce s tem čudovitim knjižnim darilom.

## 500 LET REFORMACIJE V PETANJCIH

Petanjci, 5. maja 2017

Že šestnajsti DAN SPOMINOV IN TOVARIŠTVA je Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija pripravila v sodelovanju s Slovenskim protestantskim društvom Primož Trubar in njegovo podružnico v Murski Soboti. Vsebinska rdeča nit tradicionalnega dogodka NAŠI ZAKLADI je bila ZATOČIŠČE PREGNANCEV in se je prepletala med tremi dogodki – otvoritvijo razstave Reformacija v Prekmurju avtorja mag. Franca Kuzmiča v dvorani ZRC SAZU in zasaditvijo Trubarjeve jablane iz Velikih Lašč v Vrto spominov in tovarištva, ter osrednjo prireditvijo s slavnostnim govornikom mag. Viktorjem Žakljem, predsednikom Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar, ki je bila zaradi deževnega vremena v občinski dvorani na Tišini.

S potujočo razstavo Reformacija v Prekmurju avtor mag. Franc Kuzmič predstavlja z dokumenti in na zelo pregleden način to na območju Prekmurja zelo razgibano zgodovinsko obdobje. Obiskovalcu predstavi začetke reformacije, protireformacijo, tolerančni patent cesarja Jožefa II. in šolstvo ter začetke književne dejavnosti. Zanimivo in poučno, zato je razstava odprta v dvorani ZRC SAZU v Vrto spominov in tovarištva na Petanjcih resnično vredna ogleda.

Trajen spomin na šestnajsti dan spominov in tovarištva pa bo ostala Trubarjeva jablana – zlata parmna, ki so jo na Petanjce prinesli predstavniki občine Velike Lašče, v kateri je tudi Rašica, rojstni kraj Primoža Trubarja. V družbi tišinskega, cankovskega in puconskega župana ter vodstva fundacije jo je zasadil župan občine Velike Lašče Anton Zakrajšek (*spodaj*).







*Mag. Franc Kuzmič je s svojim nagovorom odprl razstavo o reformaciji v Prekmurju (zgoraj in desno)*

Osrednjo proslavo, ki naj bi v Vrtu spominov in tovarštva sledila obema dogodkoma, pa so zaradi deževnega vremena morali preseliti v občinsko dvorano na Tišini, kar pa ni okrnilo niti njenih vsebinskih sporočil niti številčnosti obiska, saj so jo obiskovalci napolnili do zadnjega sedeža. Uvodni pozdrav je obiskovalcem namenil župan občine Tišina Franc Horvat, mag. Franc Kuzmič je v imenu fundacije spregovoril o reformaciji v Prekmurju in pomenu Vrta spominov in tovarštva, osrednji govornik na slovesnosti, ki je s svojimi besedami segel v srce in dušo Prekmurcev ter oddal upoštevanja vredno sporočilo vsem Slovincem in državnim oblastem, pa je bil predsednik Slovenskega protestantskega društva mag. Viktor Žakelj. Med drugim je dejal, da v osrednji Sloveniji ne vedo kaj prida o Prekmurcih: »Vi imate svojo zgodovino, svoj jezik, svoj sistem razmišljanja. Morda je to razlog, ker o vsem tem drugod po Sloveniji skoraj nič ne vedo. Prekmurstvo se mora dokončno umestiti v zavest Slovencev. Le na ta način se bo slovenstvo notranje integriralo in bo sposobno preživeti negotove izzive prihodnosti.« Izrazil je občudovanje nad prispevkom Prekmurcev slovenstvu in nas spomnil, da bi bili Prekmurci danes manjšina v eni od sosednjih držav, če ne bilo Mitje Slaviča, ki je s svojimi argumenti na mirovnih pogajanjih po prvi svetovni vojni uspel prepričati mednarodne pogajalce, da je Prekmurje območje z večinskim slovenskim prebivalstvom. S tem je Žakelj nedvoumno sporočil slovenski državi, da si stota obletnica priključitve Prekmurja matici leta 2019 zasluži dostojno in vsebinsko obeleževanje, ki bo pustilo pozitivno sled in popravilo pretekle zdrse. Vprašal se je tudi, kaj je tisto, kar manjka vsem in odgovoril, da je to institut odpuščanja, ki je individualno stališče in je brezčasen. Energijo, ki se sprošča pri odpuščanju, pa naj ljudje namenimo prihodnosti, ki je zelo negotova in nepredvidljiva.

Zaključni nagovor gostujočega župana Antona Zakrajška iz Velikih Lašč pred kulturnim programom, ki so ga s svojim nastopom prepletli Moški pevski



zbor Slava Klavora iz Maribora, učenci osnovne šole Primož Trubar iz Velikih Lašč, dijaki gimnazije Franca Miklošiča iz Ljutomera in pevski zbor Mavrica z osnovne šole na Tišini, pa je izzvenel v povabilo, da vsak Slovenec kdaj pride na Rašico, v rojstni kraj Primoža Trubarja, ki nas je prvič nagovoril kot Slovence. Poudaril je, da bi za Rašico moral vedeti vsak Slovenec, ki mu slovenska knjiga in beseda predstavljata nenadomestljivo vrednoto.

Letošnji NAŠI ZAKLADI z rdečo nitjo ZATOČIŠČE PREGNANCEV so izzveneli. Za njimi ostajajo simbolna dejanja in sporočila, ki zavezujejo in opogumljajo.

## GOVOR MAG. VIKTORJA ŽAKLJA Petanjci, 5. maj

Spoštovani!

Veliko se nas je zbralo, dokaz, da se je 'Šiftarjeva fundacija' že usedla v zavest številnih Prekmurk in Prekmurcev. Profesor Vanek je tudi s tem projektom zadel 'žebljico na glavico'.

Skromnost, mir, sožitje, solidarnost so ključni pojmi nove družbenoekonomske paradigme, postkapitalističnega sistema. Namreč: kapitalistični sistem, zasnovan na stalni rasti, na agresivnem odnosu do okolja, na brezdušni socialni diferenciaciji, se je dokončno izčrpal. Zadel je na fizične meje, ne torej na nazorske ali politične. Zemlja je končna količina, njeni surovinski in energetski viri dodobra izčrpani – človeštvo bo preživelo, če bo to upoštevalo. Naj razume, kdor more.

Slovenci smo ob koncu tisočletja, v spletu ugodnih mednarodnih okoliščinah in nekaj malega po svojih zaslugah postali nacija, v državo organiziran narod. Še vedno pa smo maloštevilčna, a trdoživa zagozda na

južnem križpotju Evrope. Za vse sosede smo bili, smo in bomo – verjetno večna – moteča realna entiteta. Vi, Prekmurci, stisnjeni v ta kot tujega poželenja to dobro veste. Bili ste in morate zato ostati ponosna, pokončna glava slovenske podobe – 'slovenske kokoške' brez glave namreč ni.

V tem novem dolgoročnem Kondratijevem ciklu, ki ga že živimo, prostora za punte in revolucije ni več, a spremembe so nujne. Prihaja čas nove etike in nove morale. Da bi stali in obstali, bi rekel Trubar, mora človeštvo – torej tudi Slovenci – zvezno preiti v novo odgovorno družbenoekonomsko paradigmo. Ne imeti, ampak biti mora postati vodilo teh sprememb, ki jih ni moč doseči s punti ali revolucijami, dosežejo ga lahko le nacije, ki so zavezane dialogu. Zato Slovenije ne smemo razprodajati, utrditi jo moramo ter profesionalno usposobiti za trd dialog, ki se je že začel. Nobenih objemanj in poljubljanj, nobene 'pahorščine', to bo trg argumentov, ki edini lahko ohrani EU in s tem svetovni mir.

Prekmurci ste poslavljanje starega in prihajanje novega doživeli travmatično. V Muri, npr., niso pravočasno ustrezno reagirali, neuka politika jo je potem zdravila z zdravili, ki jim je rok uporabe že davno potekel. Sosednji TAM je ista zgodba. Vsiljena Magna, ki prinaša kratkoročne koristi, ogroža dolgoročne slovenske interese. Ne verjamete? Počakajte: živi bili pa videli.

Prekmurje. Imel sem srečo in ga spoznal. Osrednji del Slovenije ga ne pozna, predvsem pa se ne zaveda, da ta slovenska 'okroglina' komplementira Slovenijo v ekonomskem, kulturnem, duhovnem in tudi političnem smislu.

Po devetdesetem letu so vas razparcelirali, govorč, da to prispeva k demokratičnosti Prekmurja. Večina Prekmurk in Prekmurcev danes že ve, da je

*Proslavo je z bogatim programom popestrilo več umetniških skupin, med njimi učenke Osnovne šole Primoža Trubaja iz Velikih Lašč*



tedaj šlo za udejanjenje zlovesčega načela 'divide et impera', razparcelirali so vas zato, da se z vami lažje manipulira.

Leto 2019 se naglo približuje. To spominjanje mora biti za vas in celotno nacijo zgodovinska priložnost, da se Prekmurje dokončno umesti v slovensko narodno zavest. Zato bodo potrebne tudi investicije in ne le priložnostna politično-kulturna prireditve, kar sem ob priliki že povedal.

Murka Sobota mora v naslednjih letih postati nesporno središče Prekmurja, profesionalni reprezentant njegovih interesov. Mesto mora zato postaviti spomenik dvakratnemu rektorju ljubljanske univerze, duhovniku, profesorju dr. Matiji Slaviču, brez njegovega prizadevanja bi bili Prekmurci danes narodna manjšina v kateri od sosednjih držav. Spomenik si zasluži tudi slovanski knez Kocelj, s čimer bi uravnotežili bavarsko-salzbursko razlago slovenske zgodovine.

Gorenjci nimamo škofije, pa bi jo morali imeti, vi, Prekmurci, pa jo imate. Pa ne zato, da bi se zamejili s hrvaštvom, madžarstvom in nemštvom, ampak zato, da se utrdi meja med katoliki in reformiranimi kristjani. To je treba reči ob 500-letnici Lutrove reformacije, ki je na novo sooblikovala slovenski narodni značaj, žal, ne povsem, kar je upravičeno obžaloval Kocbek. Ta velik slovenski intelektualec, partizan, ki je bil vse življenje zavezan svoji tovarišiji, in bil, žal, od boljševikov zavrženi politik, bi danes znal reči, da Slovenci/Slovenke ne potrebujemo sprave (napačen pojem) ampak odpuščanje, ki je *conditio sine qua non* sleherne civilizacije.

Naj zaključim: predlagam, da ta 'Šiftarjeva fundacija', ki nas danes prijetno gosti, poveže prekmursko izobraženstvo, da postane mesto druženja vseh, ki z odprto glavo in pogumom zrejo v negotovo prihodnost. Matija Slavič, Vanek Šiftar, Anton Vratuša, Milan Kučan in še kdo naj postanejo vezivo prekmurske poslovne, kulturne in politične biti. Naj se to zgodi že v jubilejnem 2019. letu.

Prekmurci, Gorenjci, Štajerci, Dolenjci, Notranjci, Primorci, Korošci smo entitete, realno bivajoče posebnosti, ki nas zgodovina dela narod in sedaj nacijo. Tisti, ki so za to delali in delajo, morajo biti – moderno rečeno – naši svetilniki, tistim pa, ki jih ženejo le enormne lastne ambicije, brezglavo služenje ideologijam ali celo tujim interesom, pa moramo na volitvah, ki so pred nami v naslednjih mesecih, reči odločen ne.

Spoštovani, povedano ne jemljite kot ceneno volilno agitko, ampak kot poziv k videnju znamenj časa, ki jih je iz dneva v dan več. Tako bomo tudi najvrednejši dediči protestantizma in partizanstva, ki ju je dr. Vanek Šiftar postavil v tabernakelj slovenstva.

Ostanimo mu zvesti!



## UTRINKI O LUTHROVEM LETU V MARIBORU

Maribor, 8. junij

Več mariborskih kulturnih ustanov se je ob 500. obletnici Luthrovega nastopa s tezami, s katerimi je zahteval vrnitev k nauku Svetega pisma, odločilo, da bodo s svojimi aktivnostmi zaznamovale ta dogodek. Z njim se je začela reformacija, ki je zarezala globoko sled v zavesti človeštva in se moramo zavedati, kaj ji dolgujemo.

Prvi pomembnejši dogodek v Mariboru ob 500-letnici reformacije je bila 8. junija prireditev ob Dnevu Primoža Trubarja, državnem prazniku. Daljši prispevek o tem predstavljamo v rubriki Trubarjev dan na začetku glasila (**str. 6**). Dogodek je odmeval v medijih, kar si je vsekakor zaslužil, saj je pokazal, da so tudi začetki mariborskega reformacijskega gibanja vredni vse pozornosti, predvsem pa, da v Mariboru že dolgo potekajo poglobljene trubarološke raziskave, če omenimo le dr. Jožeta Rajhmana in dr. Faniko Krajnc-Vrečko.

V začetku oktobra (5. 10.) je kulturno društvo nemške manjšine v Mariboru Mostovi/Brücken v sodelovanju z Avstrijsko čitalnico v Univerzitetni knjižnici Maribor ter Zvezo kulturnih društev ob jubilejnem letu začetka reformacije organiziralo pogovor z naslovom »Povabljeni k skupnemu spominjanju – ob 500-letnici reformacije«. Posvečen je bil knjigi-dokumentu *Od konflikta do skupnosti*, ki ga je kot izhodišče obeleževanja reformacije v letu 2017 pripravila skupna evropska luteransko-rimokatoliška komisija za edinost.

V pogovoru sta sodelovala dr. Stanislav Lipovšek, celjski škof RKC, in mag. Geza Filo, škof EC Slovenije, avtorja spremnega besedila k slovenskemu prevodu

*Okrogla miza v UKM (od leve mag. F. Pivec, dr. S. Lipovšek, mag. G. Filo, dr. V. Potočnik in mag. V. V. Mesarič)*



*Univerza v Mariboru, kjer je potekal simpozij o reformaciji*

omenjene knjige, ki jo je izdala Založba Družina. Svoje razmisleke o dialogu med obema cerkvama pa sta prispevala teolog in sociolog prof. dr. Vinko Potočnik ter evangeličanska duhovnica, namestnica vojaškega vikarja v Slovenski vojski mag. Vladimira Violeta Mesarič.

Dr. Lipovšek je dokument postavil v kontekst ekumenskega gibanja, ki je dobilo z II. vatikanskim koncilom močan zagon ter v odnosih med luteransko in rimskokatoliško cerkvijo doseglo točko, da lahko 500-letnico Luthrovega wittenberškega protesta zaznamujemo s trdnimi dokazi ekumenske sprave. Na eni strani so zajeti v desetini skupnih teoloških tolmačenj, na drugi strani pa v vsakdanjem zblizevanju obeh cerkva, ki je tudi slovenskim vernikom v mnogih pogledih že olajšalo položaj. Mag. Filo je podrobneje predstavil dokument, še posebej »pet ekumenskih imperativov«, ki so skupno vodilo za bodoče prakticiranje vere. Poudaril je pomembno vlogo mariborskih teologov in razumnikov, ki si že desetletja prizadevajo za krepitev dialoga med katoliki in evangeličani. Prof. Potočnik je utemeljil, da bi bilo pravilneje kot o 500. obletnici, govoriti o pet stotih letih reformacije, saj je Luther le sprožil plaz sprememb v cerkvi, ki se do današnjih reform papeža Frančiška ni več ustavil. Pozorni moramo biti tudi do silnic v družbenem tkivu, ker so doslej in bodo v prihodnje sooblikovale razmerja med cerkvami. Mag. Mesaričeva je ponudila konkreten okvir mariborske evangeličanske občine, v kateri kot duhovnica deluje dvajset let, da bi bili premiki v odnosih med luterani in rimokatoliki, o katerih govori obravnavan dokument, lažje dojemljivi.

Novembra (9. in 10. 11.) je Univerza v Maribor (Filozofska fakulteta – Oddelek za slovanske jezike in književnost) v sodelovanju z Evangeličansko cerkveno občino Maribor organizirala mednarodni znanstveni



simpozij »500 let reformacije«, ki je zajel vidike jezikovne diahronije in sinhronije, literarne zgodovine, teologije, zgodovine in družbenih ved. Udeležili so se ga znanstveniki iz Češke, Poljske, Hrvaške, Srbije, Madžarske, Slovaške, Avstrije in Slovenije.

Vodja simpozija prorektor prof. dr. Marko Jesenšek je vsebino obravnav intoniral z naslednjimi izzivalnimi vprašanji: »31. 10. 1517 – trenutek, ki je spremenil svet? Ali lahko petsto let po Lutrovih petindevedesetih tezah ponovimo za Goethejevim Faustom: 'Postoj, trenutek, kako si vendar lep!' Sveto pismo, jezik in resnica – Sancta Trinitas (evropske) kulture, umetnosti in znanosti, ali pa odpoved ideologiji in popolno razlikovanje v bistvenem med znanostjo in krščanstvom? Imamo odgovor na temeljno vprašanje našega časa, komu služita znanje in izobraževanje? Ali Faustova želja po znanju zaradi znanja in moči, ki ga znanje ponuja, opravičuje sklepanje pogodb, ali pa je znanje brez duše Prešernova goljيفا kača? Božja milost kot poklonjen dar ali prislužljiva z dobrimi deli? Božja beseda ali človeška modrost, vera ali zasluge, milost ali pripadnost, Kristus ali posredniki? Izmenjava mnenj in iskanje soglasja med reformacijo in protireformacijo ali nikoli oblikovano skupno delovanje? Je izkušnja reformacije lahko odgovor na podivjani neoliberalizem današnjega časa? Krivični ekonomizem ali resnična ekonomija? Reformacija kot visoki modernizem? Ali Luter osvobaja ali zapeljuje?«

Ob verjetno največjem znanstvenem dogodku v Sloveniji, posvečenem jubilejnemu letu reformacije, je izšel Zbornik povzetkov referatov, ki ga je uredil dr. Marko Jesenšek.

Dodajmo še to, da je *Komorni zbor Hugo Wolf*, ki deluje v okviru Kulturnega društva nemške manjšine Mostovi/Brücken v Mariboru, naštudiral poseben koncertni program, posvečen 500-letnici reformacije, ki je zajemal Luthrove pesnitve, Bachove kantate, glasbo Jana Sweelincka, z dodatki Gesualdovih in Wolfovih skladb. Koncert so večkrat izvedli v Sloveniji, v Celovcu, Beljaku in Gradcu ter na gostovanju v Romuniji.

In zahvaljujoč pastorki Vladimiri V. Mesarič je Maribor ob 500-letnici reformacije dobil zanimiv umetniški artefakt: v vrtu evangeličanske cerkve v Trubarjevi ulici je arhitekt Uroš Rošker, avtor prenove cerkvenega interierja, postavil klop, ki je deseta v *projektu umetniških klopi* v mestu. Bogati jo Trubarjeva maksima »stati in obstati« ter Luthrova misel »Tudi če bi vedel, da bo jutri konec sveta, bi danes posadil jablano.« Tudi jablana bo stala tam.

mag. Franci Pivec

Razstava »Ženske in reformacija« je v Murski Soboti in tudi v Prekmurju doživela precejšnje zanimanje.

## RAZSTAVA »ŽENSKE IN REFORMACIJA« Murska Sobota, junij–november

Pomurski muzej v Murski Soboti je ob 500-letnici reformacije pripravil razstavo z naslovom Ženske in reformacija, ki je bila v prostorih Pomurskega muzeja od junija do novembra 2017.

Ob tej priložnosti so ob razstavi pripravili tudi katalog, katerega avtorica je Metka Fujs. Katalog vsebuje naslednje enote: 500 let reformacije, Slovenci in reformacija, Ženske in reformacija, V službi cerkve, Dom in družina, V službi skupnosti, Povzetek pogovorov z duhovnicami in soprogi duhovnikov.

Glede žensk je V službi cerkve zapisano, da »edino v protestantskih cerkvah lahko ženske opravljajo tudi službo duhovnic. Ne samo, da lahko študirajo teologijo, ampak se jim lahko tudi podeli poklic duhovnic s t.i. ordinacijo in se jih umesti na delovna mesta v izbranih verskih skupnostih oz. župnijah. Prva duhovnica na slovenskih tleh je bila Jana Kerčmar, ki je po ordinaciji leta 1976 prevzela leta 1977 Evangeličansko cerkveno občino na Hodošu. Prvi duhovnici, ordinirani v Sloveniji leta 1998, sta bili Violeta Vladimira Mesarič in Simona Prosič. Leta 2002 je službo prve ženske vojaške duhovnice v Sloveniji prevzela Vladimira V. Mesarič.

Duhovnica Mesaričeva je med drugim izjavila: »Smo v službi miru, ljubezni in resnice, to je naše poslanstvo, da stojimo človeku ob strani.«

Ženske so bile, in danes so še bolj, vključene v razna opravila, povezana s cerkvijo. Sodelujejo pri pastoralnih nalogah, so pevke v cerkvenih zborih in skupinah, organistke, inšpektorice, sodelujejo v cerkvenih svetih in cerkvenih društvih. Prvo znano cerkveno žensko društvo v Prekmurju je bilo ustanovljeno v Murski Soboti leta 1900.

V katalogu so številne slike predmetov iz razstave, kakor tudi portretov žena in posnetki aktivnosti.

mag. Franc Kuzmič



## FAKSIMILE PREKMURSKEGA ABECEDNIKA

Murska Sobota, 14. september

V okviru praznovanja 500-letnice reformacije je Pomurski muzej v Murski Soboti izdal faksimile abecednika *Szlovenszki abecedár*, ki ga je pripravil in leta 1786 izdal evangeličanski pastor Mihael Bakoš, ponatisnjen pa je bil še leta 1793.

To je sicer tretji do sedaj znani abecednik v prekmurščini. Prvi je izšel leta 1725, drugi je bil abecednik Števana Küzmiča iz leta 1752. Prva dva sta izšla pred tolerančnim patentom in bila namenjena takratnim evangeličanskim šolam in opismenjevanju po vaseh in domovih. Z uvedbo tolerančnega patenta leta 1781 in uveljavljanjem na ozemlju Prekmurja leta 1783 je Mihael Bakoš kot vodilna osebnost tistega časa pripravil za opismenjevanje dvema na novo ustanovljenima cerkvenima občinama v Prekmurju (Križevci in Puconci), šolam v artikularnih krajih in skupinam, učečih se po vaseh, oziroma domovih ponovno prepotrebni abecednik.

Glede potrebe abecednika je Bakoš v pismu Mošovskemu 7. 2. 1785 zapisal: »V naših slovenskih cerkvah smo se z vsemi silami in trudnostjo trudili, da bi dosegli večjo popolnost tako pri službi božji, ki smo jo uredili lansko leto, kakor tudi pri pouku šolske mladine. Da bi mogli ta naš načrt uspešneje

izvesti, smo sklenili, da bomo dali našim otrokom in poslušalcem (vernikom) v roke prepotrebne knjige, in sicer najprej abecedno knjigo, ali kot jo imenujemo Abecedar.«

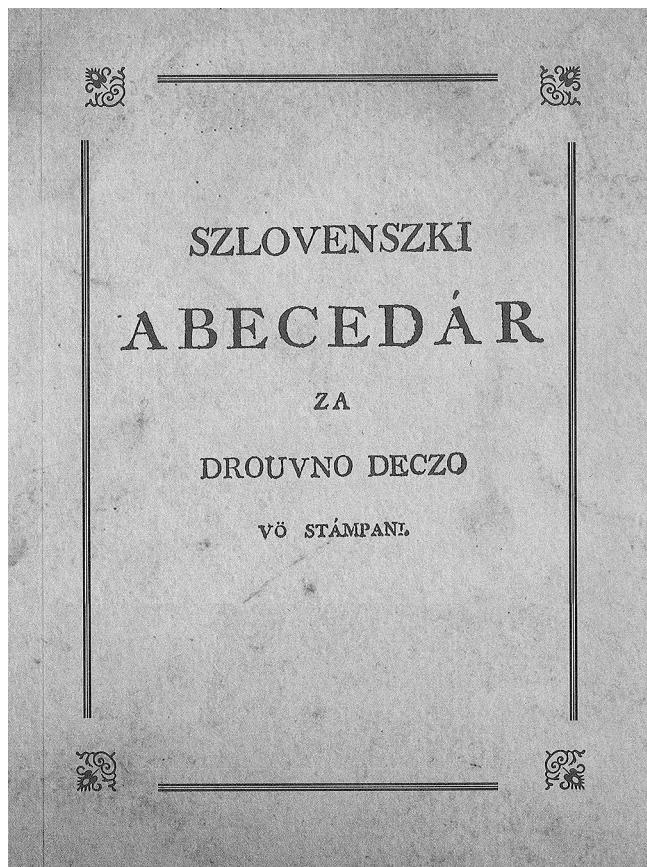
Sprva so ta abecednik v bibliografijah omenjali le nekateri.

Prvi ga je našel dr. O. Berkopec v Bratislavi leta 1955. Pozneje je bil odkrit še v Budimpešti (I. Škafar). Ker ime avtorja oz. prireditelja tega abecednika v knjižici ni, se je iz pisem M. Bakoša, ki jih je pisal Mihaelu Institorisu Mošovskemu (1785 in 1786) odkrilo, da je abecednik priredil Mihael Bakoš. Izdal ga je leta 1786 v Bratislavi in ga naslovil *Szlovenszki abecedár za drouvno deczo vö stámpani*. Natisnjen je bil v 300 izvodih na 24 straneh. S povečanjem novih župnij oz. šol je bil abecednik ponatisnjen leta 1793.

Kratek predgovor k faksimilni izdaji je napisala Mateja Huber, ki ga končuje z besedami: »S ponovno izdajo abecednika pa ne nazadnje omogočimo, da pride bralec z njim v neposredni stik in ga izkusi v njegovi celovitosti.«

Tako. Pohvalno za soboški pokrajinski muzej. Kajti spet en kamenček v mozaik za ohranitev prekmurske kulturne tiskane dediščine, knjižice, ki je ohranjena po do sedaj znani evidenci zgolj v dveh primerkih.

mag. Franc Kuzmič

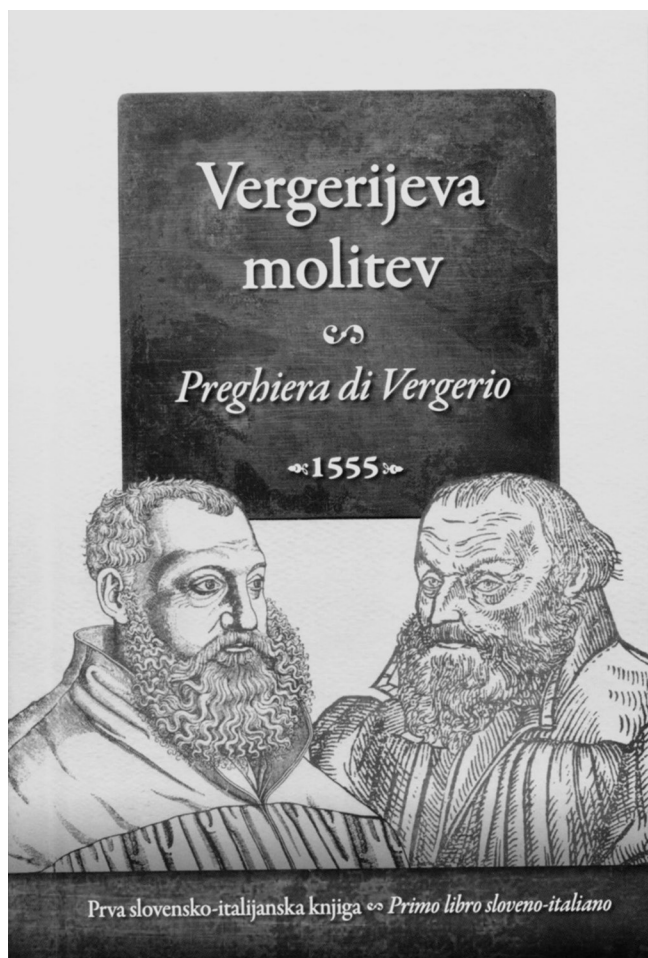


## PROSLAVA 500-LETNICE REFORMACIJE V KOPRU

Koper, 4. oktober

Proslavo je pod vodstvom Zlatka Gombarja pripravilo koprsko *Društvo bralcev Svetega pisma* 4. oktobra na obletnico smrti Petra Pavla Vergerija (1498–1565) v Pokrajinskem muzeju v Kopru. Slavnostni govornik Marko Kerševan je poudaril, da ima Koper privilegij, da lahko jubilej reformacije poveže s počastitvijo spomina ene najmarkantnejših osebnosti evropskega reformacijskega dogajanja in s tem tudi svoje zgodovine, Petra Pavla Vergerija, koprskega škofa, papeškega nuncija, enega takrat najbolj poznanih beguncev, ki so zaradi vere morali zapustiti svojo domovino, svetovalca würtemberskega vojvode v evropskih versko-političnih zadevah in njegovega odposlanca na poteh vse do Baltika, sodobnika in podpornika Primoža Trubarja pri ustvarjanju najpomembnejšega, kar smo Slovenci kot narod dobili od reformacije, slovenskega knjižnega jezika. O Vergerijevih življenjskih poteh je končno tudi v slovenščini izčrpno spregovoril roman Fulvia Tomizze *Zlo pride s severa*. Spomnili smo se ga v več člankih tudi v reviji *Stati in obstatu*, nenazadnje s prispevkom





Faksimile italijansko-slovenske Vergerijeve molitve iz l. 1555

enega najboljših poznavalcev in raziskovalcev Vergerijevega življenja in dela, tržaškega profesorja Silvana Cavazze. Prav Cavazza opozarja na nekaj, zaradi česar je potrebno ob takih in podobnih prilikah ponovno obujati spomin na Vergerijev pomen.

Vergerijev ugled in vpliv, njegovo ostro pero pa še posebej, so že od vsega začetka izzivali njegove nasprotnike, da so ga skušali osebno očrnuti in razvrednotiti. Namesto o njegovem delu so govorili in pisali o njegovem značaju, ga prikazovali kot prepirljivca, ambiciozneža, spletkarja, ujetega v osebne račune in obračune. Poudarjali so na primer njegove prepire s Trubarjem, prezrli pa zapise o tem, kako mu je ob smrtni uri stal ob strani prav Primož Trubar; v času svoje začasne zmage so – začasno – odstranili njegovo nagrobno ploščo v tübinski cerkvi itd., vse s ciljem, da bi ga naredili nevrednega spoštljivega spomina in odvrnili pozornost od njegovega dejanskega verskega in družbenega delovanja in prizadevanja.

Ob obletnici je Društvo bralcev Svetega pisma izdalo lično dvojezično knjižico *Vergerijeva molitev / Preghiera di Vergerio*, ki prinaša faksimile Vergerijeve molitve v italijanščini in njenega Trubarjevega prevoda v slovenščino iz leta 1555. Spremnno besedo je prispeval Tomaž Jurca, avtor več razprav o Vergeriju v

reviji *Stati inu obstatu*, za prevoda molitve v sodobno italijanščino in slovenščino sta poskrbela Angelca Veneziano in Matjaž Črnivec, ki je knjižico na proslavi tudi predstavil. Z renesančno in srednjeveško glasbo je proslavo popestril ansambel *Capella Justinopolitana*.

dr. Marko Kerševan

## PROTESTANTIZEM NA GORIŠKEM (ITALIJA) Gorica, oktobra

Konec meseca oktobra so slovenski Kulturni dom v Gorici, goriška Kulturna zadruga Maja, Forum za Gorico in Komisija za knjižnico in zgodovino pri furlanski občini Aiello del Friuli (pokrajina Videm) pripravili srečanje v sklopu proslav ob 500-letnici protestantske reformacije. To pomembno reformatorsko dogajanje je 31. oktobra 1517 sprožil nemški menih Martin Luther, ko je pribil 95 tez na vrata katedrale v Wittenbergu, udeleženci našega srečanja pa so skoraj točno 500 let kasneje doživeli nadvse zanimiv »popoldan« raziskovanja in spoznavanja protestantizma na Goriškem v Italiji.

Program se je pričel z zborom udeležencev pred spomenikom Primoža Trubarja in ogledom gradu v Rubijah (občina Sovodnje ob Soči), kjer je udeležence nagovoril Venko Černic, eden izmed pobudnikov postavitve Trubarjevega doprsnega kipa. V goriškem Kulturnem domu je nato sledilo zgodovinsko predavanje o reformatorskih težnjah v deželi Furlaniji Julijski krajini. Na snidenju so spregovorili kulturniki prof. Stefano Perini, predsednik Kulturnega doma v Gorici, Igor Komel in goriški novinar Andrea Bellavite.

Prijeten in poučen popoldan se je zaključil z obiskom in ogledom evangelistično-metodistične cerkve v ulici Diaz v Gorici.

Igor Komel

Slika iz debatnega večera v Kulturnem domu:  
Andrea Bellavite in Igor Komel





## PAHLJAČA DEJAVNOSTI

Letošnje jubilejno leto je običajno društveno delo v dobršni meri postavilo na glavo. Zaradi mnogih prireditev in praznovanj, ki so se jih člani morali ali želeli udeleževati, jim je tako rekoč zmanjkalo časa in energije za običajne vsakoletne aktivnosti. Zaradi tega je tudi prikaz vseh aktivnosti v našem glasilu nekoliko premešan in ne sledi običajnemu vrstnemu redu. Nekateri zvesti dopisovalci so praznično in običajno dogajanje zastavili tudi malo po svoje in ni vse prav tam, kjer bi bralci pričakovali. To je najbolj vidno prav v tej pahljači našega dela, a glavni namen skupnega pregleda najpomembnejših društvenih aktivnosti je vsekakor dosežen.

### PRAZNOVANJE 500-LETNICE REFORMACIJE NA RAŠICI IN V VELIKIH LAŠČAH

Trubarjeva domačija 2017

Trubarjevi kraji, predvsem Rašica in Velike Lašče, so s Trubarjem, Luthrom, reformacijo in protestantizmom tako močno povezani, da se tako velikega jubileja, kot je 500-letnica reformacije ne da ločeno praznovati v vsakem kraju posebej. Skupaj se spominjamo Martina Luthra in ostalih reformatorjev, ki so postavili temelje novemu pojmovanju in doživljanju krščanske vere. Protestantizem ima svoj začetek tudi v Sloveniji, ko je leta 1550 Primož Trubar izdal prvo slovensko knjigo. Ne le, da je »slovenska reformacija« enakovreden in nenadomestljiv del evropske reformacije, v tem obdobju smo Slovenci dobili temelje za svojo samostojno državo, t. j. jezik in pisano tiskano besedo, osnovani pa so bili tudi temelji slovenskega šolstva. Čeprav so se evangeličani ohranili le v Prekmurju, Slovenija pa je tako v tradiciji kot veri v prvi vrsti katoliška dežela, je slovenska država, s tem pa tudi velikolaška občina, zavezana dostojnemu ohranjanju spomina na to pomembno obdobje.

Občina Velike Lašče je simbolno pričela praznovanje 500-letnice že **junija 2016**, ko je Rašica pridobila naziv Evropsko mesto reformacije in se tako priključila že več kot 52 mestom širom Evrope, med drugim Dunaju, Oslu, Zürichu, Ljubljani, Baslu, Bernu itd., ki so se pred tem že ponašali s tem nazivom. Prav tako junija je Vlada RS ustanovila Častni odbor za počastitev 500-letnice začetka protestantskega gibanja in reformacije, v katerega je bil imenovan tudi velikolaški župan Anton Zakrajšek.

**9. oktobra 2016** je na Trubarjevi domačiji sledila uvodna slovesna prireditev v praznično leto. Organizatorji spominske prireditve »Evropa z in brez meja« so bili Evangeličanska cerkev augsburške veroizpovedi v Romuniji, Evangeličanska cerkev augsburške veroizpovedi v Sloveniji, Ustanova Gustav - Adolf - Werk iz Stuttgarta ter Združenje sedmograških Sasov v Nemčiji.

Občina je v začetku leta 2017 izdala zloženko z načrtovanimi glavnimi prireditvami v občini, letu

reformacije je bila prilagojena tudi spletna stran Trubarjeve domačije. Na njej so se sproti objavljali ne le dogodki v občini, ampak tudi dogodki širom po Sloveniji. Občina je v spomin na obletnico izdala tudi spominsko razglednico.

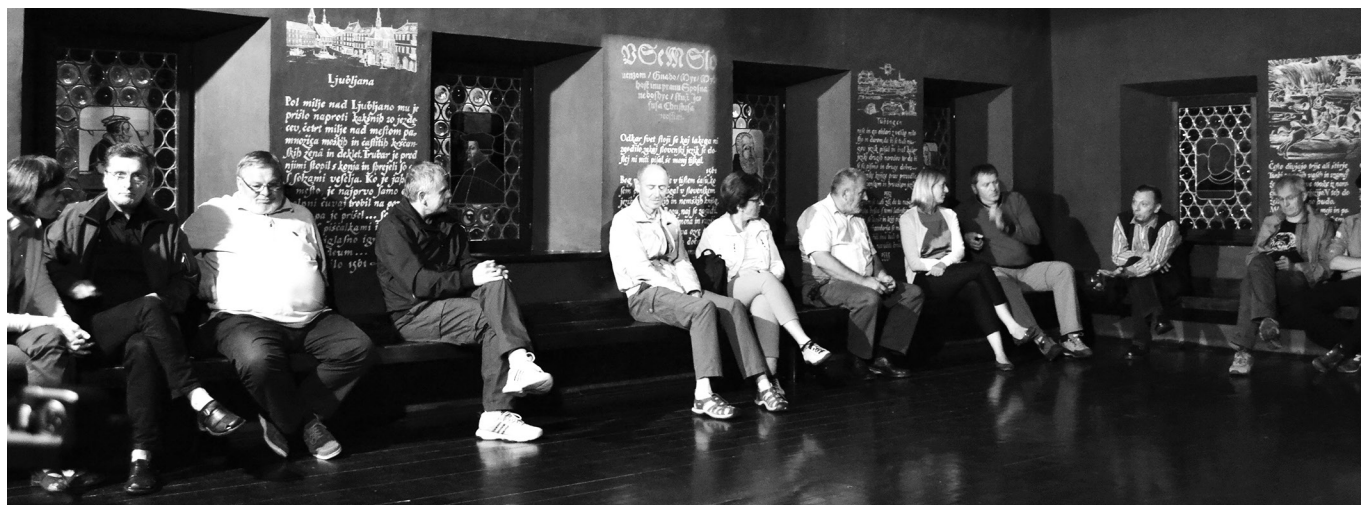
Še pred tem, **24. januarja**, je Ljubljano obiskal reformacijski razstavni avtobus. Na Kongresnem trgu je ves dan potekal interaktivni predstaviten program strokovne interpretacije slovenskega protestantizma. Uvodni pobožnosti je sledil zgodovinski pregled slovenske reformacije 16. stoletja s poudarkom na Kranjski (Ljubljana in Rašica). V svečani otvoritveni slovesnosti so zbrane nagovorili škof Evangeličanske cerkve AV v RS Geza Filo, podžupan Mestne občine Ljubljana Aleš Čerin, podžupanja Občine Velike Lašče dr. Tatjana Devjak in višji cerkveni svetnik iz Nemčije Norbert Denecke. Več o obisku reformacijskega razstavnega avtobusa v posebnem prispevku na str. 28.

Osrednje prireditve v Velikih Laščah v tem letu je Občina Velike Lašče pripravila v sodelovanju z veliko-laško šolo in vrtcem, knjižnico, z lokalnimi društvi in drugimi organizacijami. Med glavnimi dogodki je vsekakor **občinski praznik**, ki ga praznujemo v spomin na Trubarjev rojstni dan. Poseben pečat letošnjim praznovanjem je dala ravno 500-letnica reformacije, zaradi česar je bil slavnostni govornik slavnostne akademije tudi škof Evangeličanske cerkve AV v RS škof Geza Filo.

Na **Trubarjev dan, 8. junija**, je bila v ospredju Trubarjeva domačija. Društvo slovenskih pisateljev v sodelovanju s Slovenskim protestantskim društvom

*Knjigobežnica pred sprejemnico na Trubarjevi domačiji*





*Obiskovalci na predavanju »Trubar – protestant« Andreja Perhaja*

Primož Trubar – podružnica Rašica je v okviru projekta Slovenska pisateljska pot že tretje leto zapored pripravilo literarni večer **Dom v jeziku**, na katerem so sodelovali vsi dobitniki slovenskih literarnih nagrad preteklega leta. Več o tem dogodku v prvem poglavju na str. 4.

Literarnemu večeru je sledilo odprtje razstave **35. srečanja likovnih umetnikov Trubarjevi kraji** v galeriji Skedenj »Trubarjeva misel v Evropi danes« v organizaciji KUD-a Primož Trubar Velike Lašče. Na razstavi so sodelovali umetniki: Lojze Adamlje, Skender Bajrovič, Neva Bilač, Mojca Borko, Miro Bizjak, Lojze Drašler, Igor Dolenc, Milena Gregorčič, Darinka Grmek Štrukelj, Cvetka Jakovljevič, Miha Edi Juvanc, Alenka Klemenčič, Suzana Komel, Silvo Kretič, Drago Petrovič, Silva Ros, Zlatko Rudolf, Miloš Sarič, Martina Starc, Janez Suhadolc, Janez Štros, Veljko Toman, Lidija Vilar, Nenad Vukobrat, Dušan Zekovič in Erika Železnik.

V praznovanje 500-letnice reformacije sta se aktivno vključila tudi OŠ Primoža Trubarja Velike Lašče in vrtec Sončni žarek, ki sta na pobudo Občine Velike Lašče spomladi izvedla likovni in literarni natečaj pod naslovom **Trubarjeva misel v Evropi danes**. Ob zaključku natečaja so v sodelovanju z Glasbeno šolo Ribnica v Levstikovem domu v Velikih Laščah pripravili prireditev, na kateri so predstavili najboljše izmed pisnih in likovnih izdelkov. Ob dnevu reformacije so izdali tudi publikacijo »500 let reformacije«. Brezplačni izvodi so bili na voljo obiskovalcem prireditve.

Reformacijska misel se je prepletala v vsebini vseh prireditev in programov na Trubarjevi domačiji. Bila je osrednja točka predstavitve domačije in njenih programov na **Kulturnem bazarju v Ljubljani**, prepletala se je z letnim programom razstav, predstavitev knjig in tudi z vsebino **Poletne muzejske noči**.

Na Poletno muzejsko noč so se lahko otroci udeležili delavnice **Trubarjevo potovanje** v izvedbi zavoda

Parnas. Primož Trubar je na svojih potovanjih obiskal veliko nemških mest. Nekaj teh so jih spoznali tudi otroci. V Tübingenu so se najprej ustavili v knjigovoznici, kjer so si izdelali miniaturno knjižico. Pisarka jih je poučila, kako in s čim so pisali v Trubarjevem času. Z gosjim peresom je vsakemu od njih napisala njegovo ime, v pisanju pa so se preizkusili tudi sami. Izdelane knjižice so otroci zapakirali v sode in jih tovorili po nemški deželi vse do Kranjske. Potovali so mimo Bad Uracha, spotoma pa so pomagali pogasiti požar v Kemptnu.

Za odrasle je sledilo predavanje dolgoletnega vodnika **Andreja Perhaja »Trubar – protestant«**. Izpostavil je predvsem pomen Trubarja in ostalih protestantskih piscev, da so v relativno kratkem času vzpostavili jezikovni kod, ki se je ohranil vse do danes. Primož Trubar je napisal prvo slovensko knjigo, Adam Bohorič slovensko slovnico, Jurij Dalmatin pa je prevedel sveto pismo. Pomena tega dela so se zavedali tudi v protireformaciji, saj *Biblije* niso sežgali.

Je pa ob tej priložnosti postala domačija bogatejša še za eno novost. Dobila je svojo knjigobežnico na vhodu pred sprejemnico.

Občina Velike Lašče je podprla tudi pobudo zavoda Parnas, ki je s programom **SOBOTE NA TRUBARJEVI DOMAČIJI** želel spodbuditi družine za aktivno odkrivanje dediščine v domačih krajih.

#### **SODELOVANJE OBČIN VELIKE LAŠČE IN PUCONCI**

V letu 2017 se je pričelo sodelovanje občin Velike Lašče in Puconci iz Prekmurja, dveh občin, ki jih povezuje reformacijska dediščina. Puconci se namreč tako kot Rašica ponašajo z nazivom evropsko mesto reformacije. Prvo srečanje je bilo 30. marca, ko so Velike Lašče obiskali župan Ludvik Novak, direktorica občinske uprave Mateja Fujs, člani uprave in direktor razvojnega zavoda občine Puconci Milan Vrečič. Gostje so si najprej ogledali Trubarjevo domačijo, kjer jih je



pozdravila podžupanja dr. Tatjana Devjak. Pot jih je vodila naprej v Velike Lašče, kjer so si pod vodstvom Slave Petrič ogledali spominske sobe v Levstikovem domu. Sledil je obisk Občine Velike Lašče. Velikolaški župan Anton Zakrajšek, je delegaciji iz Puconcev predstavil bogato kulturno dediščino ter nekaj statističnih podatkov, ki opisujejo trenutni utrip občine. V gostilni Pri Kuklju so gostje iz Prekmurja okusili lokalne kulinarične dobrote.

Občina Velike Lašče je Prekmurcem vrnila obisk 5. maja 2017. Po sprejemu na Občini Puconci je sledil ogled Spominskega doma Štefana Küzmiča in evangelijske cerkve v Puconcih ter večnamensko cerkveno dvorano in protestantsko cerkev v bližnjih Bodoncih, od koder prihaja puconski župan Ludvik Novak. Osrednji dogodek obiska je potekal na Petanjcih v občini Tišina. Na Vrtu spomina in tovarštva je velikolaški župan Anton Zakrajšek v družbi vodstva Ustanove dr. Šiftarjeva fundacija ter tišinskega, cankovskega in puconskega župana posadil jablano kot simbol zaupanja v Boga. Ob tej priložnosti je potekalo slavnostno odprtje razstave »Reformacija v Prekmurju«. Na osrednji svečanosti z naslovom »Naši zakladi – zatočišče pregnancev« so v kulturnem programu nastopili tudi učenci Osnovne šole Primoža Trubarja.

Rezultat sodelovanja obeh občin je bila tudi otvoritev likovne razstave grafik **POSTAJE NA TRUBARJEVI ŽIVLJENJSKI POTI** avtorja, arhitekta in prof. Alojzija Drašlerja, ki je bila 5. oktobra 2017. Goste je najprej v imenu Občine Puconci pozdravil župan Ludvik Novak, nato je razstavo predstavil avtor Alojzij Drašler. Razstava je pričela nastajati kmalu po vključitvi Slovenije v Evropsko unijo. Avtor je potoval z dvema nemškima kolegom po nemških in slovenskih mestih, kjer je deloval in živel Primož Trubar. Vse se je začelo

*Na sliki od desne proti levi: urednica dr. Tatjana Devjak, prevajalka Ema Marolt, ravnateljica mag. Metoda Kolar, Matjaž Gruden, povezovalac prireditve*

*Foto Boštjan Podlogar*



*Goste je na Trubarjevi domačiji sprejela podžupanja dr. Tatjana Devjak*

v Nürnbergu, rojstnemu mestu Alberta Dürerja. Zato ni naključje, da je pri delih vzel za osnovo Dürerjevo tehniko, torej grafiko. Risbe so bile v Trubarjevem letu 2008 razstavljene v različnih krajih Slovenije, potem pa se je avtor odločil, da jih podari Spominskemu domu Štefana Küzmiča v trajno last, kjer je na ogled kot stalna razstava.

#### »PO TRUBARJEVIH POTEH«

V četrtek, 5. oktobra, je na Trubarjevi domačiji v okviru prireditve Po Trubarjevih poteh potekala tudi predstavitev nemškega prevoda monografije *Trubarjeva domačija praznuje (1986–2016)*, ki jo je v lanskem letu ob 30. obletnici Trubarjeve domačije izdala Občina Velike Lašče. Knjigo so predstavile dr. Tatjana Devjak, urednica knjige in prevajalka Ema Marolt ter mag. Metoda Kolar, ravnateljica OŠ Primoža Trubarja Velike Lašče. Dr. Tatjana Devjak je uvodoma še enkrat predstavila, kdo vse je sodeloval pri nastanku slovenske knjige, vse avtorje in vse gostujoče pisce. V nadaljevanju je pojasnila razloge, zakaj se je Občina Velike Lašče odločila za nemški prevod. Eden od razlogov je zagotovo 500-letnica reformacije, ki jo praznujemo v letošnjem letu. Želja je, da bi Trubarjevo domačijo še bolj približali nemško govorečim (protestantskim) gostom. Prevodu je botrovalo tudi slovensko-švicarsko prijateljstvo, ki ga že več kot 20 let gojita Občina Velike Lašče in Lützelflühle v Švici.

V imenu soavtorice knjige Marije Oblak, profesorice slovenščine na velikolaški osnovni šoli, je spregovorila ravnateljica mag. Metoda Kolar in prebrala njen zapis o pomenu slovenskih reformatorjev za slovenski jezik. Primož Trubar s prvima slovenskima knjigama, Adam Bohorič s prvo slovensko slovnico,



Jurij Dalmatin s prevodom Biblije in Sebastjan Krelj s pravopisno reformo so postavili jezikovni kod, na katerem sloni vsa slovenska beseda do današnjih dni. Knjigo je v nemški jezik prevedla prevajalka Ema Marolt iz Pustega hriba v Slemenih.

Na koncu je potrebno omeniti tudi oktobrski obisk kolesarjev – učencev OŠ Jurija Dalmatina iz Krškega, ki so v počastitev 500. obletnice reformacije prekolesarili pot od Trubarjeve domačije do Krškega.

Trubarjeva domačija je leto reformacije dobro uporabila tudi pri pripravi promocijskih člankov: predstavitev Trubarjeve domačije in dejavnosti za družine v brezplačni prilogi Cicidoja in Cicibana Pogled, prispevek s predstavitev Trubarjevine v reviji Gea, v reviji Lupa ... RTV Slovenija je v oktobru pripravila prispevek za oddajo Slovenski magazin, daljši prispevek v Slovenski kroniki na 1. programu RTV SLO.

mag. Barbara Pečnik  
*Občina Velike Lašče – Trubarjeva domačija*

## POSAVSKA PODRUŽNICA V LETU 2017

Leto 2017 je bilo tudi v delu podružnice Posavje prepleteno z obeležitvijo 500-letnice reformacije, h kateri smo dodali tudi obeležitev 470. obletnice rojstva Jurija Dalmatina v Krškem. Čeprav letnica rojstva našega Krčana ni jasno določena in najdemo v literaturi tako letnico 1546 kot 1547, je vedno prav, da obletnico »izkoristimo« predvsem za večje zavedanje o pomenu naših prednikov. Vsako leto se večkrat vprašamo kakšna bi bila naša dežela brez naših prednikov v 16. stoletju, to pa nas še naprej spodbuja pri našem delu. Leto 2017 je v Posavju v skupen projekt združilo

različne ustanove, ki so sooblikovale projekt 500 let protestantizma, projekt pa sta koordinirali Občina Krško in Valvasorjeva knjižnica Krško, podružnica Posavje pa je ves čas aktivno sodelovala. Projekt posebej predstavlja Polona Brenčič.

### Posavska protestantska pot

Tako je poleg že nekaj let utečenega dogodka ob Trubarjevem dnevu junija v Krškem letos kot dobro obiskana programska novost potekala *Posavska protestantska pot*, na katero smo častilce in ljubitelje dediščine povabili v soboto, 10. junija. Strokovna ekskurzija je privabila lepo število udeležencev, pot pa je zajela skoraj celotno Posavje. Pričeli smo v Loki pri Zidanem mostu, obiskali Lutrovsko klet ob gradu Sevnica, ponovno spoznavali spominski park Jurija Dalmatina z avtorjem Vojkom Pogačarjem, se ogledali pri Toporišičevih na Mostecu (rojstna vas in hiša prof. dr. Jožeta Toporišiča) in se vrnili nazaj v Krško, v Gaj zaslužnih občank in občanov ter v Valvasorjevo knjižnico Krško, kjer smo pot zaključili z ogledom izvirnika Dalmatinove *Biblije*.

### Iz zgodovine

Tudi ta ekskurzija je pokazala, da se danes ne zavedamo dobro, kaj vse so Trubar, Bohorič, Dalmatin in drugi pretrpeli za svoj narod. Hvaležni smo za to, in smo iz spoštovanja in poklona do dediščine, ki nam je bila podarjena, leta 2008 ustanovili podružnico SPD PT za naše Posavje. Ob tem smo si naložili pomembno strateško in trajnostno nalogo, likovno-literarni natečaj za osnovne in srednje šole v Posavju. Zakaj tako regionalno, se boste vprašali. Zato, ker smo vedeli, da smo ravno v rojstnih krajih Bohoriča in Dalmatina že poskrbeli za nekaj pomembnih pomnikov. Tako je bila leta 1963 nova šola v Brestanici poimenovana Osnovna šola Adama Bohoriča, leta 1971 pa je nova krška šola dobila ime Osnovna šola Jurija Dalmatina. Vendar

*Prva Posavska protestantska pot se je končala v mestnem parku v Krškem*





*Skupinska slika ob razstavi v Osnovni šoli Jurija Dalmatina Krško*

se potem desetletja ni zgodilo veliko več in zagotovo ne dovolj za prepoznavnost izjemnih dosežkov naših prednikov. Nov »val zavedanja« pomembnosti dediščine »posavskih protestantov« se je pričel leta 2006, ko smo v Krškem v Gaju zaslužnih občanov in občanov postavili dve doprsji: podobo Adama Bohoriča, ki jo je za Kresijo v Ljubljani ustvaril Matjaž Počivavšek, v Krškem pa je postavljen drugi odlitek, in podobo Jurija Dalmatina, ki jo je ustvarila kiparka Vladimira Štoviček.

### **Likovno-literarni natečaj in proslava**

V Trubarjevem letu 2008 smo Posavke in Posavci, ki smo se že bili aktivno vključili v Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar, z veliko podporo predsednika mag. Viktorja Žaklja ustanovili tudi podružnico Posavje. Med največjimi in najbolj odmevnimi aktivnostmi je likovno-literarni natečaj, ki smo ga avgusta 2017 razpisali že desetič. Zaradi omenjenega projekta je bilo odprtje razstave združeno z občinsko proslavo ob dnevu reformacije, ki je bila 26. oktobra v Kulturnem domu Krško. Razstava pa je bila na ogled v prostorih Osnovne šole Jurija Dalmatina Krško, do katere smo se po zaključku proslave odpravili peš, saj je šola oddaljena le nekaj sto metrov.

Proslavo dneva reformacije, ki jo je organizirala Občina Krško, smo sooblikovali s programom ter nanjo povabili dr. Melito Zemljak Jontes s Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, ki je v slavnostnem nagovoru poudarila pomen obdobja za Posavje. Program so oblikovali t. i. Slavni Krčani, ljubiteljski igralci, združeni pod okriljem JSKD OI Krško, ki so predstavili dogajanje v Krškem konec 19. stoletja, ko se je razvijala zavest o pomenu Bohoriča in Dalmatina tudi v Posavju. Nastopili so Filip Černelč (Jurij Dalmatin), Boštjan Arh (Adam Bohorič), Klavdija Mirt (Josipina Hočevnar), Mirjana Marinčič (Anna Schmidinger Romih) in Janez Kerin (dr. Tomaž Romih). Odmevno so

nastopili tudi učenci OŠ Jurija Dalmatina Krško pod mentorstvom Irene Hictaler Simončič ter Simfonični orkester Glasbene šole Krško, ki ga vodi Peter Gabrič. Slavnostni dogodek so popestrili mladi kolesarji OŠ Jurija Dalmatina Krško, ki so z mentorjem Antonom Zakškom na ta dan kolesarili iz Rašice do Krškega, in županu podelili posebno spominsko listino o njihovi poti. Posebni gostje so bili tudi člani in predstavniki SPD PT iz Ljubljane. Nagovor sta imela tudi župan občine Krško mag. Miran Stanko in predsednica podružnice Alenka Černelič Krošelj, ki je predstavila podružnico in natečaj.

Podelitev priznanj je bila tokrat malo drugačna, v Kulturnem domu Krško smo prebrali imena vseh udeležencev in mentorjev ter jih povabili na oder, priznanja pa smo podelili ob razstavi.

Statistika natečaja leta 2017 pa je naslednja: Na likovnem delu je sodelovalo 8 šol s 40 deli 49 avtorjev, ki so ustvarjali pod vodstvom sedmih mentoric. Komisija je podelila tudi 10 posebnih priznanj. Na literarnem delu pa je sodelovalo 12 šol, 27 učencev s 27 deli, ki so nastala pod skrbnim vodstvom 16 mentoric. Pode-

*Proslave in otvoritve razstave v Krškem so se udeležili tudi člani našega društva*





ljenih je bilo 8 priznanj. Člani komisije, ki vsako leto opravljamo težko delo izbora prejemnikov priznanj, pa so bili Urška Šoštar, Valvasorjeva knjižnica Krško, Andrej Levičar, JSKD OI Krško, in Alenka Černelič Krošelj kot predsednica SPD PT – podružnica Posavje. Letošnje značke so bile zapestnice s faksimilom podpisa Jurija Dalmatina, kar je omogočila Občina Krško. V tem delu je zbrane nagovorila Valentina Gerjevič, ravnateljica OŠ Jurija Dalmatina Krško, priznanja pa sta predstavila člana komisije Andrej Levičar in Urška Šoštar. Razstavo je odprl predstavnik SPD PT Uroš Stanič.

Ob 10. natečaju in 10. podelitvi ter razstavi nas še posebej veseli, da se na razpis že nekaj let odzove veliko posavskih šol, nekatere vedno, druge občasno, dela pa so vedno zanimiva, inovativna in drugačna. Zaznavamo večje poznavanje zgodovinskih dejstev predvsem pa duha časa in pomena v sodobnosti, kar pomeni, da je »na obisku pri Juriju Dalmatinu« vedno drugače, zanimivo, dinamično in tako kot si lahko zamislijo samo odlični mladi ustvarjalci.

Hvala vsem tudi za leto 2017. V letu 2018 bo podružnica Posavje obeležila 10 let delovanja in upamo, da nam tudi v tem letu uspe poskrbeti za izjemno dediščino Posavja.

*Alenka Černelič Krošelj,  
predsednica podružnice Posavje  
Vir: Posavski obzornik*

## PODRUŽNICA MURSKA SOBOTA V LETU 2017

Sosledje pomembnih dogodkov ob koncu leta 2016 in začetku leta 2017 ni dovolilo niti krajšega prazničnega predaha. Tako zbor članic in članov v sredini marca 2017 ni bil začetek načrtovanja in izvajanja zadanih nalog v tekočem letu, saj je praznovanje 500-letnice reformacije v Evropi in svetu zahtevalo od nas, da smo že konec leta 2016 aktivno pričeli priprave za obeležitev prihoda reformacijskega avtobusa v Puconce, enega od najstarejših središč reformacije v Prekmurju in Sloveniji.

25. januarja 2017 je na svoji poti po Evropi Puconce obiskal reformacijski avtobus. S tem so se Puconci priključili številnim mestom in krajem, ki so bili ob 500-letnici reformacije poimenovani kot kraj reformacije. Poleg njih je ta častni naziv med slovenskimi kraji bil podeljen še Ljubljani in Rašici.

Prireditve, ki smo jo skupaj pripravili Evangeličanska cerkvena občina Puconci, Občina Puconci in Podružnica SPD« Primož Trubar« Murska Sobota, je potekala skozi celoten januar z viškom scenske prire-

ditve 25. januarja, ki jo je pripravil in režiral Milivoj Miki Roš. Posebnost dogodka je bila na posebnih stojalih pripravljena razstava likovnih del slikarske kolonije Primož Trubar v prostorih Evangeličanske cerkve Puconci.

Na zboru članic in članov, ki je potekal že sredi različnih aktivnosti, smo ob sprejetju poročil in ostalih formalnosti potrdili programsko usmeritev za leto 2017, katere osrednja nit je bila obeležitev 500-letnice reformacije.

Ponovno je bilo poudarjeno dobro sodelovanje z lokalnimi skupnostmi, Evangeličansko cerkvijo na Slovenskem in seveda centralo društva. Dobro se razvija tudi vsebinsko sodelovanje z Ustanovo dr. Šiftarjeve fundacij iz Petanjcev. To so tudi glavni partnerji, s pomočjo katerih bomo izvedli sprejeti program v letu 2017.

Seveda se na zboru podružnice nismo mogli izogniti težavam, ki jih čutimo zaradi pomanjkanja večjega števila mlajšega članstva. Pridobivanje novih članic in članov bo naša osrednja naloga tudi v prihodnje.



*Spominsko prireditev 5. maja so morali zaradi slabega vremena iz parka v Petanjcih prenesti v dvorano na Tišini*

Ker so v pričujočem glasilu objavljeni podrobnejši zapisi o posameznih dogodkih iz leta 2017, bom v nadaljevanju naredil le pregled osrednjih aktivnosti, v katerih je sodelovala Podružnica Murska Sobota.

V sodelovanju z Ustanovo dr. Šiftarjevo fundacijo, smo 5. maja 2017 v Petanjcih organizirali prireditev pod naslovom: Naši zakladi – zatočišče pregnanih. Zaradi slabega vremena ni bila prireditev v Vrtu spominov in tovarštva, ampak v kulturni dvorani. Gosti prireditve so bili predstavniki Občine Velike Lašče in njihov župan. V vrtu spominov in tovarštva smo svečano posadili Trubarjevo jablano iz Rašice.

V prostorih Regionalnega Centra SAZU je bila odprta razstava Reformacija v Prekmurju. Posebno odmeven je bil nagovor častnega govornika in predsednika SPD« Primož Trubar«, Viktorja Žaklja.





*Pomembna pridobitev pri urejanju soboškega centra je Luthrov drevored, ki bo dokončan letos spomladi*

V bogatem kulturnem programu je poseben prispevek dal pevski zbor »Slava Klavora« iz Maribora.

Zaradi velikega števila dogodkov in aktivnosti v letošnjem letu nismo uspeli obogatiti tradicionalnih K zmičevih dnevo v Puconcih, kot smo si jih zastavili v preteklem letu, pač pa so potekali v nekoliko skrčenem okviru.

V zadnjem tednu septembra je v Moravskih Toplicah potekala tradicionalna, letos že 23. slikarska kolonija »Primož Trubar« Moravske Toplice. Na koloniji, ki jo ob podružnici soorganizirata še Občina Moravske Toplice in Evangeličanska cerkvena občina Moravske Toplice, je ustvarjalo osem priznanih slikarjev iz domovine in tujine.

Predstavniki Ustanove dr. Šiftarjeva fundacija, Podružnice SPD Primož Trubar, Občina Puconci in Evangeličanske cerkve na Slovenskem so 10. oktobra 2017 na Slovenskem inštitutu na Dunaju predstavili zbornik *Protestantizem včeraj, danes in jutri*. Predstavitvi je sledil pogovor o reformaciji v Sloveniji.

V drugi polovici oktobra, so se zvrstile proslave ob Dnevu reformacije. Osrednja proslava v Pomurju je bila 27. oktobra v gledališču Park v Murski Soboti. Pri organizaciji proslave je vsebinsko in organizacijsko sodelovalo centralno društvo, za kar jim gre posebna zahvala. Slavnostni govornik je bil Andrej Brvar, predsednik Državnega sveta RS. Na proslavi sta Evangeličanska cerkev na Slovenskem in SPD Primož Trubar podelila najvišja priznanja – Trubarjeve plakete.

Organizator letošnje osrednje proslave ob dnevu reformacije je bila država. Proslava je bila 30. oktobra v Cankarjevem domu v Ljubljani. Za naše območje smo dobili v dvorani 100 prostih mest. Za vse zainteresirane smo organizirali avtobusni prevoz na prireditve.

Proslava je bila tudi v Gornji Radgoni in sicer 10. novembra 2017. Nekateri člani naše podružnice smo se udeležili tudi proslave v Mariboru, ki je bila 25. oktobra v Evangeličanski cerkvi v Mariboru.

Vodilna misel vseh letošnjih proslav je bila 500-letnica reformacije in pomen le-te za etnogenezo slovenskega naroda vse do formiranja lastne države. Vse prireditve so bile množično obiskane, odziv med ljudmi je bil zelo spodbuden.

V okviru Vanekovih večerov smo v sodelovanju z Ustanovo dr. Šiftarjeva fundacija 23. novembra v RC SAZU na Petanjcih odprli retrospektivno razstavo del udeležencev Slikarske kolonije »Primož Trubar« Moravske Toplice. Zanimiv večer je s svojim predavanjem popestril dr. Aleksander Erniša.

Pomemben dogodek v obeleževanju 500-letnice reformacije pomeni prispevek MO Murska Sobota. 6. decembra je bil predan namenu prenovljeni del mestnega jedra v parku na osi med Evangeličansko cerkvijo in gradom v Murski Soboti, ki je bil poimenovan kot Lutrov drevored. Tako je mesto Murska Sobota vstopilo v veliko družino mest in krajev z obeležji, ki nosijo naziv po Martinu Lutru.

Zakrožitev bogatega dogajanja v letu 2017 pomeni tudi predavanje Viktorja Žaklja na izizzivalno temo: Ali je tudi danes potrebna reforma – cija? V drugem delu zanimivega večera 7. decembra v Domu Štefana Küzmiča v Puconcih je častni gost škof Evangeličanske cerkve Geza Erniša predstavil svojo knjigo *V službi ljudi – spomini in razmišljanja*.

Zadnje dejanje v podružnici v letu 2017 je bila otvoritev razstave del 23. slikarske kolonije »Primož Trubar« Moravske Toplice. Razstava je bila postavljena in odprta 21. decembra v prostorih Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota. Ob strokovni predstavitvi del, ki jo je podal mag. Franc Obal, je prisotne nagovoril in razstavo odprl Matjaž Gruden, predsednik SPD Primož Trubar. Za razstavo je bil pripravljen tudi priložnostni katalog.

Za leto 2017 lahko z gotovostjo rečemo, da je bilo pomembno za promocijo protestantske misli in reformacije v našem prostoru. Pomemben delež pri tem dogajanju so imeli tudi članice in člani SPD Primož Trubar. Za tekoče in nemoteno izvajanje aktivnosti pa se moramo ob koncu zahvaliti številnim partnerjem, donatorjem in sponzorjem.

*Geza Farkaš  
predsednik podružnice  
Murska Sobota*

## AKTIVNOSTI SPOMINSKEGA DOMA ŠTEVANA KÜZMIČA V PUCONCIH

Leto 2017 je potekalo – verjamem, da se strinjate z menoj – v duhu 500-letnice reformacije, ki je zaznamovala in določila tudi nas, še posebej del ravensko-goriškega prebivalstva že izpred časa. Tega protestantskega človekovega »duha« je moč čutiti in najti vsepovsod pri nas, nenazadnje so celo občinski prazniki Občine Puconci, še posebej 13. oktober, bogastvo naše zgodovine in sedanjosti in tudi prihodnosti. Vsak na svoj način se je prav zato trudil za obeležitev te častitljive obletnice. V Spominskem domu, ki je tudi dom te naše skupne zgodovine, so potekali naslednji dogodki:

– 11. januarja smo v našem Domu premierno predvajali dokumentarni film o evangeličanih v Prekmurju z naslovom *Formula concordie*. Film je režiral Milivoj Miki Roš, skupaj z njim pa ga je predstavila sodelavka in igralka Alenka Tetičkovič. V napolnjeni dvorani smo prehodili pot dela zgodovine vseh, ki so pripomogli k ohranitvi protestantske vere in miselnosti v najširšem pomenu ter Evangeličanske cerkve pri nas v Prekmurju in na Slovenskem nasploh.

– 23. januarja je potekala otvoritev razstave različnih izdelkov ob priložnosti 500-letnice reformacije, katero so pripravili učenci in učence Osnovne šole Puconci, obenem pa so s pomočjo svojih mentorjev pripravili kratek kulturni program. Razstava je bila slikovita, pestra, ter je izražala pogled v preteklost, vse od Primoža Trubarja do najmanjše slovenske črke ter pogled daleč v prihodnost človeštva, ki naj bo zaznamovana s spoštovanjem, strpnostjo in vsesplošnim napredkom. Izdelki otrok, likovni, tehnični, raziskovalno-zgodovinski kakor tudi literarni so bili čudovit doprinos spet posebnega, rahlo drugačnega pogleda.

– 25. januarja, ko je potekal v naši občini osrednji dogodek ob 500-letnici in smo gostili reformacijski

kamion v sklopu krajev reformacije širom po Evropi, smo skozi ves dan predvajali v domu dokumentarne filme, na ogled je bila tudi razstava učenk in učencev Osnovne šole Puconci.

– 1. aprila je potekal tradicionalni Evangeličanski večer. Predaval je škof Geza Filo, in sicer na temo *Dokument – Od konflikta do skupnosti*, katerega sta podpisala Rimokatoliška cerkev in Svetovna luteranska zveza v Lundu na Švedskem. Dokument predstavlja korak bližje drug k drugemu, vendar je še mnogo korakov, katere bomo morali opraviti na institucionalni kot tudi na vsakdanji ravni medčloveškega sobivanja ter spoštovanja.

– 4. maja je potekala otvoritev zanimive razstave mlade ustvarjalke Ive Katalenič iz Brezovec z naslovom *Barvna poezija*. Prav mladi ustvarjalci naj dobijo v Spominskem domu svoje mesto, kjer se jim ponudi možnost, da se lahko javno predstavijo.

– 7. decembra smo gostili dva gosta, in sicer Viktorja Žaklja, dolgoletnega predsednika Slovenskega Protestantskega društva Primož Trubar, ki je aktivno in jasno dal poseben pečat protestantizmu širom po Sloveniji, in častnega škofa Gezo Erniša, kateri je bil več let škof ECAV na Slovenskem. Spregovorila sta na temo *Ali je potrebno družbo reformirati tudi dandanes*, obenem pa je Erniša predstavil svojo novo knjigo »V službi ljudi – spomini in razmišljanja«. Večer je glasbeno-kulturno obogatil Duo Mystica.

Iskrena hvala Razvojnemu zavodu Občine Puconci in občini za vso skrb in pomoč pri organizaciji dogodkov skozi leto 2017.

### ALI JE POTREBNO DRUŽBO REFORMIRATI TUDI DANES?

Prav o tej temi smo razmišljali v Spominskem domu 7. decembra. Gostili smo namreč dva cenjena gosta, ki sta vedela in znala iz izkušenj, razgledanosti in dolgoletnega raziskovanja človeka in družbe povedati marsikaj konkretnega in verodostojnega. Gostili smo Viktorja Žaklja, ki je bil ob vsem drugem delu in raziskovanju tudi dolgoletni predsednik Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar. Temu vprašanju je dal prav on pečat na svojstven in konkreten način, ko ga je postavil na zemljevid Slovenije kot pomemben sklop protestantskih vrednot, ki gradijo napredek, dostojanstvo in pravičnost družbe. Drugi gost je bil častni škof Geza Erniša, ki je predstavil svojo novo knjigo *V službi ljudi – spomini in razmišljanja*. Tudi slednjega vsi poznamo, saj je bil vedno ambasador protestantskih in občečloveških vrednot, vse do danes.

In kaj je bilo rečeno, kako odgovorjeno na zgornje, uvodno vprašanje? Da je seveda potrebna re-

*Puconska duhovnica Katja Ajdnik in škof Geza Erniša*





formacija, reforma, in to korenita, ne le pri nas na Slovenskem, ampak v celotni Evropi. Da so z naraščajočim prebivalstvom vedno bolj ogrožene zemeljske dobrine, po drugi strani pa smo razklani z veliko socialno nepravilnostjo. Korenite spremembe se ne bodo zgodile čez noč in tudi vprašanje je, kdaj se bodo dogajale, koliko časa bo minilo. Noben od predavateljev, kakor sta rekla, ne poseduje vse resnice. Časni škof je omenil, da dokler se ne bo spremenil mikrokozmos vsakega človeka, torej vsak človek posebej, se ne bo spremenil makrokozmos, torej ves svet. Nihče ne more prelagati svoje odgovornosti na drugega, nihče pa tudi ne sme služiti le svojim lastnim sebičnim težnjam.

Slovenija kliče po novem Trubarju, Evropa pa po novem Luthru na ekonomskem, socialnem, verskem in še na kakšnem področju. Na podlagi raziskav, anket in podobnega velja, da se vsi strinjajo, da je realnost prava podoba življenja, in da bo moralo priti do korenitih, velikih sprememb, če želimo, da bomo obstali v prihodnosti kot ljudje in človeštvo – v miru in napredku.

Večer je ob vsem povedanem glasbeno-kulturno obogatil Duo Mystica z domoljubnimi in poučnimi pesmimi. Se pa že veselimo novega tovrstnega predavanja, ki ga bo imel Viktor Žakelj v letu 2018, saj je pred izdajo svoje nove knjige. Zahvala velja organizatorjem večera: Evangeličanski cerkveni občini Puconci, Občini Puconci in Protestantskemu društvu Primož Trubar – podružnica Pomurje.

## TRUBARJEV TEK V PUCONCIH – TRUBARUN

Slovenska evangeličanska mladina pod vodstvom dr. Aleksandra Erniše je v sodelovanju z domačo cerkveno občino Puconci in ob dragoceni tehnični pomoči Občine Puconci in Osnovne šole Puconci organizirala 1. Trubarjev tek – Trubarun 2017. Le-ta je bil na sporedu v soboto, 21. oktobra, v Puconcih in njegovi bližnji okolici (Šalamenci ter Vaneča). Bil je lepo obiskan, namenjen pa je bil družinam, posameznikom in posameznicam, da se družijo, da nekaj storijo za duha in telo, saj mora človek skrbeti za oboje. Srečanje ni bilo tekmovalnega, ampak družabno-športnega oziroma duhovno-rekreativnega značaja. Teklo ali/ in hodilo se je na 5 in 10 km, pa tudi na 300, 600 in 900 m. Simboličen tek je potekal na 1550 m, kajti leta 1550 je Primož Trubar izdal prvi dve slovenski knjigi *Katekizem* in *Abecednik*.

Čeprav nam je megleno jutro zlezlo malce pod kožo, pa so dobra volja, pozitivna energija in še kaj pregnali vse meglice, sploh ob koncu, ko so vsi odtekli ali prehodili pot, ki so si jo izbrali na prvem tovrstnem teku pri nas v Puconcih. Glede na to, da je bil prvi

dogodek uspešen, smo se že dogovorili za 2. Trubarjev tek – Trubarun v letu 2018, saj naj velja pravilo, da zdrav duh v zdravem telesu živi, mi pa se trudimo storiti nekaj za oboje. Ob koncu lahko povem le še to, da so se spet spletla nova poznanstva in prijateljstva, kar pa daje piko na i vsem takšnim dogodkom in srečanjem. Pa nasvidenje do naslednjic!

## OBLETNICA EVANGELIČANSKE CERKVE OBČINE PUCONCI

To leto smo se veselili 234. obletnice najstarejše Evangeličanske cerkve občine Puconci. Uradno je nastala je dne 4. avgusta leta 1783, vendar jo slavimo tradicionalno ob t. i. Küzmičevih dnevih. Vsebinsko smo to leto usmerili na lastno, torej evangeličansko augsburško veroizpoved, kjer smo se iskali znotraj različnih versko-duhovno-filozofskih tokov. Živimo namreč v svetu pluralizma, in to ne le sredi različnosti krščanskih veroizpovedi, ampak sredi različnih modernih duhovnih gibanj, vplivov medijskih sporočil in celo izpraznjenosti duhovnega bivanjskega prostora. Človek moderne dobe je podvržen marsičemu, mnogim vplivom dolgoročnega vpliva (sekularizacija) in kratkotrajnih ponudb »instant sreče«, kot so astrologija in različni sinkretizmi. Razpoznavanje različnosti, biblično rečeno razpoznavanje »duhov«, sodi med pomemben del poznavanje samega sebe in vseh drugih. *Kdor ne pozna sebe, ne more spoznavati drugega in kdor se ne trudi spoznavati drugih, sam sebi krati svoje lastno bogastvo.* V tem svetu oziroma kraju, kjer prebivamo, lahko človek prefinjeno in nikakor ne obtožujoče išče, se ostri v različnih pogledih in poteh. Tako preprosto išče ali pa obstoji in celo z malodušjem pozablja na marsikatera pomembna eksistencialna vprašanja, o katerih se lahko sprašuje le človek. Prav slednje nas dela ustvarjalne ljudi, za razmišljajoča in globoko čuteča bitja, nikakor ne površna ali brezciljna.

*Najstarejša evangeličanska občina Puconci je bila ustanovljena že leta 1783, cerkev pa je nekoliko mlajša*



Le tako, v konstantnem iskanju in dialogu z vsemi, se ohranja lastno bogastvo. Tako se bogatimo naprej in spoštujemo tudi druge. A treba je znati ločiti zrno od plevla, ki ne koristi ne človeku ne skupnosti in ne družbi kot celoti. Daleč od tega, lahko celo uničujoče vpliva na posameznika in družbo. Konstruktivno iskanje dobrih vrednot, poti in načrtov pomeni upanje za svetlo prihodnost. 24. avgusta je predavanje je na to temo imela domača duhovnica.

25. avgusta smo nedeljo obogatili s svečanim bogoslužjem, katerega so vodili mladi in žensko društvo skupaj z ostalimi sodelujočimi. Pričeli smo ga ob obeležju Spametnost in nadaljevali v cerkvi. S pesmijo sta naše misli povzdignila Duo Mystica ter Duo Tadeja-Dejan Filo. Po svečanem bogoslužju sta sledila tradicionalni piknik ter prijetno druženje ob prijazni in radostni besedi.

Hvala vsem, ki skrbite in se trudite za domačo gmajno, za brate in sestre v veri, za vsakega človeka, ki stopi na vašo pot! Prav tako iskrena zahvala Občini Puconci, Osnovni šoli Puconci ter vsem cenjenim občanom ter občankam za sodelovanje in pomoči pri 500-letnici reformacije, nasploh iskrena hvala za dobro in zgledno sodelovanje skozi leta. Naj nas še naprej povezujejo dobri motivi, koristno delo in cilji za blagor vseh ljudi, naj nas bogati in osrečuje veselje enega in vseh. Naj nas s ponosom navdaja duhovno bogato vsakdanje ustvarjanje, sodelovanje in ustvarjalno življenje v naši Občini Puconci. Bogatimo, nadgrajujemo in plemenitimo še naprej vse ljudi, ki dobro mislijo in delajo! *Hvala!*

*Katja Ajdnik*

*Evangelikičanska duhovnica ECO Puconci*

## 23. SLIKARSKA KOLONIJA

### »PRIMOŽ TRUBAR«

**Murska Sobota, 21. december**

Letos smo v Moravskih Toplicah organizirali že 23. slikarsko kolonijo »Primož Trubar«. Ta je bila že tradicionalno v Moravskih Toplicah v času od 24. septembra do 1. oktobra 2017. Kot vedno doslej je umetniški vodja g. Nikolaj Beer - Miki, povabil osem vrhunskih umetnikov, ki so se vabilu tudi odzvali. Udeleženci kolonije so bili: Elizabeta Bacci iz Trsta, Keiko Miyazaki, Japonska, živi v Sloveniji, Ana Canjko, Matej Čepin, Dušan Fišer, Tone Seifert in Jože Vrščaj. Nikolaj Beer pa je poleg tega, da je umetniško vodil kolonijo, tudi sodeloval s svojimi deli.

Kot vsa leta doslej je bilo tudi letos pri organizaciji kolonije kar nekaj težav. Vendar smo jih le nekako rešili, pri tem ne smemo pozabiti na napore predsednika



podružnice Geza Farkaša, ki je najbolj zaslužen za to, da nismo imeli preveč finančnih težav. Ob tem pa ne moremo mimo Franca Oblaka in Dušana Antolina, ki nam že od vsega začetka stojita ob strani, prvi s strokovnimi nasveti, pri recenzij in ovrednotenju umetniških del, drugi pa s kvalitetno izdelanimi katalogi vsakoletnih razstav.

V društvu smatramo, pravzaprav smo prepričani, da bomo še kar nekaj časa uspeli organizirati kolonijo. Medtem smo tudi uspeli natisniti katalog in organizirati razstavo v prostorih pokrajinske in študijske knjižnice v M. Soboti. Otvoritev je bila 21. decembra 2017. Nekaj besed je uvodoma povedal tudi predsednik SPD Primož Trubar Matjaž Gruden.

Upamo, da bomo tudi v letu 2018 uspeli uspešno organizirati 24. slikarsko kolonijo Primož Trubar, pravzaprav smo prepričani, da jo bomo.

*Rudi Kokalj*

## POROČILO O DELU SPD PRIMOŽ TRUBAR V LETU 2017

V letu 2017 se je s predsedniškega položaja društva poslovil dolgoletni predsednik Viktor Žakelj. Prijazno mi je prepustil čast in dolžnost, da pripravim kratko poročilo o delu društva.

### Finance

Društvo je finančno stabilno, tekoče poslovanje je na »pozitivni ničli«, dolgovi ni, v lasti imamo prostor na Beethovnovi ulici v Ljubljani, ki pa zaradi objektivnih razlogov ni vpisan v zemljiško knjigo kot društvena lastnina. Dediščina mojega predhodnika sta dve vsakoletni sponzorski pogodbi in sicer z družbama Elektro Ljubljana ter Gen energija, ostali prihodki so zgolj iz članarine. Na tem mestu bi zato lepo poprosil članstvo za kakršno koli pomoč ali informacijo glede morebitnih dodatnih sponzorjev ali donatorjev.

### Dan reformacije

Letošnjo državno proslavo ob dnevu reformacije in 500. obletnici začetka reformacijskega gibanja je v Cankarjevem domu v Ljubljani organizirala Služba za državne proslave pri Ministrstvu za kulturo RS. Žal to obveznost »država« prevzame le na vsaka štiri leta, tako da bo v naslednjih letih organizacija in izvedba te osrednje praznične prireditve ponovno v rokah našega društva. Seveda z bistveno nižjim proračunom, mukotrpnim kandidiranjem na državna razpisna sredstva ter dodatnimi neizbežnimi zakulisnimi pogajanji glede TV prenosa.

Osrednja društvena proslava ob dnevu reformacije je bila izvedena v Murski Soboti in sicer v soorganizaciji z Evangeličansko cerkvijo v Sloveniji ter Mestno občino Murska Sobota. Ključno vlogo organizatorja je prevzel škof Geza Filo, scenarij in režija pa sta bila v rokah Primoža Ekarta. Svoje praznične prireditve so organizirali še v Škofji Loki, Krškem, Mariboru, Gornji Radgoni in na Rašici.

### Publikacije

Društvo izdaja vse bolj priznano znanstveno revijo *Stati inu obstat*i, ki je z letošnjim letom prešla pod okrilje Univerze na Primorskem in je tudi sofinancirana s strani državnega proračuna, ter društveno glasilo *Lubi Slovenci*, ki je namenjeno članstvu kot pregled dejavnosti društva. V letu 2017 je prva številka *Stati in obstat*i že izšla, druga številka pa bo predvidoma izšla v januarju. *Lubi Slovenci* standardno izidejo nekaj dni pred letnim občnim zborom društva. Pri tem gre spoštljivo priznanje urednikom dr. Marku Kerševanu, dr. Jonatanu Vinklerju, dr. Nenadu Vitoroviću ter Kazimirju Rapoši.

### Društveni večeri v Trubarjevi hiši literature

Za društvene večere v Trubarjevi hiši literature v Ljubljani skrbi dr. Božidar Debenjak in se odvijajo vsako tretjo sredo v mesecu skozi celo leto, razen v poletnem času.

### Slikarska kolonija Primož Trubar

Slikarsko kolonijo Primož Trubar tradicionalno organizira podružnica našega društva v Prekmurju v sodelovanju s tamkajšnjo Evangeličansko cerkvijo ter podporo nekaterih prekmurskih občin in lokalnega gospodarstva. Letošnja kolonija je praznovala že 23 let svojega obstoja, za umetniški nivo zgledno skrbita akademski slikar Nikolaj Beer ter umetnostni zgodovinar Franc Obal, za samo organizacijo pa Geza Farkaš ter Rudi Kokalj.

### Prireditve Vrnimo ljudem knjigo

Tradicionalno decembrsko prireditev Vrnimo ljudem knjigo skupaj organizirajo naše društvo, Mestna občina Ljubljana in Mestna knjižnica Ljubljana. Prva prireditev, s katero je bil obeležen ta dogodek, je bila 20. decembra 2000, ko sta Viktorija Potočnik, takratna

Ljubljanska županja, in prof. dr. Oto Norčič, takratni predsednik Slovenskega protestantskega društva, pred Mestno hišo odkrila prvo talno ploščo. Za prireditve skrbi s strani našega društva Bogdanka Pirc Marjanovič in je bila letos izvedena že sedemnajstič.

### Izletniška dejavnost

V letu 2017 žal nismo izpeljali nobenega izleta. Predviden je bil večdnevni izlet v Wittenberg in okolico v spomin na Martina Luthra in začetke reformacije, vendar je zaradi objektivnih in nepredvidenih razlogov odpadel. Izletniška dejavnost pa je ena izmed pomembnih nalog našega društva, zato ji nameravamo posvečati vso potrebno skrb tudi v prihodnje.

### Podružnice

Društvo ima podružnice na Rašici (predsednica Ana Porenta), v Murski Soboti (predsednik Geza Farkaš), Mariboru (predsednica Vladimira Mesarič Jazbinšek) in v Krškem (predsednica Alenka Černelič Krošelj). Aktivnosti podružnic so razvidne iz njihovih vsakoletnih poročil, ključno pa je, da s svojim delovanjem skrbijo za prireditve ob prazničnih dneh ter za ohranjanje in širjenje dediščine slovenske reformacije in reformatorjev.

### Tekoča problematika

Za tekoče delo društva skrbi izvršni odbor, ki se sestaja po potrebi. V ožjem operativnem smislu pa društvo ažurno deluje s pomočjo obeh podpredsednikov, dr. Marka Kerševana in Geze Farkaša, nepogrešljive tajnice društva mag. Marije Kuhar in z dragocenimi nasveti Viktorja Žaklja, ki ostaja aktiven član vodstva.

V letu 2018 so pred nami številne obveznosti. Poleg tradicionalnih in že omenjenih prireditev so tu še predlogi za poimenovanje ulic v Ljubljani po pomembnih reformatorjih, predlog za Prešernovo nagrado za našega člana, slikarja Nikolaja Beera, ki že vrsto let skrbi za slikarske kolonije v Izlakah in Moravskih Toplicah, predlog za eno izmed državnih nagrad za Viktorja Žaklja, ideja o bolj slavnostnem praznovanju dneva Primoža Trubarja, nadaljevanje aktivnosti za ustrezen status državnega spomenika za Trubarjevo domačijo, izletniška dejavnost ...

Upam, da nam bo večino naših idej in želja uspelo uresničiti.

Matjaž Gruden,  
predsednik





# ZAPISNIK OBČNEGA ZBORA SPD PT

Rašica, 2. junija 2017

Prisotnost: 34 članov

Za zagotovitev sklepčnosti (11. člen statuta) se je občni zbor pričel s 30-minutnim odlogom.

## Dnevni red:

Odprtje občnega zbora in izvolitev delovnega predsedstva.

Imenovanje zapisnikarja, dveh overovateljev zapisnika in dveh članov komisije za sklepe.

Poročilo o delovanju društva med obema občinama zboroma ter plan dela za leto 2017.

Finančno poročilo ter poročilo nadzornega odbora.

Razprava o poročilih.

Nadomestne volitve predsednika društva.

Razno.

## Ad 1

Predsednik društva mag. Viktor Žakelj je pozdravil prisotne in jih pozval, da podajo morebitne predloge k dnevnemu redu. Ker le-teh ni bilo, je predlagal glasovanje. Dnevni red je bil soglasno sprejet.

Zatem se je, ob dejstvu, da po 14 letih odstopa s položaja predsednika društva, spomnil vidnih pokojnih in še živčih članov društva. Od preminulih so nepozabni pečat društvu dali prvi predsednik dr. Oto Norčič, Bela Sever, Violeta Deutsch Mesarič in drugi. Pozdravil je in se zahvalil za delo trenutnim aktivnim članom, ki delajo za revijo, glasilo, izlete, proslave, slikarske kolonije, tajniška opravila.

Predsednik društva je še pozval udeležence občnega zbora, da predlagajo delovno predsedstvo. Po predlogih so bili v delovno predsedstvo soglasno izvoljeni mag. Viktor Žakelj (predsednik in voditelj zbora po poslovniku), Matjaž Gruden in Geza Farkaš.

## Ad 2

Za zapisnikarja je bila predlagana in soglasno izvoljena mag. Marija Kuhar.

Za overovatelja zapisnika sta bili soglasno izvoljena mag. Ana Porenta in Kazimir Rapoša.

Komisijo za sklepe predstavljata dr. Marko Kerševan in Dušan Voglar.

Predsednik je predlagal, da izvolitev novega predsednika opravimo javno. Po statutu (11. člen) je glasovanje praviloma javno, če se člani ne odločijo za tajno. Volitve organov društva so praviloma tajne. Udeleženci občnega zbora so soglasno izbrali javno glasovanje.

## Ad 3

Poročilo o aktivnostih v letu 2016 in povzetek 14-letnega dela je podal predsednik mag. Viktor Žakelj.

Poudarki poročila so naslednji:

Revija Stati inu obstati ter glasilo Lubi Slovenci izhajata redno, posebna zahvala vsem, ki skrbijo za to (Kazimir, Marko, Nenad in drugi).

Proslave ob dnevu reformacije smo uspešno izvedli.

Realizirali smo društveno ekskurzijo v Gradec, ki je za protestantsko zgodovino pomemben, pa tudi za slovenstvo nasploh. Ekskurzija v Rim je odpadla zaradi premajhnega števila prijav.

Glede Lutrovega leta pravi, da je imel preveč ambicij. Nekaj kvalitetnih prireditev se je že zgodilo, tudi s sodelovanjem naših članov in somišljenikov (Puconci, Petajnci, NUK, aktivnosti Evangeličanske cerkve, nastopi v medijih). Septembra bo izpeljana ekskurzija po Lutrovi poti.

Predsednik je na kratko povzel svoje delo pri vodenju društva, ki mu predseduje od leta 2003. Ker je vedno bil zraven s srcem, mu delo ni bilo nikoli težko, društvo mu je tudi veliko dalo, za kar se vsem zahvaljuje; spoznal je Prekmurje in Prekmurce, za katere meni, da so glede na pomembnost še premalo prisotni v slovenski zavesti. Bil je med posredniki, da se na državnem nivoju praznuje dan reformacije. Ko je prevzel vodenje, se je zavedal, da bo za pokrivanje dejavnosti društva treba poskrbeti tudi za materialno podstat. Ob njegovem prevzemu smo imeli 2000 € sredstev. Ves čas je imel v mislih tudi pridobitev poslovnih prostorov, ki smo jih kupili na licitaciji. Imeli smo tudi podporo Mestne občine Ljubljana, predvsem podžupana. Prostore v samem centru mesta smo uspeli kupiti za 34.000 €. Vedel je, da bomo uspeli – sedaj je nepremičnina plačana, kredit poplačan, le v zemljiško knjigo zaradi nestrinjanj enega od lastnikov v objektu še ni vpisana. Zdaj je potrebno urediti le še kuhinjo. Prostor društva je lahko namenjen vsem dejavnostim, ki so povezane z reformacijo. Eni to že koristijo, lahko bi se pridružil tudi Trubarjev forum ali kdo drug. V informacijo navaja, da je v letih 2008–2016 spravil skupaj 164.824,98 € donacij, sponzorstev in subvencij, člani so nakazali 39.121 € članarine, 10.000 € smo dobili od Ministrstva za kulturo, 7300,62 € od lokalnih skupnosti, dobili pa smo tudi večjo donacijo v višini 50.000 €, skupaj 221.246,60 € sredstev. Za slednjo donacijo svetuje, da se sredstva ne trošijo za tekočo dejavnost in obljublja, da bo letos še zbiral sponzorska sredstva. Meni, da se pravočasno in dostojanstveno umika, saj je društvo kadrovske krepko. Ob koncu nagovora je poudaril, da se mora zahvaliti še Mariji, ki vodi tajniške posle in s katero sta ves čas sodelovala profesionalno.

## Ad 4

Finančno poročilo je sestavila računovodkinja Majda Turk. Nadzorni odbor je poročilo pregledal in dal pozitivno mnenje. Poročilo je priloga zapisnika.

**Ad 5**

Pod to točko je predsednik povabil k razpravi.

Poudarki razprave so naslednji:

Dr. Božidar Debenjak: študijski večeri se izvajajo. Junjska tema bo budizem. Srečno naključje je, da jih izvajamo v prostorih, za katere se je pokojni dr. Oto Norčič trudil, da bi bili naši, zdaj pa v njih gostuje Trubarjeva hiša literature. Predavanja so vsako 3. sredo v mesecu, za nas brez stroškov, za kar gre zahvala Mestni občini Ljubljana. Zahvala gre tudi Trubarjevemu antikvariatu, ki nas gosti, če je prostorska stiska.

Dr. Marko Kerševan: revije ne bo posebej predstavljaj, bi pa bilo lepo, če bi imela več naročnikov, zlasti med člani društva. Letos bosta izšli 2 številki, imamo znanstvenega soizdajatelja – Univerzo na Primorskem, dobili bomo tudi dotacijo s strani Agencije za raziskovalno dejavnost. Letos je bila v Schwäbisch Hallu skupaj z Znanstveno raziskovalnim središčem z Dunaja in našo finančno podporo odkrita spominska plošča na mestu, kjer naj bi bili glede na zadnje raziskave zares natisnjeni prvi slovenski knjigi. Prireditve so se udeležili tudi državni predstavniki, on je poslal pozdravno besedilo, ki je bilo prebrano in bo objavljeno v društvenem glasilu.

Matjaž Gruden: podružnica Rašica deluje, le javnega zavoda ni več – domačija je pod okriljem občine, z istim programom, ni pa Trubarjevina uspela pridobiti muzejskega statusa. Skupaj s predsednico podružnice, mag. Ano Porenta, so uspeli 8. junij promovirati kot del občinskega praznika. Tega dne se bo odvijalo tradicionalno srečanje likovnih umetnikov, skupaj z Društvom slovenskih pisateljev pa pripravljajo večer vseh nagrajencev v tekočem letu. Prisotnih bo okoli 10 avtorjev, nosilcev literarnih nagrad. Kulturni večer Dom v jeziku, ki je finančno pokrit s strani Društva slovenskih pisateljev in Občine Velike Lašče, se bo odvijal 8. junija. Letos bo potekal že tretje leto.

Geza Farkaš: prinaša pozdrave iz Pomurja, tudi on je že 15 let predsednik podružnice. Žal opaža problem kadrov, predvsem mlajših. V zadnjih dveh letih so vseeno pridobili nekaj mlajših članov. V Pomurju je šibko ekonomsko stanje, zato podružnica ostaja na standardnih aktivnostih, izdajanja prekmurskih protestantskih piscev in drugih nalog ne more prevzeti. Na srečo ta prostor zapolnjuje Šiftarjeva fundacija. Sodelujejo z občino Puconci in EC Puconci. Pripravljajo Küzmičeve dneve, obudili so kolesarjenje po turistično kolesarski poti Interreg, treba bo skupaj z občinami ponatisniti zgibanke. Omenil je dogodke v Küzmičevem domu, ki bi lahko bil še bolj izkoriščen. Letos bo 23. slikarska kolonija. Potreben bo razmislek, saj ob njej nastaja pomembna premična kulturna dediščina, lepo bi bilo pridobiti galerijo za stalno razstavo. V imenu podružnice in v svojem imenu se zahvaljuje prijatelju Viktorju za dobro sodelovanje s podružnico.

Vladimira Mesarič Jazbinšek: zahvaljuje se Viktorju za vse, kar je prispeval Mariborčanom, njej, mami, hvala tudi drugim za vso podporo. Dve stvari sta stalnici v Mariboru: praznovanje dneva reformacije, ki ga organizirajo skupaj z občino, ter praznovanje dneva Primoža Trubarja (pobuda Majde Potrata), kjer sodelujejo z Mestno knjižnico. Zahvaljuje se za iskanje vsakokratnih govornikov.

Mag. Geza Erniša se je s strani Evangeličanske cerkve in v svojem imenu zahvalil predsedniku in tudi vsem drugim za tvorno in plodno sodelovanje na marsikaterem področju. V EC sami marsičesa ne bi mogli opraviti. Tudi v prihodnje si želi tvornega sodelovanja. Čeprav sta društvo in cerkev ločeni entiteti, imata na civilni ravni veliko skupnega. V družbi, kakršna je, nas čaka še veliko skupnega dela in poslanstva.

Marjan Šiftar je poudaril odlično sodelovanje med društvom in Fundacijo Šiftar. V jeseni naj bi simpozij Protestantizem včeraj, danes, jutri predstavili na Dunaju. Planirana je stalna postavitev razstave na Petajncih. Hvala Viktorju, starega in novega predsednika pa vabi na Dunaj. Še pred poletjem predlaga izlet na Petajnco in simbolno primopredajo poslov ter druženje v spodbudo novemu predsedniku.

Mag. Viktor Žakelj je dodal, da pri zahvalah ni pozabil na dr. Božidarja Debenjaka, da izredno ceni njegovo delo in delo njegove družine, se mu pa je želel zahvaliti hkrati kot Alenki Černelič Krošelj iz Krškega (ki pa je bila tokrat odsotna). Poudaril je, da so taki člani izredno dragoceni, saj tvorno in ustvarjalno delujejo v društvu: sredine večere si je izmislil prav dr. Debenjak, Alenka pa s sodelavci pripravlja natečaj Na obisku pri Dalmatinu – izpostavil je zaključno prireditev, ki vedno napolni dvorano do zadnjega kotička.

Mag. Marija Kuhar se je zahvalila aktualnemu predsedniku za dobro sodelovanje. Zahvala pa gre tudi drugim članom, ki radi pomagajo pri večjih delih.

**Sklep 1:**

**Poročilo o delu društva in finančno poročilo se sprejmeta.**

Sklep je bil soglasno sprejet.

**Ad 6**

Nadomestne volitve novega predsednika so bile izpeljane javno. Kandidacijski postopek je pojasnil aktualni predsednik mag. Viktor Žakelj. Postopek kandidature je vodil tričlanski odbor (dr. Marko Kerševan, Dušan Voglar, Geza Farkaš) in je priloga zapisnika. Kandidatna lista vsebuje enega kandidata. To je dolgoletni član društva in nekdanji predsednik podružnice Rašica Matjaž Gruden.

Predlagana sta bila dva sklepa: razrešitev dosedanjega predsednika in izvolitev novega. Oba sklepa sta bila soglasno sprejeta.

**Sklep 2:**

**Dosedanjega predsednika mag. Viktorja Žaklja se na njegov predlog razreši s položaja predsednika društva.**

Sklep je bil soglasno sprejet.

**Sklep 3:**

**Za novega predsednika društva se izvoli Matjaža Grudna.**

Sklep je bil soglasno sprejet.

**Ad 7**

Pod to točko ni bilo razprave. Z dariloma smo se zahvalili dosedanjemu predsedniku za uspešno vodenje društva.

Zapisnikar:

Mag. Marija Kuhar

Predsedujoči:

mag. Viktor Žakelj

Overovatelj zapisnika:

mag. Ana Porenta

Kazimir Rapoša

*mag. Marija Kuhar*



*Dejan Crnek, podžupan Ljubljane, Teja Zorko, direktorica Mestne knjižnice, in Matjaž Gruden, predsednik SPD Primož Trubar, simbolično prižigajo sveče na mestu požiga knjig*

## VRNIMO LJUDEM KNJIGO Ljubljana, 22. decembra 2017

Letošnja že 17. prireditev VRNIMO LJUDEM KNJIGO je bila točno opoldne pred Mestno hišo v Ljubljani. Prireditev je tradicionalna vsako leto, razen leta 2016, ko je zaradi slabega vremena ni bilo možno izvesti. Skupno jo organizirajo Mestna občina Ljubljana, Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar in Mestna knjižnica Ljubljana (zadnja štiri leta). Posvečena je spominu na požig protestantskih knjig, med njimi tudi prvih slovenskih, ki so na tem mestu leta 1600 zgorele v ognju protireformacije. Tega dogodka se spominjamo zato, da se zavemo, kdaj smo Slovenci dobili prve knjige v svojem jeziku, svojo prvo črko, pisavo in šole (Trubarjeva *Abecednik* in *Katekizem* 1550, Bohoričeva slovnica in Dalmatinov prevod *Biblije* 1584 ter druge knjige slovenskih protestantskih piscev, skupno okrog 50 knjig do leta 1598, ko so bili protestanti izgnani iz dežele). Po zaslugi teh knjig se je naš narod začel izobraževati, po zaslugi Primoža Trubarja, ki nas je prvi poimenoval LUBI SLOVENC, pa smo se šele zavedli, da smo en narod, vendar razdeljeni med različne vladarje.

Prva prireditev je bila ob 400-letnici tega dogodka, 20. decembra 2000, ko sta Viktorija Potočnik, takratna ljubljanska županja, in dr. Oto Norčič, tedanji predsednik Slovenskega protestantskega društva, na trgu pred Mestno hišo odkrila prvo talno ploščo, ki od leta 2013 nosi nekoliko spremenjen napis. S to prireditvijo simbolično prižgemo novo luč za knjigo in jo tudi podarimo oz. vrnemo obiskovalcem.

Najprej so nas na prireditev pozvali Grajski piskarji s svojimi renesančnimi glasbili. Sledil je nagovor predstavnikov vseh treh organizatorjev: namestnika župana, podžupana mesta Ljubljane Dejana Crneka, predsednika Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar Matjaža Grudna in direktorice Mestne knjižnice Ljubljana mag. Teje Zorko. Vsak izmed govornikov je iz svojega zornega kota obeležil dogodek, še posebno z ozirom na letošnje Luthrovo leto – 500 let začetka in tejanja reformacije. Nato so vsi trije ob spominski plošči v tlaku simbolično prižgali novo luč za knjigo. Mojster Janez pa je na svojem renesančnem tiskarskem stroju pripravil in izročil svečano spominsko listino za župana.

Po glasbenem zaključku prireditve je povezovalc Primož Ekart pozval obiskovalce, da si na stojnicah izberejo podarjene knjige in jih žigosajo s spominskim žigom. Pri Mojstru Janezu so si lahko sami natisnili spominsko obeležje, v Mestni hiši pa si ob skodelici toplega čaja ogledali predstavitev prvega celovitega prevoda Valvasorjeve *Slave vojvodine Kranjske* v 4 knjigah z dodatno knjigo spremnih študij vrhunskih slovenskih znanstvenikov z naslovom *Studia Valvasoriana*.

Po končani prireditvi so si mimoidoči še dve uri izbirali stare knjige. Odnegli so skoraj vse, saj so bile z različnih področij in nekatere zelo stare in (spet) zanimive.

*Bogdanka Pirc Marjanovič in Matjaž Gruden*



**GOVOR MATJAŽA GRUDNA,  
PRESEDNIKA SPD PRIMOŽ TRUBAR,  
PRED LJUBLJANSKIM MAGISTRATOM  
Ljubljana, 23. december**

Spoštovane gospe in gospodje,

prijazen pozdrav še v imenu Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar.

Društvo je laično in združuje somišljenike ne glede na njihova verska, svetovnonazorska ali politična prepričanja in ima podružnice na Rašici, v Murski Soboti, Mariboru in v Krškem.

Prizadeva si za vsestransko seznanjanje slovenske družbe z vsebino in pomenom protestantskih dosežkov ter za ohranjanje tega pomembnega dela zgodovinskega spomina za utrjevanje splošne zavesti o trajnih vrednotah slovenskega protestantizma.

Slovcem je reformacija najprej dala evangeličansko cerkev »slovenskega jezika«, cerkev, ki je temeljila na Luthrovi ideji, da je potrebno Božjo besedo posredovati v razumljivem ljudskem jeziku. Prek te »cerkve slovenskega jezika« pa se je posledično razvil slovenski knjižni jezik s svojimi slovničnimi pravili. V slabega pol stoletja je izšlo kar 56 knjižnih naslovov. Med njimi celotna *Biblija*, natisnjene so bile številne pesmarice, katekizmi ... Posebno pomembno mesto ima Trubarjev *Cerkveni red*, neke vrste prva slovenska ustava. Trubarjev opus zajema več kot 8000 tiskanih strani, kar je do Ivana Cankarja (torej kakšnih 400 let) veljalo za največjo avtorsko tekstno stvaritev v slovenskem jeziku.

Preprostega človeka je reformacija učila brati, pisati, peti in moliti slovensko. Izoblikovali sta se posameznikova osebna odgovornost na eni ter splošna verska strpnost in državljanska svoboda na drugi strani. Postavljeni so bili temelji za oblikovanje moderne Evrope in Novega sveta.

Žal se ena izmed ključnih vrednot reformacije, posameznikova osebna odgovornost, v realnem času vse preveč pozablja. Ne iščejo se rešitve, temveč le razlogi, ki rešitve zavirajo ali celo onemogočajo. Trubarjeva domačija na Rašici bi morala biti »romarski kraj in svetišče, katedrala« slovenskega naroda. Pa nima urejenega nobenega državnega statusa, njenega obiska ni v predpisanih šolskih programih. Uradništvo išče vse mogoče izgovore, od tega, da je šolski program v izključni domeni posameznega učitelja, do tega, da domačija ne dosega temeljnih pogojev za državni status, kot sta lokacija Trubarjevega rojstva (ki da je v resnici nekaj sto metrov višje) in dejstvo, da same stavbe niso ohranjene v celoti iz obdobja pred 500 leti. Ja, kako pa naj bodo, če Turki na svoji poti niso bili ravno nežni ne s tamkajšnjim prebivalstvom, kaj šele z njihovimi prebivališči.

Vsak razumni človek se drži za glavo, vsi vodilni politiki se strinjajo, da je nekaj potrebno urediti, da gre v primeru Trubarjeve domačije za mesto spomina in ne za kup bolj ali manj umetelno zloženega kamna izpred pol stoletja s Trubarjevo zibelko kot glavnim eksponatom. Po mizi ne udari nihče.

Z izjemo nekdanjega kulturnega ministra dr. Grilca, ki je, kljub nasprotovanju »stroke«, sledil logiki in je prevzel osebno odgovornost (v skladu z duhom reformatorjev), da je lahko javni zavod, ki je pred leti upravljal s Trubarjevo domačijo, dobil muzejski status. Bil je do sedaj edini. In rezultat? Lokalni župan je prek občinskega sveta zavod preprosto ukinil, upravljanje in »odgovornost« prenesel na občino. S tem je šel v nič tudi težko priborjeni muzejski status.

Povsem legalno. Kaj pa moralno? V čigavem imenu? Po čigavem navodilu? Kakorkoli. Dolg države do Trubarja ostaja.

V svoj nagovor sem vključil nekaj misli člana našega društva, dr. Jonatana Vinklerja. Zaključujem pa z njegovim citatom:

»Sodobna slovenska realnost (vsaj na ravni jezika, književnosti in kulture) verjetno ne bi bila niti v mislih takšna, kot je, če ne bi bilo luteranske reformacije na Nemškem in njene realizacije na Slovenskem. Slovenci namreč skozi zgodovino nismo prebivali v istem državnopravnem okvirju in tako tudi nismo imeli možnosti identifikacije z velikimi zgodbami lastne zgodovinske državnosti, kot so to lahko v 19. stoletju storili npr. Čehi, Hrvati ali Madžari s svojim zgodovinskim pravom.

Zato sta bila ravno knjižni jezik in književnost tista oporna narodotvorna stebra, ki sta identiteto slovenskega naroda gradila, jo utrjevala, in v katerih si je bilo mogoče zamisliti želeno: svojo samostojno državo.

Bodimo ponosni, da se lahko polnovredno izražamo v jeziku, ki so ga slovenski protestanti zaradi reformacije pred 500 leti povzdignili iz govornice pastirjev v jezik učene kulture, v jezik našega naroda.«

Z željo po telesnem, še bolj pa umskem zdravju, vam želim srečno in uspešno leto 2018. Hvala lepa.



## MENJAVA PREDSEDNIKA

*Prišel je čas menjave, čas slovesa, čas za novega človeka na čelu našega društva. Pa ne, da bi bili s prejšnjim nezadovoljni ali da bi mu pojemale moči, ravno nasprotno. A naš Viktor, še vedno enako neutruden, poln energije in idej, je sklenil, da je skoraj petnajst let dovolj. Da je kup stvari na svetu, ki bi se jim rad posvetil z enakim žarom, kot se je posvečal društvu. In nihče ga ni mogel prepričati, da bi še ostal prvi med enakimi.*

### SKRB ZA RAST

O delovanju mag. Viktorja Žaklja kot predsednika Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar v vsem času od leta 2002 do nedavnega se je v spominih članic in članov ter v zvezkih društvenega glasila nabralo toliko stvarnih podatkov, da jih je že nemogoče prelistati v strnjen in zgovoren pregled. Zato se spisa o dejanjih moža, ki je usodo protestantizma na Slovenskem spoznaval že v gimnazijski dobi z vnetim prebiranjem pripovednih spisov Ivana Tavčarja, lotevam drugače. Pri tem računam, da smo ohranili v spominu Viktorjevo poročanje v prejšnji številki *Lubih Slovencev* (str. 62 in 63), ko nam je že sam odstrl širok vpogled v svoja prepričanja o slovenskem protestantizmu in njegovem živem izročilu, o slovenskem evangeličanstvu in njegovem sporočilu, pa tudi o načelih delovanja našega društva in njegovem poslanstvu.

V prvo najino sproščeno pogovarjanje sva z Viktorjem vstopila februarja 1989 po podelitvi Prešernovih nagrad. Naneslo je, da smo v troje – s takratnim nagrajencem pisateljem Rudijem Šeligom – nekoliko razvneto pretresali, kaj sploh pomenijo takšne nagrade. Namreč: ali so res živa spodbuda novemu ustvarjanju ali poprava krivice zaradi dotedanjega odiranja ali pa prijazna pentlja na ustvarjalčev obračun, kaj je s svojim življenjem postoril. Takrat si bil podpredsednik Republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, in sicer v skladu s svojo strokovno izobraženostjo podpredsednik za področje družbenoekonomskih odnosov, in hkrati na področju, ki je tudi vsrkavalo njegovo zanimanje, predsednik Upravnega odbora Prešernovega sklada. Opazil sem, da znava prisluhniti drug drugemu in hkrati razmišljati po svoje. Je bilo to nekako nezavedno v duhu protestantske osebne odgovornosti zase?

Zato moj spis ne mara biti nič takega, kar bi bilo podobno kakemu uradnemu priznanju, še najmanj pa kaki pentlji. Želi biti pogovor.

Viktor, kmalu po opisanem pogovoru si se javno, parlamentarno in zakonodajno opredelil za večje spoštovanje protestantizma. Opredelil si se s svojim delom za uspešno, čeprav na prvi pogled presenetljivo uvrstitev dneva reformacije med slovenske državne praznike (1991). Dostojnemu in plodnemu uveljavljanju tega dobresedno civilizacijskega dosežka si se z vsemi silami posvečal nato med predsednikovanjem našemu



*Mag. Viktor Žakelj, predsednik Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar 2002–2017*

društvu, saj dobro vemo, kako so se nizale vsakoletne proslave: sprva še kot opravilo za to zadolženega državnega organa, potem pa kot zahtevna naloga našega društva, z izjemo, ki jo je prinesla 500. obletnica objave Luthrovih tez (2017). Pri tem si združeval obe svoji bistveni lastnosti: organizacijsko odločnost ter poznavanje temeljev in pomena protestantizma. Čeprav si znal povedati, da se ti še venomer kopičijo nova spoznanja.

Tvoj vstop med člane leta 1994 ustanovljenega društva tako imenovanih trubarjevcev, in to med najdejavnejše člane, je bil torej »logična posledica«, kakor smo navajeni reči. Bil pa je dobrodošla posledica. S predsednikom dr. prof. Otom Norčičem sta zaradi skupne stroke imela stike že poprej. Zato si brez težav kmalu spodbudil in nato poganjal pogosta redna delovna dogovarjanja ožjega kroga društvenih zagnancev, ki so vnašala načrtnost in vztrajnost. Ob Otovi nenadni smrti leta 2002 se je po vseh izkušnjah društva s tabo in po vseh tvojih izkušnjah z društvom pokazalo, da lahko utemeljeno pričakujemo, da boš prav ti kot novi predsednik popeljal društvo v uresničevanje vedno zahtevnejšega programa in v nadaljnje uveljavljanje v družbi in državi.

Izvolitev se je izkazala za dobro odločitev. Društvo je dobilo voditelja, ki je prepričljivo in vedno utemeljeno, prodorno in neodjenljivo, tudi nezaustavljivo in neprepričljivo vnašal naše skupne ideje med kulturnike in znanstvenike, v mreža politikov in sploh v javnost. Tudi zato so bile proslave na različnih koncih Slovenije in tudi zato so se na njih zvrstili najrazličnejši ugledni govorniki in govornice. S teboj smo nadaljevali pomembne akcije, ki so bile zasnovane že v Norčičevem obdobju, recimo prekmursko likovno kolonijo, društvene strokovne ekskurzije in pritrjevanja spominskih plošč v tujini za opozorilo na dejanja in deleže protestantov s Slovenskega. Znal si uspešno povezati prizadevanja društva in delovanje Evangeličanske cerkve AV, brez kakršnegakoli podrejanja enega ali drugega partnerja. Podpiral si delovanje prekmurske podružnice društva in nove podružnice v Posavju ter si prizadeval za oživetev podobnega delovanja v Mariboru. Ni ti bilo odveč, odpeljati se na prireditve v vseh mogočih krajih po Prekmurju, Štajerskem, Posavju in drugod ter tam spregovoriti tehtne spodbudne besede. Nenehno si se posvečal iskanju možnosti za ureditev položaja Trubarjevine na Rašici in pritiskal na vse odločevalce, ki so bili pristojni in zares odgovorni za to. Prav iskreno si se veselil začetka in razvoja revije za vprašanja protestantizma *Stati inu obstatu* in predavanj ob Študijskih večerih v ljubljanski Trubarjevi hiši literature, se pravi obogatitve društvenega delovanja s posegoma na področje znanosti, ki sta pritegnila različne slovenske in tuje znanstvenike in strokovnjake. Navezal si dragocene stike s Trubarjevim forumom, z Ustanovo dr. Šiftarjeve fundacije in z misleci iz različnih struj, izvirajočih iz reformacije. No, na tako široko razprto polje društvenega delovanja zanesljivo sodi še marsikatera neomenjena podrobnost, kajne.

Slišim, povedal si in znova praviš, da je naše društvo produkt številnih dejavnih in ponosnih trubarjevcev. Razumem te. Že res. Vendar pa je zmeraj odločilno, ali nas zna nekdo tako ali drugače spodbuditi in potegniti za seboj.

Ničesar pa bi ne bilo, če ne bi ti znal in zmogel poskrbeti za gmotno podlago, saj republiških subvencij društvo ne prejema, čeprav mu je bil uradno priznan poseben kulturni pomen. Tudi pri tem sta se ti obrestovali tvoja umirjena vztrajnost in neznanska razvejenost znanstev. Vedno si znal pridobiti toliko podpornikov, da društvo nikoli ni zašlo v rdeče številke, čeprav ni imelo malo izdatkov, na primer za tiskanje društvenega glasila *Lubi Slovenci*, revije *Stati inu obstatu* in drugih publikacij. Največ garanja in poguma pa si, Viktor, priznaj, vložil v nakup društvenih prostorov v središču Ljubljane (v oklepaju: šel si tako daleč, da si za posojilo celo zastavil svoje zasebno premoženje). Do odložitve predsedniške funkcije si potem priskrbel toliko denarja, da je društvo vse posojilo odplačalo.

Viktor, sproti smo spoznavali, da z vsem svojim delom in z vso svojo osebnostjo gradiš jasno, zahtevno in idealno idejno usmeritev ter stvaren materialni temelj za nadaljnje delovanje in obstoj našega društva. Da vnašaš kulturo odprtega in hkrati tudi odkritega dialoga, ki je edina možna podlaga za naša združujoča prizadevanja. In ne nazadnje: Da zmeraj znova opozarjaš na etiko, kajti v tvojem nereligioznem prepričanju se prav prek etike povezujejo delovanje za spoštovanje vrednot protestantizma, znanstveno raziskovanje ekonomskih pojavov in neomajno zavzemanje za socializem – za ekosocializem na podlagi človekove odgovornosti za človečnost družbe in za ohranitev življenja na planetu.

Zaradi vsega povedanega in še marsičesa nepovedanega sem ti na občnem zboru s prijateljsko hvaležnostjo izročil v imenu vsega članstva za spomin kipec Dušana Tršarja z naslovom *Drevesa* – torej simbol skupne rasti, za kakršno si delal v društvu, in tudi opomin na odgovornost, kakršno čutiš do sveta.

Dušan Voglar

## ISKANJE KANDIDATA ZA PREDSEDNIKA

Izvršni odbor društva je 2. februarja 2017 ponovno razpravljal o možnostih za izvolitev novega predsednika, kajti mag. Viktor Žakelj želi, kakor je izjavil že prejšnje leto, opustiti svoje 15-letno predsednikovanje in se posvetiti še drugim življenjskim nalogam, kakršne si zastavlja.

Izvršni odbor ni niti želel niti mogel takoj določiti kandidata za novega predsednika, zato je imenoval kandidacijsko skupino: Geza Farkaš, dr. Marko Kerševan, Dušan Voglar in Viktor Žakelj. Člani skupine smo najprej poizvedovali o možnih kandidatih, nato pa se po pretresu precej imen na sestanku odločili (ob poznejšem soglasju odsotnega Farkaša) najprej za predlog treh kandidatov za dve podpredsedniški mesti, in sicer: Farkaš, Kerševan in Matjaž Gruden, ki so vsi že doslej zelo dejavni in ugledni člani od začetkov društva naprej. Menili smo, da bi kdo od teh lahko postal tudi kandidat za predsednika. Žakelj se je o vsem tem pogovoril s Farkašem, ki pa kljub svojim bogatim izkušnjam z vodenjem prekmurske podružnice društva in tudi s širšimi akcijami v društvu ni mogel sprejeti kandidature za predsednika. Zato so se takoj začeli pogovori z Grudnom, ki je sicer sprejel kandidaturu za podpredsednika, z veliko pomisleki pa je zavrnil možnost, da bi prevzel naloge predsednika. Po nasvetih še nekaj članic in članov društva se je Žakelj pogovarjal o kandidaturi za predsednika še z drugimi osebami, ki so se že uveljavile s svojim angažiranjem





*Na občnem zboru društva 2. junija 2017 je mag. Viktor Žakelj dokončno odstopil s položaja predsednika društva. Prva se mu je zahvalila za minulo delo in mu čestitala k izvolitvi njegova najbližja sodelavka in tajnica društva mag. Marija Kuhar.*

pri poudarjanju protestantske tradicije v Prekmurju in sploh v Sloveniji, vendar brez uspeha. Med vso to negotovostjo glede prihodnjega vodenja društva smo člani kandidacijske skupine nadaljevali razpravljanje z Grudnom o njegovih pomislekih glede kandidiranja za predsednika. Izhodišče je bil predvsem dogovor, da v skladu z lansko spremembo društvenega statuta Farkaš in Kerševan kandidata za podpredsednika društva in prevzameta obveznosti: Kerševan delo pri stikih z dejavniki na območju znanosti in kulture na Slovenskem in po svetu, Farkaš predvsem delo pri organizacijskih zadevah. To bo deloma razbremenilo prihodnjega predsednika. Po takšnih dogovorih in nadaljnjih pogovorih je Matjaž Gruden nazadnje vendarle sprejel kandidaturo za predsednika.

Matjaž Gruden sodi med mlajše člane našega društva, saj se je rodil leta 1963. Diplomiral je na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo. Njegov dosednji prispevek v delovanju društva in sploh v kulturnem delovanju je velik in dragocen. Uspešno je organiziral in nato veliko let vodil kulturno delovanje na Trubarjevini in društveno podružnico na Rašici. Njegova skrb še vedno velja vsakoletnemu praznovanju na Rašici ob Trubarjevem rojstnem dnevu in likovnim srečanjem Trubarjevi kraji. Pomembni sta tudi njegovo dolgoletno predsedovanje Kulturno-umetniškemu društvu Primož Trubar v Velikih Laščah in njegovo nenehno in nepogrešljivo delovanje za uspešnost gledališke skupine. Vodstvene izkušnje si je nabiral tudi z delom v občinskem svetu in njegovih organih, izkušnje v komuniciranju z republiškimi organi in različnimi kulturnimi zavodi pa v delu za društvo in Trubarjevino. Bil je nadvse požrtvovalni in iznajdljivi direktor in nato predsednik sveta nedavno,

žal, ukinjenega Javnega zavoda Trubarjevi kraji. Zelo veliko, tudi s temeljitimi elaborati, si skupaj z Žakljem že leta in leta prizadeva, da bi republiške oblasti podelile rašiški Trubarjevini takšen položaj muzeja in spomenika državnega pomena in takšno denarno oporo, kakršna ji nedvomno pripadata. Ob 30. obletnici odprtja Trubarjevine je prejel zlato plaketo Občine Velike Lašče. Sicer pa ste lahko o Grudnovem delovanju vsako leto prebirali v društvenem glasilu *Lubi Slovenci*.

In še nekaj besed o kandidatih za podpredsednika, čeprav sta vsem dobro znana. Geza Farkaš deluje v društvu od njegovih začetkov, vodi prekmursko podružnico društva in dosega, da je društvo trdno in dejavno zasidrano tudi na ozemlju avtohtonega in tradicionalnega evangeličanstva. Dr. Marko Kerševan, upokojeni zaslužni profesor sociologije religije na Filozofski fakulteti v Ljubljani, je soustanovitelj in programski utemeljitelj društva, že od prvega letnika glavni urednik naše znanstvene revije *Stati inu obstatu* in hkrati razgledan povezovalac društva z domačimi in tujimi znanstveniki.

*Dušan Voglar, v soglasju s skupino  
za občni zbor 2. junija 2017*

## POMISLEKI H KANDIDATURI

**Velike Lašče, 27. marca 2017**

Spoštovani!

Vzel sem si nekaj dni za premislek.

Seveda sem izjemno počaščen glede vašega predloga, da bi bil del triumvirata Slovenskega protestantskega društva in morda celo njegov vodja. Bi pa rad predstavil kar nekaj svojih pomislekov, ki bi jih morali v društvu resno (ponovno) pretehtati. Imam sicer nekaj vodstvenih izkušenj (4 mandate v občinskem svetu, direktor in kasneje predsednik sveta ukinjenega Javnega zavoda Trubarjevi kraji, dolgoletni predsednik KUD Primož Trubar), nimam pa nekaterih ključnih znanj, ki bi jih po mojem mnenju moral imeti kot (so)vodja tako cenjenega in pomembnega društva. Namreč: moja strokovna izobrazba je zgolj univerzitetna (še tehnična za povrh), nimam nikakršnih povezav z akademsko sfero, nimam dostopa do večjih gospodarskih družb kot morebitnih financerjev društva, pomanjkljivo je moje akademsko znanje o protestantizmu kot ključnem obdobju za naše društvo, moje znanje angleščine je na pogovorni ravni, znanje nemščine pa na nivoju »kozapoplehu«.

Pred nami je pomembno leto, ko bo ob 500-letnici reformacije verjetno kar nekaj mednarodnih srečanj in dogodkov, na katerih bo sodelovalo tudi naše društvo. Pri tem bo potrebno s strani društva zagotoviti primerno udeležbo z ustreznim strokovnim in jezikovnim

znanjem, čemur pa moje tovrstno znanje prav gotovo ne zadošča. Pri tem ne gre zanemariti pomembne vloge medijev in javnosti.

Spoštovani, iskreno vas naprošam za ponovni razmislek. Sam se sicer v okviru društva vidim kot osebo, ki bi lahko sodelovala pri vzpostavljanju primerne statusa Trubarjeve domačije (muzejski status, spomenik državnega pomena) ter ustrezne vloge Občine Velike Lašče in kulturnega ministrstva pri poslanstvu Trubarjeve domačije in gradu Turjak. Karkoli več bi bilo že preценjevanje mojih znanj in sposobnosti.

*Prijazen pozdrav,  
Matjaž Gruden*

## NOSILEC ZLATE PLAKETE

**Velike Lašče, junij 2016**

**Zlato plaketo Občine Velike Lašče prejme MATJAŽ GRUDEN ob 30. obletnici Trubarjeve domačije za dolgoletno delovanje na področju kulture in lokalne politike**

**MATJAŽ GRUDEN** se že od študentskih let aktivno vključuje v velikolaško kulturno življenje. Izstopa predvsem njegovo delovanje na področju velikolaškega gledališča. Kot igralec je sodeloval v večini gledaliških predstav, ki jih je pripravila gledališka skupina KUD-a Primož Trubar, od začetnih: Logarjevi, Življenje in smrt Primoža Trubarja, Naši trije angeli, Vsi moji sinovi, Manevri ... pa do zadnjih: Juntez, Veselje do življenja, Abecedarij, Neugnana čevljarka, Turjaška Rozamunda po velikolaško.

Matjaž Gruden je dolgoletni predsednik društva KUD Primož Trubar Velike Lašče in skrbi za vso produkcijo gledaliških predstav ter drugih kulturnih prireditev društva. Pogosto nastopa kot recitator in povezovalc, dejaven pa je tudi v okviru Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar.

Njegovo delovanje je močno povezano s Trubarjevo domačijo. Že vrsto let je organizator likovnih srečanj Trubarjevi kraji, organizira prireditve ob dnevu reformacije, sodeloval je pri ustanovitvi in bil direktor Javnega zavoda Trubarjevi kraji. Prizadeval si je, da bi Trubarjeva domačija postala spomenik državnega pomena in bi bila primerno sofinancirana s strani države.

Matjaž Gruden se je vseskozi dejavno vključeval v lokalno politiko. Bil je član Skupščine občine Ljubljana Vič Rudnik, v prvem mandatu novonastale Občine Velike Lašče član odbora za komunalo, kasneje pa štiri mandate zapored član občinskega sveta. Bil je tudi pobudnik uvedbe uličnega sistema v naselju Velike Lašče. V lokalni politiki se je vedno zavzemal za javni interes. Zaradi vsega naštetega Matjažu Grudnu župan podeljuje zlato plaketo.

## MATJAŽ GRUDEN, NAŠ NOVI PREDSEDNIK

2. junija 2017 je bil na občnem zboru SPD Primož Trubar na Rašici Matjaž Gruden z vsemi glasovi prisotnih članov izvoljen in s sklepom potrjen za predsednika društva.



Osnovni podatki: prebivališče Jontezova ulica 9, 1315 Velike Lašče, rojen 11. 12. 1963, OŠ Velike Lašče, matura na Gimnaziji Poljane v Ljubljani 1982, diploma na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo 1989 – univ. dipl. inž. geodezije, poročen, 3 otroci (20, 18 in 13 let), zaposlen kot informatik v majhnem zasebnem podjetju Krim d.o.o.